

Uppdrag Utland

Militära exempel från
internationella uppdrag

Red. Peter Tillberg
Joakim Svartheden
Danuta Janina Engstedt

UPPDRAK UTLAND

Uppdrag Utland

Militära exempel från internationella uppdrag

Redaktör:

Peter Tillberg

Joakim Svartheden

Danuta Janina Engstedt

Försvvarshögskolan

Institutionen för ledarskap och management

Uppdrag Utland – Militära exempel från internationella uppdrag

© 2007 Försvarshögskolan, Peter Tillberg

Mångfaldigande av denna bok är, enligt lag om upphovsrätt, förbjuden utan medgivande av Försvarshögskolan.

Redaktör: Peter Tillberg, Joakim Svartheden, Danuta Janina Engstedt

Omslagsbild: Gustaf Nilsson, Försvarets bildbyrå

Form omslag: Leif Sundberg, Sörman Information & Media

Original, inlaga: Björn Sundström, Luleå Grafiska AB

Tryck: Luleå Grafiska AB, 2007

ISBN: 978-91-85401-71-0

För mer information om Försvarshögskolans publikationer, kontakta oss på telefonnummer 08-553 42 500 eller besök vår hemsida www.fhs.se/publikationer.

Innehåll

Förord • Peter Tillberg	7
1. Introduktion	
I främmande land • Peter Tillberg och Lotta Victor Tillberg	11
Bakovici 1993–1994	11
Skarpt läge	11
Militärt yrkeskunnande	13
Säkerhet i handling	14
Fantasi och uppfinningsförmåga	15
Om att förlora sin ”blick”	16
Att spela en roll	18
Lärdomar av utlandstjänst	19
2. Risktagande och inre bilder	21
Minspel • Jan Almgård	21
Alfa Sierra • Steve Simson	22
Fara å färde • Claes Annsberg	24
Det hänger inte på skidorna • Ronnie Johansson	24
Bot och bättring • Mats Hillerström	26
Säkl framför det osäkra • Johan Liljegren	28
Kastar bäst som kastar sist • Steve Simson	29
Teamkänsla på gott och ont • Per Beckman	29
Våga fråga eller vara rädd för svar • Anders Karlsson	30
Lägesuppfattning & fantasi • Gunnar Sjödin	33
En medalj med sina sidor • Jan Almgård	34
3. I dödsskuggans dal	37
Skonad i dag, i morgon... • Ronnie Johansson	37
Road side bomb • Christian Bertilsson	38
Fallen för egen kula • Stefan Svensson	41

Soldaten och byråkraten • <i>Mats Hillerström</i>	41
Svartabörshandel i Check Point • <i>Stevve Simson</i>	43
Som ett hammarslag • <i>Joakim Svartheden</i>	44
Ett skyddande skal • <i>Stefan Svensson</i>	45
Petra och Clark Gable • <i>Anders Karlsson</i>	46
Det visslar i luften • <i>Jan Almgård</i>	47
Linus • <i>Kathrine Strandberg</i>	48
Rädda var vi väl allihopa • <i>Anders Karlsson</i>	49
4. Målbild okänd	53
Och motståndare är... • <i>Stefan Svensson</i>	53
Ett utslitet hjärta och ett kliande finger • <i>Johan Liljegren</i>	54
Bättre brödlös än rådlös • <i>Mats Hillerström</i>	55
Same same but different • <i>Carl Ronander</i>	56
Alla dessa idéer • <i>Claes Annsberg</i>	58
Tjäna kronan och inte mycket mer • <i>Anders Karlsson</i>	60
It takes Tango 2 • <i>Jan Almgård</i>	62
5. Skilda världar	65
24 x 7 x 6 – var då? • <i>Ronnie Johansson</i>	65
Clashes • <i>Johan Liljegren</i>	67
Bara en signalist • <i>Claes Annsberg</i>	68
Anar ugglor • <i>Mats Hillerström</i>	70
Skilda världar men samma mål • <i>Johan Nyström</i>	72
Ombyte förhöjer • <i>Claes Annsberg</i>	72
Chef här och där • <i>Johan Liljegren</i>	74
Hemkommen och bortkommen • <i>Johan Liljegren</i>	76
På rutinens brant • <i>Per Beckman</i>	78
Är vi inte bättre än så här? • <i>Johan Nyström</i>	79
God dag – yxmat • <i>Mats Hillerström</i>	79
Svart kaffe och svarta svanar • <i>Stevve Simson</i>	81
6. Out of Control – röster från Caglavica 2004	85
7. De som stannade hemma missade allt... • Anders Karlsson	101
8. Utanför Sveriges gränser	103
Bilaga I. Dialogseminariemetodik – bakgrund och manual	111
Bilaga II. Don Quijote och Dialogseminarier	117
Bilaga III. Utdrag ur protokoll från dialogseminarieserien 2006	121
Bilaga IV. Begrepp och förkortningar	127
Vem är vem i skrivandets stund?	130
Bildförteckning	132

Förord

I denna bok berättar soldater och officerare utifrån sina egna erfarenheter från internationella uppdrag om situationer som de mött och hanterat under utlandstjänstgöring. I ett fyrtiotal exempel, som spänner från Kongo 1963 till Afghanistan 2006, får du möta dessa personers engagerade och uppriktiga tankar om hur det är att arbeta internationellt.

Syftet med *Uppdrag Utland* är främst att stimulera till reflektion och samtal kring internationella insatser samt bidra till utvecklingen av en militär profession där svåra situationer sätts i fokus. Den är inte tänkt att vara en slutpunkt, utan ska snarare ses som ett begynnande steg i det fortsatta erfarenhetsutbyte som den svenska Försvarsmakten idag står inför. Boken är ett exempel på hur man, på ett systematiskt sätt, kan arbeta med erfarenheter från internationella uppdrag. Här presenteras många konkreta exempel från svenska militärer, en metod för erfarenhetsutbyte och en påbörjad tolkning av berättelserna.

Det är viktigt att poängtera att det finns en lång tradition hos svenska soldater och officerare av medverkan i internationella uppdrag. Redan 1948 sändes en svensk militär observationsstyrka till Mellersta östern för att övervaka och rapportera i Palestinakonflikten. Suezkrisen 1956 och ett beslut från FN:s generalförsamling om att organisera en fredsbevarande styrka i området fick som följd att Sverige, för första gången i modern tid, skickade beväpnad trupp utanför det egna landets gränser. Efter detta trendbrott i svensk säkerhetspolitik har Sverige, fram till och med idag, deltagit med ca. 100 000 män och kvinnor i ca. 120 internationella uppdrag i ett sextiotal länder. Sedan några

år tillbaka har strävan varit att förändra ett svenskt försvar – som under en lång period haft kalla kriget och invasion av de egna gränserna framför ögonen – mot ett mer flexibelt insatsförsvar där internationella uppdrag och samverkan med andra länder ska ses som huvuduppgift. Som ett led i denna omställning har Sverige, på uppdrag från Europeiska Unionen, tagit på sig ansvaret att organisera en snabbinsatsstyrka med namnet Nordic Battle Group tillsammans med Estland, Finland och Norge.

Nordic Battle Group ska från och med den 1 januari 2008 fungera som ett viktigt verktyg i EU:s krishanteringsförmåga. Det är inte möjligt att på förhand veta vilka uppgifter man kommer att ställas inför; om och var i världen man kommer att verka. Det kan handla om att stödja humanitära insatser, men kan också innebära att förbandet får uppgift att genomföra regelrätta strider. Nordic Battle Group kan få uppdrag att självständigt lösa avgränsade uppgifter, men kan också komma att ingå i en större internationell styrka där uppgifterna som ska lösas kännetecknas av stor komplexitet.

Oavsett hur uppdraget slutligen kommer att formuleras är en sak säker; de erfarenheter som svenska soldater och officerare har av tidigare internationella uppdrag är av mycket stor betydelse för dem som ska kunna förbereda sig på ett professionellt sätt inför tjänstgöring vid Nordic Battle Group eller andra insatser utomlands. I detta förberedelsearbete bidrar *Uppdrag Utland* med nödvändiga kunskaper.

Uppdrag Utland inleds med kapitel I *främmande land* i vilket några av viktiga genomgående teman presenteras

– som återkommer i officerarnas och soldaternas berättelser – utifrån ett kunskapsteoretiskt perspektiv. Kärnan i boken är fyra följande kapitel; *Risktagande och inre bilder*, *I dödsskuggans dal*, *Målbild okänd* och *Skilda världar*. Där skildrar svenska militärer med egna ord sina erfarenheter från problematiska förhållanden i internationella uppdrag. Det sjätte kapitlet *Out of Control – röster från Caglavica 2004*, är utdrag från intervjuer med officerare som deltog i arbetet med att avvärja ett upplopp i Caglavica våren 2004. Det sjunde kapitlet *De som stannade hemma missade allt...* är en soldats personliga reflektion över att ha deltagit i internationell tjänst. Därefter kommer ett bakgrundskapitel *Utanför Sveriges gränser* som ger information kring några av de uppdrag som soldater och officerare tidigare i boken berättat om. Boken avslutas med följande fyra bilagor: *Dialogseminariemetodik*, *Don Quijote och Dialogseminarier*, *Utdrag ur protokoll från dialogseminarieserien 2006* samt *Begrepp och förkortningar*.

De flesta av exemplen i boken är hämtade från en serie dialogseminarier som genomförts på Försvarshögskolan på uppdrag av Försvarsmakten under 2006. Dialogseminariemetoden har utvecklats vid avdelningen för Yrkeskunnande och Teknologi vid Kungliga Tekniska Högskolan. Metoden har använts i Försvarsmakten sedan 2001 för att bland annat synliggöra och utveckla kunskaper på ledarskapsområdet. Det har handlat om att försöka sätta ord på de erfarenhetsgrundade och många gånger tysta kunskaper som finns bland officerare om den egna praktiken. Hittills har tre dialogseminarieserier genomförts. Dessa finns presenterade i rapporterna *Spelplats – Yrkeskunnandets Praktik och IT* (red. Maria Hammarén & Peter Tillberg, Dialoger 2002) och *Exempel – Yrkeskunnandets Praktik och IT* (red. Joakim Svartheden, Försvarshögskolan 2003). I boken *Dialoger om yrkeskunnande och teknologi* (red. Peter Tillberg, Dialoger 2003) finns ett urval av de impuls- och bakgrundstexter som använts under seminarierna. Ytterligare information om dialogseminariemetoden finns att läsa i bilaga 1 i *Uppdrag Utland* och på hemsidan www.dialoger.se.

Att ta fram en bok av det här slaget är ett resultat av många människors samlade engagemang och arbete. De soldater och officerare som bidragit med sina berättelser, erfarenheter, exempel, samtal, fotografier, kartor, dagböcker, brev, tidningsurklipp och så vidare vill jag naturligtvis särskilt lyfta fram och tacka. Utan er alla hade det inte varit möjligt att genomföra detta samarbetsprojekt! Det har varit ett privilegium att under dialogseminarierna höra er berätta om era upplevelser och jag önskar att *Uppdrag Utland* ska leva upp till de högt ställda förväntningar som jag vet att ni med rätta har på boken. Stort tack; Stewe Simson, Anders Karlsson, Jan Almgård, Claes Annsberg, Mats Hillerström, Ronnie Johansson, Johan Liljegren, Stefan Svensson, Johan Nyström, Per Beckman, Inger Stjernqvist, Christian Bertilsson, Kathrine Strandberg, Gunnar Sjödin, Carl Ronander, Marko Tillaeus, Jonas Pärssinen, Hans Håkansson, Niclas Wetterberg, Fredrik Gertsson, Inge Kamstedt, Ebbe Blomgren och Lotta Victor Tillberg. Ett särskilt varmt tack vill jag ge mina medredaktörer Joakim Svartheden och Danuta Janina Engstedt för deras allt igenom ihärdiga och professionella insatser med *Uppdrag Utland*. Det har varit både lärorikt och roligt att arbeta tillsammans med er båda.

Ett speciellt tack riktas också till; Bengt Axelsson, Anders Emanuelson, Karl Engelbrektson, Ulf Henricsson, Anders Brännström, Mats Ström, Jörgen Hallström, Bo Göranson, Maria Hammarén, Fritz Eriksson, Gunnar Gustafsson Wiss utan vars hjälp denna bok aldrig hade kunnat bli färdigställd.

Uppdrag Utland är framförallt skriven med tanke på de soldater och officerare som överväger att, eller har bestämt sig för, att delta i någon insats utomlands. Boken är avsedd att användas i ledarskapsutbildning vid Försvarsmaktens förband och skolor samt vid Försvarshögskolan. Den kan också vara värdefull för övriga myndigheter i Sverige som samverkar med Försvarsmakten.

Peter Tillberg

Trosa, 2007-05-04

Introduktion – I främmande land

av Peter Tillberg och Lotta Victor Tillberg

I den här boken beskriver officerare och soldater med egna ord erfarenheter från problematiska situationer i internationell tjänst. Syftet med detta inledande kapitel är att fördjupa perspektiven kring några av de genomgående teman som återkommer i officerarnas och soldaternas berättelser om utlandstjänst. Deras berättelser, lagda tillsammans, beskriver ett militärt yrkeskunnande där förmågan att hantera det rutinmässiga är lika avgörande som att bemästra det oförutsägbara.

När de fattar pennan berättar de inte i abstrakta eller hypotetiska termer om teorier, regler eller föreskrifter. Deras texter är skrivna inifrån en militär yrkespraktik, de är både konkreta och detaljrika. Med utgångspunkt i några sådana praktiska exempel vill vi rikta uppmärksamheten på några aspekter av militärt yrkeskunnande.

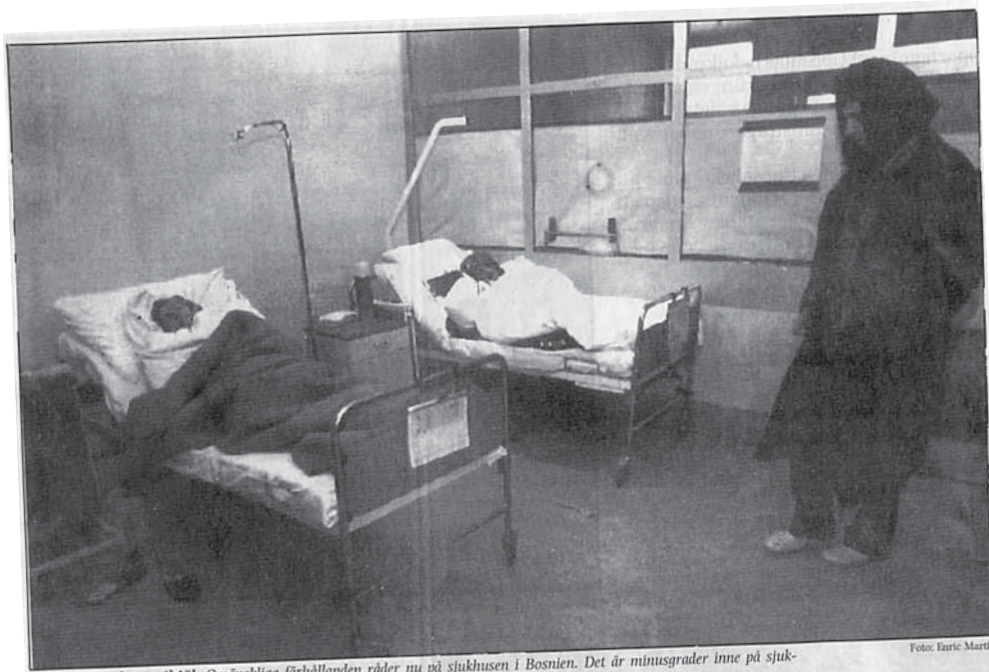
Bakovici 1993 – 1994

Den 25 december 1993 får den svenska plutonen Alfa Sierra (AS), ur BAor till uppgift att bevaka och skydda ett mentalsjukhus i Bosnien. Den lilla byn, där sjukhuset finns, heter Bakovici och befinner sig i frontlinjen mellan muslimska och kroatiska förbands stridsställningar. Det en gång fungerande samhället är slaget i spillror efter hårda och långvariga strider. Nu är byn tom och öde, alla som haft möjlighet har flytt. I sjukhuset möter de svenska soldaterna ungefär 200 patienter som mer eller mindre lämnats vind för våg. Här finns en blandning av äldre och yngre mentalsjuka, några är neddrogade och andra är våldsamma. Människorna som är här har inga möjligheter att klara sig på egen hand. De fåtal personer som fortfarande arbetar på sjukhuset består av vårdpersonal, men också av kringflackande hemlösa. Miljön som möter soldaterna när de öppnar porten till sjukhuset är svår att fånga i ord. Det finns varken el eller värme och mycket av sjukhusutrustningen har stulits eller slagits sönder, läkemedel

saknas. Tillgången till rent vatten är närmast obefintlig och det var länge sedan någon brytt sig om patienternas hygien, tvätt av kläder eller städning.

Skarpt läge

Strax efter att den svenska plutonen tagit över ansvaret för bevakningen av sjukhuset från ett kanadensiskt förband kommer ett ultimatum från den kroatiska styrkan som är grupperad i närheten av sjukhuset. Innan kl. 17.00 samma dag ska samtliga muslimska sjuksköterskor vara

Patienterna fryser ihjäl. Omänskliga förhållanden råder nu på sjukhusen i Bosnien. Det är minusgrader inne på sjukhusen, patienter fryser i hjäl och läkare vågar inte längre operera.

Foto: Einar Marti

ute ur sjukhuset. Annars kommer kroaterna genomföra ett anfall och kasta ut dem. Det är tydligt att de bevitnat kanadensarnas avfärd och bestämt sig för att pröva de nya beskyddarnas förmåga.

Strax efteråt meddelar posten vid grinden att kroaterna just minerat vår infartsväg med stridsvagnsminor, helt klart för att begränsa vår rörlighet och förmåga att ta emot förstärkning.¹

Nu blir det bråttom. Det är inte många timmar kvar och Alfa Sierra börjar genast förbereda sig för strid. Händelseförloppet beskrivs här av plutonchef Stewe Simson och gruppchef Anders Karlsson.

Plutonchef Stewe Simson:

Ammunition delas ut och jag går runt med gruppcheferna för att tilldela stridsställningar och för att repetera den stående orden vi kallar *Megafon*. Anders, chef 1. Grupp frågar mig om det verkligen skall bli strid nu. 'Inte vet jag, men eftersom vi och patienterna inte klarar av att vara utan sköterskor, så vad skall vi göra? Det går inte heller att lämna ut dem till kroaterna. Förbered dig så långt det går och så får vi se. ... Utanför vårt område finns minst en kroatisk bataljon grupperad. Klockan tickar på och under eftermiddagen övar vi vår stridsplan och de olika omfall vi kan tänka oss. Alla kan se att vi i alla fall kommer att förlora, om det blir någon omfattande strid.'²

Gruppchef Anders Karlsson:

När ordern väl har sjunkit in går luften ur mig och jag tänker först resignerat: 'Så det är här den skall ske, den sista striden'. Vilket skitet och oglamoröst ställe att göra sorti på! Men vi gör ju rätt, vi skyddar sjukhuset. Det är vi som är de moraliska väktarna i denna galna och sjuka dal. Sviker vi nu tappar vi perspektivet, fotfästet, vår mänskliga värdighet och hela vårt uppdrag skulle helt sakna mening.'³

Stewe och Anders vittnar om samma sak. Stressen och rädslan trycks undan av praktiskt förberedelsearbete. Skottfält, vinklar, skydd och taktik går igenom. Eldställningar och positioner fördelas. Stewe berättar i efterhand om ett "automatiskt handlande" där de "följde reglerna" och ägnade sig åt det gripbara som skjutgränser, avstånd, försvar.

Gruppchef Anders Karlsson:

Medan jag går runt och kontrollerar korridorer och positioner kommer jag ihåg att se till att jag slår mina magasins baksida mot en dörrkarm. För att undvika eldabrott är det viktigt att

bakkanten av patronerna ligger an mot bakkanten av magasinet, så att de förs upp av magasinläpparna och därefter in i vapnet på ett korrekt sätt. Jag kontrollerar också att mina handgranater är i ordning och att sprintarna varken sitter för löst eller för hårt, samt går mentalt igenom de enkla handgrepp man utför innan man kastar. Jag stoppar ner granaterna i stridsbältesfickorna, då jag inte vill ha dem i vägen på axelremarna som vi vid tillfällen brukade ha. Smäller gör de naturligtvis ändå om de skulle få en träff av ett finkalibrigt eller splitter, eftersom handgranattändaren är så känslig, men det är bäst att inte tänka på det. Jag tappar i alla fall inte granaterna om det blir tumult och om jag skulle behöva krypa runt i kaoset som komma skall.⁴

Plutonchef Stewe Simson:

Varför väljer jag att göra så här? Varför utsätter jag mina grabbar och mig själv för risken att dö på den här platsen? Jag känner att det inte finns så många olika alternativ om jag vill vara den som styr spelet efter den här händelsen och jag är beredd att syna kroaternas kort.

Klockan närmar sig 17.00 och vi har låst in alla patienter så det är bara att öppna eld om några okända rör sig i vårt område. Kl. 16.30 börjar granatkastarelden att slå ner i byn Bakovici. Mina två grupper är utgångsgrupperade, kanadensarna är placerade i radiorummet och vi är så förberedda vi kan vara. Väntan...⁵

Gruppchef Anders Karlsson:

Vad tänkte kapten? Vilket ansvar vilade inte på hans axlar? Han hade kontaktat Canbat och meddelat vår situation och hade i stort sett fått det mindre uppbyggande beskedet att 'sit tight, nothing we can do about it at the moment'. Kl. 17.00: inget händer. Kl. 18.00 fortfarande lugnt. Senare vill kroaterna träffa kapten igen för fortsatta förhandlingar. 'OK, vi låter väl syrorna vara, men vi vill ha tillträde till sjukhusområdet.' 'Inte en chans' säger kapten och står på sig.⁶

Plutonchef Stewe Simson:

Natten igenom håller vi hög eldberedskap och när morgonen kommer grupperar jag prickskytten på taket med instruktioner för vad som gäller. Därefter går jag och tolken ut till kroaterna och letar rätt på den närmaste befälhavaren. Han visar sig heta Markov.⁷

Det ultimatum som ställdes var ett test för att pröva sjukhusets nya beskyddares inställning och duglighet. Kroaterna, grupperade i närheten, såg stridsförberedelserna och förstod att det skulle kosta på att genomdriva hotet eller bluffen. Olika nationaliteters FN-styrkor hade under kriget i Bosnien-Hercegovina olika order när det gällde att svara på beskjutning. Sjukhusets tidigare beskyddare från Kanada hade order om att inte under några omständigheter besvara inkommande eldgivning. Nu kunde kroaterna på nära håll se att svenskarna hade en annan inställning och förhållningssätt, vilket sannolikt bidrog till att man i stället drog tillbaka sitt hot.

Militärt yrkeskunnande

Dramat i Bakovici pekar på några alldeles avgörande aspekter i ett militärt yrkeskunnande. Det handlar om; *Säkerhet i handling, fantasi, uppfinningsförmåga, spela en roll och behålla en uppmärksam blick*. Vi ska nu titta närmare på några av dessa aspekter som ledde till ett framgångsrikt skydd av sjukhuset i Bakovici.

Säkerhet i handling

Ett återkommande och tydligt tema i de exempel som soldater och officerare tar upp kring sina erfarenheter om internationella uppdrag är kravet på säkerhet i handling. Soldater och befäl befinner sig mer eller mindre ständigt i situationer som kräver ett säkert och förtroendeingivande agerande. Tvekan eller osäkerhet skapar misstro och ger ett underläge som inte är till uppdragets fördel. Vid Bakovici bedömde plutonchefen Stewe Simson att om han skulle ha en rimlig chans att försvara patienterna och vårdpersonalen på sjukhuset så kunde han inte visa rädsla eller osäkerhet.

Det är just i nuet, i uppdragets inledning, man har möjligheten att sätta den ton som ska gälla under resten av genomförandet. Eventuell osäkerhet och misstag som görs i ett inledande skede kommer att följa med under resten av uppdraget. En annan aspekt på säkerhet i handling är när det måste gå fort och man inte har någon tid att tänka efter. Officeren Patrik beskriver här hur han och några kamrater hamnar i en oväntad situation då de inte ens är i tjänst.

Det är kö och något har hänt längre fram. Vi går fram och tittar i nyfikenhet. Plötsligt sitter jag och en till och försöker rädda liv på en kvinna vars underben saknas. Hon såg först ut som en kläddocka från ett skyltfönster. Jag kommer så väl ihåg att min första reaktion var, varför ligger den en skyltdocka mitt på vägbanan. Min kompis gör konstgjord andning medan jag letar efter puls och fler yttre skador. Jag känner pulsen en kort stund men jag tror att hon dör där i våra armar, mitt på motorvägen... Efter att en akutläkare tagit över ansvaret för kvinnan går vi mot den välta turistbussen... Stapplande kommer chauffören med ena handen blodig. Jag förbinder hans hand som har skärsår från vindrutan... Samtidigt kommer en kvinna fram och frågar var hon skall lägga handväskan hon hittat. Då slår det mig att olycksplatsen är full av människor som vill hjälpa till men väldigt få som gör något konkret.⁸

Vad Patrik beskriver är en situation som inte tillåter någon förberedelse eller längre reflektion. Han hade inte tid att fundera över hur han och kamraterna skulle agera, utan de sätter omedelbart i gång livräddningsarbetet. De måste

både själva se vad som behövde göras *och samtidigt göra det*. En vecka efter händelsen blev de uppringda av räddningstjänsten som tackade för deras insats. Räddningspersonalen hade uppfattat att de fyra officerarna ledde räddningsarbetet på plats tills räddningstjänsten kom och tog över. Att se vad som behöver göras i ett läge när tid för överblick inte ges – och samtidigt göra det som måste göras, kräver en sorts extrovert koncentration.

I riktigt skarpa lägen behöver soldaten kunna ta till ett automatisk handlande där man faller tillbaka på en sorts inneboende rutin. Man måste kunna försätta sig i ett lugn istället för att stanna upp, komma av sig eller bli stressad. Jack Coughlin, amerikansk prickskytte med erfarenhet från Irak, beskriver vad som händer med honom just innan strid:

...just before combat, life slowed down for me. It is as if viewer is fast-forwarding a movie, and then suddenly clicks to slow motion. My eyesight sharpens; I can hear the slightest sound but can tune it out if it is not important. Even my sense of smell is heightened. I believe that a really good sniper not only has muscle memory developed by years of constant practice but also has some special unknown gene in his body chemistry, because I was operating more on instinct than on training.⁹

Coughlin använder begreppet ”instinkt” som möjlig förklaring till varför man i vissa lägen kan handla utan att göra till

synes medvetna val. Instinkt är inte något slumpvis fördelat till vissa – utan en kombination av erfarenhet, eftertanke och fostran. I ett kunskapsteoretiskt perspektiv är instinkten erfarenhetens själva essens. Det handlar om ett yrkeskunnande som helt enkelt finns där och som inte behöver frammanas eller varje gång övervägas eller bearbetas.

Fantasi och uppfinningsförmåga

Ett återkommande moment för soldater i utlandstjänst handlar om fantasi och uppfinningsrikedom som något som krävs för att klara uppdragen. Ofta saknas materiel och uppfinningsrikedom tillämpas för att lösa olika saker som uppvärmning, upprättande av posteringar eller transporter. Men även här inträffar incidenter som måste hantearas i ögonblicket.

Qvintus Johan från Adam Qvintus. Vår grupp har nått fram till byn med två pansarbandvagnar, vi står i en vägkorsning som är avspärrad med stenblock och barn... Mer hann jag inte höra innan radiokontakten bröts. Efter ett antal resultatlösa förbindelseprov lät jag händerna vandra in under de allt mer skavande hörselskydderna som för att påskynda min tankeverksamhet. Byn skulle vara övergiven, det var vad underrättelserapporterna hade sagt. Jag anade oråd samtidigt som obehaget sköljde över mig. Jag tyckte mig känna igen scenariot från en tidigare incident med en annan pluton från kompaniet. Fragmenterade

tankar virvlade förvirrat runt i huvudet, det enda som stod klart var att besättningen var hotad. Radiofrekvens, radiofrekvens, för helvete, skrek min telegrafist med sprucken röst... Med ett ryck hittade jag tillbaka till verkligheten. Jag hade fått historien om de mutbara prickskyttarna som lockade sina offer med barnleksaker på avspärningarna berättad av en kollega.¹⁰

Sedan går allt snabbt. Soldaterna i pansarbandvagnarna står direkt i prickskyttarnas skottlinje och plutonchefen som befinner sig en kilometer därifrån måste fatta ett snabbt beslut. Plutonchefen ger order om att skytten ska distraheras och erbjudas gåvor. I stället för att gå fram till avspärningen och börja plocka undan barnvagnarna – som skulle ge prickskytten fritt skottfält – stannar soldaterna halvvägs, tar fram en sprayburk och banderoll. De sprayar ordet ”delikatess” på banderollen och överlämnar med stora rörelser presenter i form av Kalles Kaviar och Wasa Husmans knäckebröd. Därefter gör de uppsittning i vagnarna och allt är över inom loppet av tio minuter; inga döda, inga sårade.

I många av berättelserna förklarar man varför man gjorde som man gjorde med uttrycket ”jag kom att tänka på...”. I ögonblicket kopplar man till en annan situation man varit med om eller hört talas om. Det är ingen konst att fatta ett ögonblickligt beslut om det bara finns ett enda

handlingsalternativ. Men så ser den militära vardagen sällan ut. Hur ska man förhålla sig i situationer där man inte vet, eller inte kan veta, vad som är bäst att göra? I ett yrkeskunnandeperspektiv handlar det om att upparbeta en ”blick” för vad som krävs i olika situationer. Det handlar om att kunna uppmärksamma och tolka olika fenomen och sammansmälta intrycken till något som kan bli en väl anpassad insats. Maria Hammarén, forskare i yrkeskunnande, beskriver utvecklingen av ett yrkeskunnande som en ständigt jämförande verksamhet.

När vi talar om att utveckla ett yrkeskunnande talar vi om att förbättra handlingar som väckts av situationer vi inte tidigare mött – vi har bara mött liknande situationer. Och att jämföra är i detta läge vad som står oss till buds: en situation med en annan, ett skeende med ett annat. Den största felkällan till missriktade handlingar är förmodligen inte att vi inte känner igen oss. Istället handlar det om att vi snabbt buntar ihop det ena med det andra.¹¹

Om att förlora sin ”blick”

Att förlora sin ”blick” kan i militär praktik få förödande konsekvenser. I Kongo på 1960-talet sökte en av de afrikanska stammarna, baluba, skydd från sina fiender i när-

heten av den svenska FN-förläggningen. På några få dagar växte flyktinglägret från några fåtal tält till uppskattningsvis 50 000 flyktingar som sökte svenskarnas beskydd. Furir Martinsson berättar att han blev ombedd att visa lägret för två civila tjänstemän, troligtvis från Röda korset. Martinsson tog med dem i sin jeep och körde ett par hundra meter in i lägret. Där stannade de jeepen och gick ur för att kunna se bättre. Martinsson observerade ett tumult längre bort i lägret men "eftersom balubas var våra vänner och tidigare inte visat sig aggressiva mot FN stod jag lugnt kvar."¹² Martinsson fortsätter: "När jag sedan vände mig om för att tala med de båda civila i min jeep såg jag till min förvåning att de hade försvunnit med jeepen."¹³ Först då förstod han faran och började springa mot campen. I en villa 200–300 meter därifrån bevittnade soldat Ragnar Johansson hur en svensk FN-soldat jagades, hanns upp och misshandlades av uppskattningsvis 200 uppretade flyktingar:

I det ögonblicket rusar jag in i villan och hämtar min kulsprutepistol. Samtidigt meddelar jag min kamrat Bernt Karlsson från Blötberget vad som hänt. När jag sedan kommer ut igen ser jag en hop balubas runt Martinsson, som nu är slagen till marken. Jag ser hur de misshandlar honom något fruktansvärt med sina spikklubbor. Under tiden strömmar det till balubas från alla håll. Jag sköt först några varningsskott och sprang emot dem.¹⁴

Martinsson räddades av soldat Johansson och en kamrat till som gav sig in i kalabaliken och fick med sig Martinsson därifrån.

Riktigt säker kan man inte vara, men man skulle kunna försöka förstå Martinssons "misstag" utifrån begreppet uppmärksamhet. Han utgick kanske från sin förtrogenhet med lägret och dess invånare. Balubas hade sökt skydd hos de svenska FN-soldaterna. Martinsson kanske uppfattade dem som vänligt inställda. Inte ens när han körde in i lägret och såg tumultet på avstånd satte han händelseutvecklingen i relation till sin egen säkerhet.

Ragnar Johansson och Bernt Karlsson gav sig ut för att rädda Martinsson trots att de inte hann larma på förstärkning. Att de är två mot uppskattningsvis 200 balubas hindrade dem inte.

Ej uttalat, men ändå tydligt, löper mod och ansvarig handling genom flera av berättelserna från internationell

Furir Martinsson som konvalescent.

Balubas
"patentbatong"

tjänst. Mycket handgripligt och praktiskt sätter man uppdraget i första hand. Forskaren Gunnar Bergendal beskriver ett moment i yrkeskunnandet som han kallar ansvarig handling.

"För den praktiska kunskapen gäller det att måtta rätt, med de risker det kan innebära, inte att söka en statistisk sanning eller en säker medelmåttighet och hålla ryggen fri. Det praktiska förnufts common sense är inte en urvattnad konsensus, där man jämkar samman ståndpunkter för att nå en allmängiltig intellektuell förståelse, utan ett ansvarigt ställningstagande."¹⁵

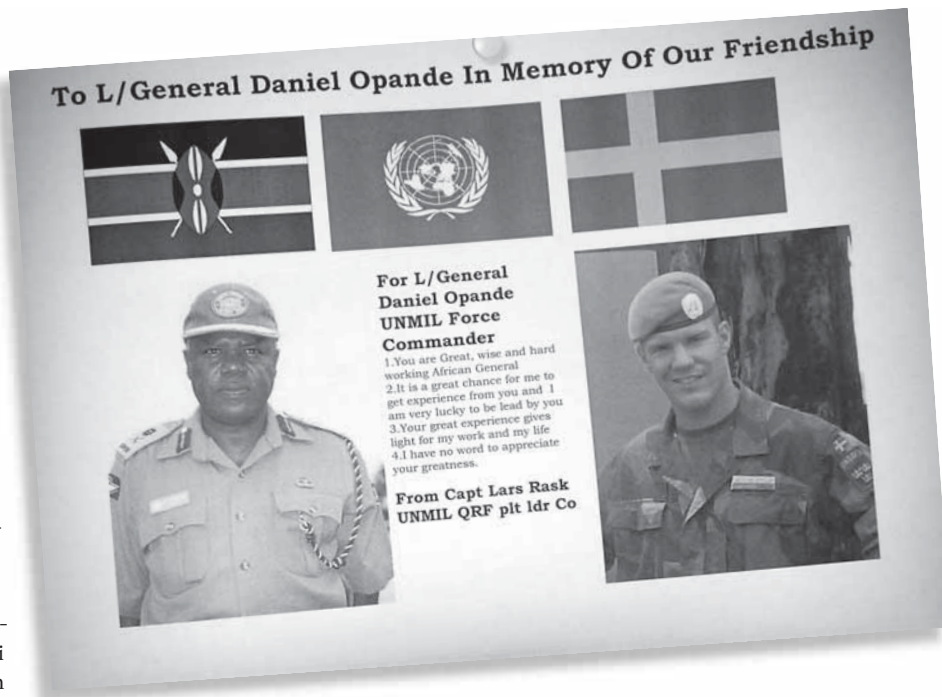
Att spela en roll

Ett visst mått av skådespelarkonst verkar också krävas av den som söker sig till internationella uppdrag. Som representant för en fredsbevarande styrka måste alla, oavsett befattning, förmedla en känsla av både förtroende och respekt till de stridande och befolkningen. Under kriget i forna Jugoslavien hade svenska förband ofta anledning att förhandla med stridande parter.

Samverkansofficer Gary Bergdahl berättar om en incident från Makedonien 1993:

Efter ett tag lyckades stabsgruppen spåra den senaste platsen bilen passerat. Vi fick också information om att tankbilen hejdat inne på serbiskt område. Jag förstod snart att de hade kört fel. Efter några minuter fick jag order att omedelbart åka till platsen och påbörja förhandlingar... På vägen dit funderade jag hela tiden på hur uppgiften skulle lösas. Min ringa ålder och lilla erfarenhet av dylika situationer gjorde mig nervös, samtidigt sporrades jag av att bataljonschefen givit mig förtroendet... Vid gränsen upptäckte vi fordonet ca 100 meter framför oss. Ett UNMO-team (observatörer) anlände med uppgiften att understödja mig. Nu växte jag verkligen med uppgiften. Jag hade ingen större nytta av observatörerna men jag kunde åtminstone låna en Motorola-radio av dem. Jag gick fram med mina två soldater. Vi observerade 3-4 serbiska soldater vid bilen. Jag beslöt mig för att gå fram de sista meterna själv. De bägge soldaterna fick kvarstanna 50-75 meter upp längs vägen med uppgift att ge mig eldunderstöd om så skulle behövas. Beväpnad med revolver gick jag fram i sällskap med tolken. Den serbiska styrkan bestod av en underofficer och tre man. Situationen var spänd. Jag valde att hålla mig till regeln att 'ett säkert uppträdande döljer oceaner av osäkerhet'. Jag talade tydligt om för de svenska soldaterna att 'knipa igen' och gjorde klart för serberna att här var det jag som bestämde. Jag lyckades få tillbaka 'bluecarden' och kunde efter en stund ta med mig bilen tillbaka till vår sida.¹⁶

Gary's exempel visar hur han – ställd inför en situation han aldrig tidigare mött eller förväntats hantera – ändå på något sätt förstår vad som krävs av honom. Att visa sig nervös i en förhandlingssituation ger inga fördelar. Gary inser

att om han ska ha någon chans att få loss sina kamrater är han tvungen att agera som om han hade koll på läget. Den överblick av situationen han skaffat sig är en viktig faktor och gör det möjligt för honom att lösa uppdraget framgångsrikt.

Anders Karlsson berättar från Bakovici om en förhandlingssituation med de kroatiska belägrarna utanför sjukhuset, några dagar efter de inledande hoten:

Kaparn [chefen], jag och ytterligare en soldat, samt den kvinnliga muslimska tolken begav oss en dag upp till kroaternas högkvarter, hundra meter från sjukhuset. Vi hade laddat upp och iklätt oss full stridsmundering. Ibland var detta ett enkelt men nödvändigt sätt att få respekt i detta härjade land. Parterna var oftast väldigt intresserade av våra "exotiska" vapen, även om inte alla öppet ville visa att så var fallet. Ibland kunde man följaktligen använda detta ämne till att bryta isen... Sjlivovic var naturligtvis en självklar ingrediens i den ceremoni som påbörjades – vi fick oss alla en hutt av detta fruktade och i kvalitet mycket skiftande brännvin. De kanadensiska kollegorna hade inte fått många bonuspoäng, då de sällan fraterniserade med parterna och, som de transatlantiskt de ändå är, gjorde stor sak av förtärandet av ren sprit. Kanske fick de inte den respekt som man ändå bevärdigas med när man livsfarligt och "manligt" beväpnad till tändarna, till synes avslappnad, dricker alkohol med "fienden" i "fiendens" eget läger.¹⁷

Anders berättar om en situation där det man gör och utstrålar är lika viktigt, kanske rent av viktigare, än orden som sägs. Ju mer självförtroende och säkerhet Anders och de andra lyckas förmedla, desto större sannolikhet är det att deras arbetsinsats faller väl ut. Man måste hålla god min inför motparten oavsett vad man tycker om det som sägs och görs. Att kunna spela en roll, i det här fallet FN-representantens, är en del av ett militärt yrkeskunnande. Den som ska medverka i internationella uppdrag måste kunna – i mötet med de andra – lägga sig själv och sina känslor åt sidan. Det hade inte hjälpt patienterna vid sjukhuset i Bakovici om Anders och hans kollegor givit efter för känslor av sentimentalitet eller uppgivenhet inför deras till synes hopplösa situation.

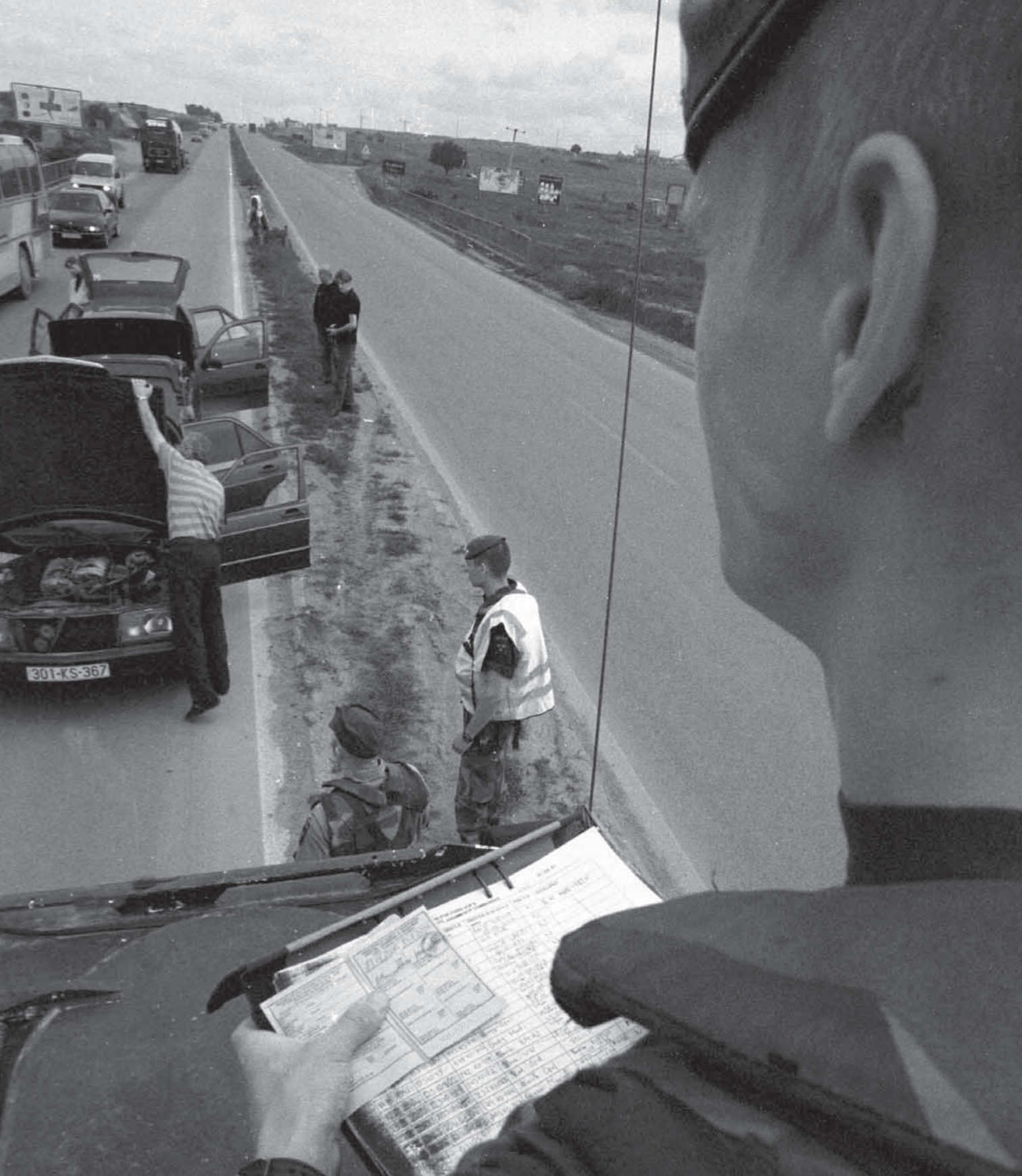
Lärdomar av utlandstjänst

Huvuddelen av de texter som nu följer är författade av personer som deltagit i internationella uppdrag. De har under sin tjänstgöring upplevt situationer som fler än de själva skulle kunna dra lärdomar ifrån. De har varit med om tillfällen där det militära yrkeskunnandet ställts på sin spets och där gränsen mellan rätt och fel, vad som är lämpligt och olämpligt, inte varit självklar. Ibland har man lyckats med något som man på förhand inte trott varit möjligt. I andra fall har man stött på problem där man minst annat det. Just konkreta exempel är viktigt att ta fasta på i ett arbete där erfarenheter från internationella uppdrag står i fokus. Konkreta exempel kännetecknas nämligen av att de tar vid där åsikter, generella uppfattningar och regler inte längre räcker till. Exempelen är nödvändiga för att den svenska Försvarsmakten kontinuerligt ska kunna fortsätta utveckla relevanta kunskaper om den egna praktiken. En militär praktik som ständigt behöver formas utifrån nya omständigheter och förutsättningar.

FOTNOTER

- 1 Karlsson, Lars A (2004) *Alfa Sierra: BAor – Nordbat 2 i Bosnien – Hercegovina*. Lettland: AK-Ronym.
- 2 Simson, Stewe "Alfa Sierra" i Svartheden, Joakim red. (2003) *Exempel – Yrkeskunnandets Praktik och IT 2002*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- 3 Karlsson, Lars A (2004) *Alfa Sierra: BAor – Nordbat 2 i Bosnien – Hercegovina*. Lettland: AK-Ronym.
- 4 Ibid.
- 5 Simson, Stewe "Alfa Sierra" i Svartheden, Joakim red. (2003) *Exempel – Yrkeskunnandets Praktik och IT 2002*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- 6 Karlsson, Lars A (2004) *Alfa Sierra: BAor – Nordbat 2 i Bosnien – Hercegovina*. Lettland: AK-Ronym.
- 7 Simson, Stewe "Alfa Sierra" i Svartheden, Joakim red. (2003) *Exempel – Yrkeskunnandets Praktik och IT 2002*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- 8 Råberg, Patrik "Folkkrätten kränks – Ageral" i Svartheden, Joakim red. (2003) *Exempel – Yrkeskunnandets Praktik och IT 2002*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- 9 Cuoghlin, Jack (2005) *Shooter – the autobiography of the top-ranked Marine sniper*. New York: St. Martin's Press.
- 10 Svensson, Stefan "Militärt Yrkeskunnande" i Tillberg, Peter & Hammarén Maria red. (2002) *Spelplats – Yrkeskunnandets Praktik och IT*. Stockholm: Dialoger. Stefan Svenssons exempel från Bosnien i texten "Militärt Yrkeskunnande" är fiktiv. Exemplet ska framförallt ses som en berättelse som ska ge impulser till att reflektera över militär praktik, beslutsfattande, säkerhet i handling och förmågan till att använda tidigare gjorda erfarenheter i nya situationer.
- 11 Hammarén, Maria "Yrkeskunnande, berättelser och språk" i Tillberg, Peter red. (2002) *Dialoger – om yrkeskunnande och teknologi*. Stockholm: Dialoger.
- 12 Kamstedt, Inge (1980) *FN-soldat i Kongo*. Göteborg: Bokförlaget Dokumentär.
- 13 Ibid.
- 14 Ibid.
- 15 Bergendal, Gunnar (2003) *Ansvarig Handling: uppsatser om yrkeskunnande, vetenskap och bildning*. Stockholm: Dialoger.
- 16 Isberg, Jan-Gunnar m.fl. red. (1999). *Ledarskap i krigsliknande situationer – redigerade bilder ur verkligheten, Makedonien 1993 Nordic Battalion 1*. Ledarskapsinstitutionen 1:7 1999, Försvarshögskolan Stockholm.
- 17 Karlsson, Lars A (2004) *Alfa Sierra: BAor – Nordbat 2 i Bosnien – Hercegovina*. Lettland: AK-Ronym.

301-KS-367

Clipboard with a form, likely a traffic stop or inspection report. The form contains various fields and checkboxes, including:

- Vehicle Information
- Driver Information
- Inspection Results
- Officer Information

The form is partially filled out, with some handwritten notes and signatures visible.

Rishtagande och inre bilder

Om att axla väl och ve,
om kvalificerade gissningar,
om att someone's gotta do it,
och att våga ta de risker detta kräver.

Minspel

Jan Almgård

Plutonen är äntligen på rull. Sedan något dygn har vi väntat på uppgiften att framrycka till byn Stupni Do där en massaker ägt rum. Stämningen har varit spänd inom plutonen, folk är oerhört sammanbitna inför uppgiften. En del soldater sitter för sig själva och ber.

Nästan framme vid byn stannar vi till vid en järnvägsviadukt. Jäklar, ännu en checkpoint! Tre bosnienkroatiska soldater bevakar tunneln, som också är minerad. Det här blir inte lätt.

Jag går av och snackar med de bosnienkroatiska soldaterna, som dessbättre talar ryska. De tänker dock inte släppa igenom oss. Hur ska detta lösas? Plötsligt börjar de liksom signalera med tecken mot en höjd i närheten. Det kanske finns ett motståndsnäste där? Ja så är det nog, det finns ett näste där! Samtalet fortsätter med soldaterna. – Hur går kriget? – Har ni barn? – Är ni från Vareš?

Plötsligt bryts tystnaden på radion. Det är bataljonschefen. Han säger till oss att vara försiktiga när vi lyfter undan minorna. Vad snackar karln om – ska vi börja lyfta undan minor också?!

Ibland verkar han inte klok. Vi meddelar honom att vi står kvar vid den södra infarten till byn i anslutning till viadukten.

Efter ungefär 30 minuter kommer bataljonschefens jeep ner mot viadukten från motsatt sida. Han stannar vid bortre begränsningen av mineringen och promenerar genom tunneln till min gruppering. Han

frågar vad jag håller på med. Jag förklarar att det finns en minering framför mig i tunneln och troligtvis ett motståndsnäste på en höjd i närheten. Han tittar lugnt på mig och säger att det här ska vi ta en titt på. Vi två går fram till vänster om tunneln upp på järnvägsbanken.

Bataljonschefen säger till mig att här ska vi framrycka. Jag tittar allvarligt på honom och säger att det troligtvis finns ett näste på höjden. Han tittar fortfarande lugnt på mig och

säger att jag kan utnyttja mina 20 mm automatkanoner om det behövs. Jag är helt förstummad. Ska jag börja skjuta här?!

– Om det behövs så gör det, säger översten.

Jag springer med lätta steg tillbaka till mina tre vagnar. Mina soldater har följt vår rekognosering i detalj från sina vagnar, vad ska jag nu säga till dem? Jag hinner inte samla mig utan skriker till truppen att vi ska anfalla över järnvägs-vallen. Bataljonschefen hör detta och säger till mig med lugn stämma att vi inte ska *anfälla* över viadukten utan *framrycka*. Jag samlar mig och ger en snabb order till vagn-cheferna.

Vi överraskar bosnienkroaterna totalt genom att kringgå deras minering. Mina soldater jublar i vagnarna när vi sakta men säkert rullar vidare från järnvägsviadukten upp mot byn. Ingen eld öppnas från nästet. Eller fanns det kanske inte något näste där?

Alfa Sierra

Stewe Simson

Ultimatumet kom till mig via kroatiska soldater i vakten.

Innan klockan 17.00 innevarande dag ska alla muslimska sköterskor vara ute ur sjukhuset, annars anfaller de oss och kastar ut dem. Jag informerar plutonen och påbörjar därefter våra stridsförberedelser. Ammunitionen delas ut och jag går runt med gruppcheferna för att tilldela stridsställningar och för att repetera den stående order som vi kallar *Megafon*. Anders Karlsson, chef i. grupp, frågar mig om det verkligen ska bli strid nu.

– Inte vet jag, men eftersom vi och patienterna inte klarar av att vara utan sköterskor, så vad ska vi göra? Det går inte heller att lämna ut dem till kroaterna. Förbered dig så långt det går och så får vi se.

Under eftermiddagen är jag i kontakt med den blivande

så småningom underfund med att vi inte vill ha den situation som har uppstått och kommer fram till en mer lagom lösning.

Fara å färde

Claes Annsberg

Vid ett tillfälle under BA01 skulle jag och en kamrat vara sambandsresurs för en pluton som hade uppgiften att eskortera en konvoj med förnödenheter till och från Tuzla. Vi skulle möta den och eskortera den från Kladanj. När vi närmar oss Kladanjhöjden stannar eskortstyrkan som, förutom vår Toyota Landcruiser, består av Sisubilar som ska skydda konvojen. Höjden visar sig vara beskjuten av artilleri och det är för farligt att ta sig upp på den och möta kolonnen.

När det gått ett par minuter får jag order av chefen för eskortstyrkan att upprätta sambandsplats på höjden, för att säkerställa sambandet till staben. Jag frågar i vilket fordon vi ska åka med och får till svar att vi har ett eget, d.v.s. en Toyota. Då jag påpekar artillerielden får jag till svar att det visserligen är för farligt att åka upp, men att vi måste ha samband. Jag inser att vi bara kommer att tjafsa med varandra om att få en Sisu som skydd och åker upp på höjden för att upprätta sambandsstationen.

Däruppe är det dimma och vi ser inte mer än 30 meter. Vi hör eldgivning från både kulsprutor och artilleri. När vi är klara med upprättandet kommer elgivningen närmare och vi hör även röster från bergssluttningen.

När vi står där slår det oss att det är vi som kommer veta när konvojen passerat. Dock ser vi inte vägen för dimman utan måste dela på oss för att kunna meddela när konvojen har passerat och bryta sambandsplatsen fortast möjligt. När vi hör fordonsljud går därför min kamrat 75 meter ned till vägen för att bedöma när alla fordon passerat medan jag stannar på höjden för att sköta sambandet och vakta bilen.

– Löstes eskortuppgiften, eller skulle de splitterskyddade fordonen ha varit där det var farligast för konvojen?

– Vad var det som gjorde att vi åkte upp på höjden när de andra stannade med de bepansrade fordonen?

Det hänger inte på skidorna

Ronnie Johansson

Solen steker bra i nacken när jag går från huvudförrådet till vår materielcontainer. Har varit här nere ett tag nu, börjar bli varm i kläderna och självförtroendet är på topp. Möter stabschefen som ser bekymrad ut.

– Hej! Kan du gå post i eftermiddag? Vakt- och eskortplutonen ska ut på eskort och en grupp är på leave.

Jag funderar ett tag och kommer fram till att det jag ska göra i eftermiddag kan jag göra imorgon.

– Inga problem, ingen uppgift för liten, ej heller för stor. Ska bara orientera min chef.

Samma höjd, annat tillfälle, annat fordon.

Stabschefen skiner upp, det är tydligen inte så enkelt att dra ihop folk.

Samverkar med vakt- och eskortchefen och får reda på passtiden. 14.00–23.00. Inte vad jag hade tänkt mig i kväll, men jobba ska man ju för lönen, eller? Snart sitter jag i main gate och blickar ut över kyrkogården. Solen är på väg ner. Börjar fundera på hur jag hamnade här, i tornet, vid en kulspruta. Jag skickades ju till Afghanistan för att lösa akuta sambandsproblem.

Inget särskilt händer. Några bilar passerar på vägen utanför, några barn springer förbi. Pratar då och då med andreposten. Han undrar med retsam stämma varför inte jag har en Ak5 modell D, som vissa andra.

– Jag säger som Stenmark, det hänger inte på skidorna...

Funderar på vad som kan hända, vad är hotet? Kommer snabbt fram till att en självmordsbombare i bil är det svåraste hotet. Drar mig till minnes en film från en övervakningskamera som filmar en soldat i en main gate i Irak. En svart Toyota Corolla stannar till 200 meter bortom soldaten och rullar sen sakta vidare mot gaten för att där explodera och med våldsam kraft avsluta några soldaters liv.

Varför tänker jag på det... nu!?

En halvtimme senare kommer en svart Toyota Corolla körande, vilket sammanträffande, de flesta bilar i Afghanistan är vita eller gula. Jag ler inombords. Den stannar till 200 meter bort, nu är sammanträffandet inte lika roande. Tittar i kikaren men kan inte observera något misstänkt. Siktat med kulsprutan, tankarna snurrar i huvudet. Jag kan ju inte skjuta på en bil för att den var svart och stannade till 200

meter ifrån mig. Men tänk om det är en självmordsbombare...

Sakta börjar bilen rulla emot mig. Fattar ett beslut när den har 50 meter kvar. Skjuter jag honom och det är fel kommer det bli ett jävla liv, signalisten anade ugglor i mossen. Om jag inte skjuter och det är en självmordsbombare så dör jag som signalisten som inte kunde bedöma situationen, men det skulle inte bli några större konsekvenser då jag varken har fru eller barn.

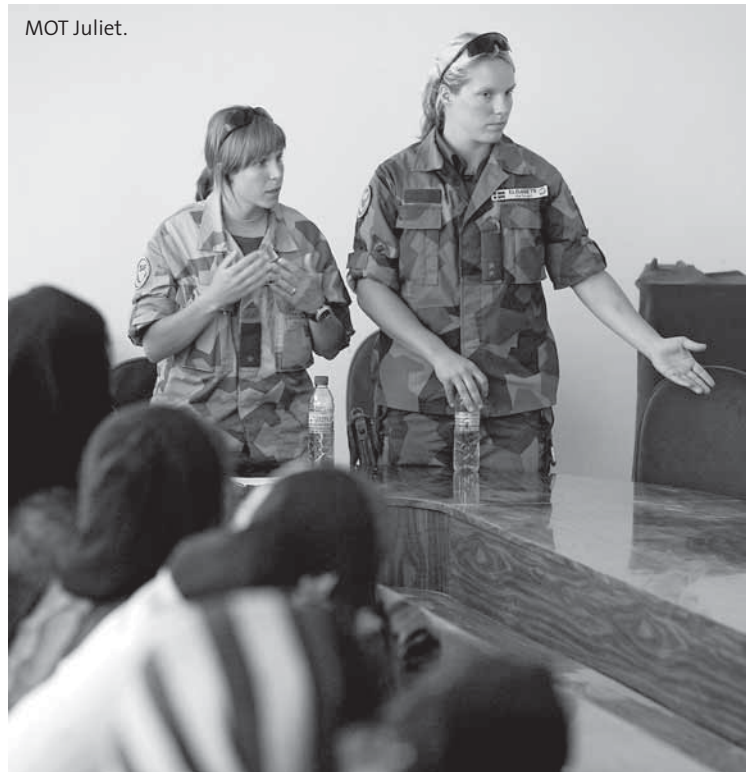
Bilen rullar förbi och inget händer. Känner mig larvig där jag står vid kulsprutan och funderar på livet.

Snart är det dags för passbyte och jag hamnar på patrullen. Vi framrycker inne på campen för att se till att inga obehöriga finns inne på området. Passerar massen där det är fullt liv, fortsätter ner till biografen som är fullsatt. Konstigt att stabschefen hade svårt att hitta folk, det finns ju massor till förfogande.

Två dagar därefter ska MOT Juliet genomföra några möten i Shebergan och behöver ha med sig några soldater som kan stå för bevakningen på plats.

Jag vet inte varför G3 frågade mig men jag funderade på vilket som skulle ge störst operativ effekt, fortsätta med sambandsinstallationer eller se till att MOT:en kan genomföra några möten. Tolv timmar senare sitter jag i en Toyota med min gamla bössa i handen och tänker på Stenmark.

MOT Juliet.

Bot och bättring

Mats Hillerström

Tidpassning, noggrannhet, ordning och materielunderhåll var kanske inte det första jag slogs av när jag konfronterades med det angolanska samhället. Men vid min- och ammunitionsröjning är sådant av yttersta vikt för att bedriva ett säkert och framgångsrikt arbete.

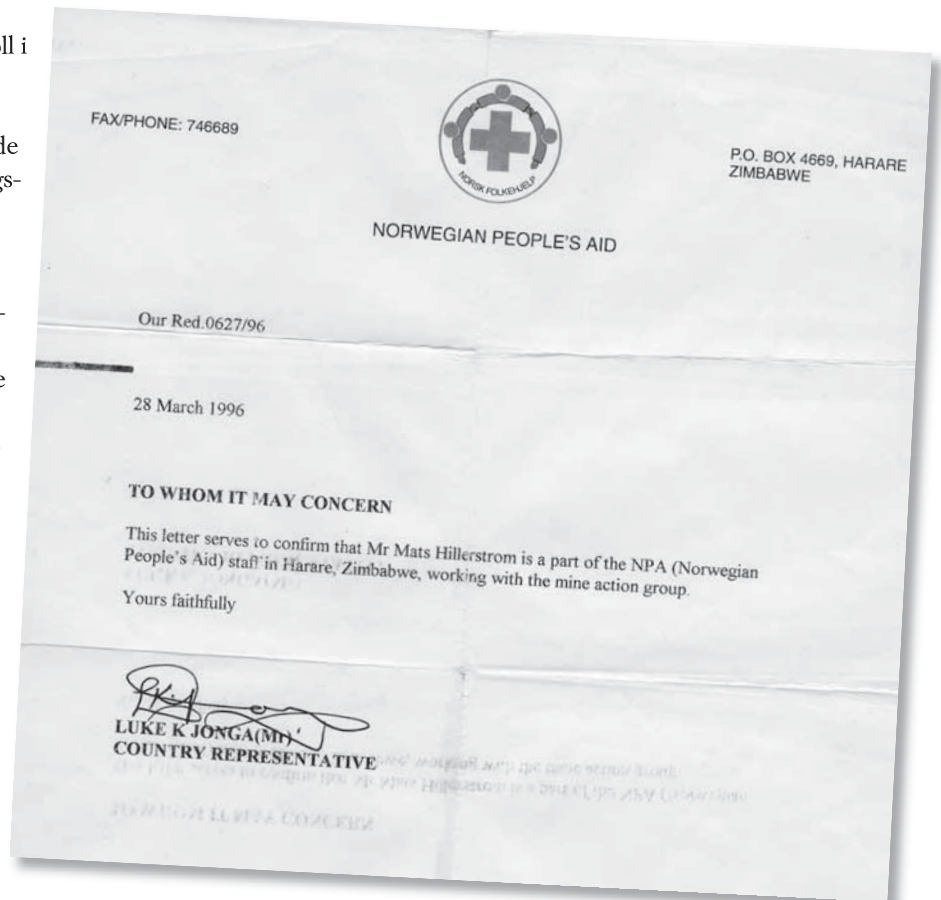
Sagt och gjort, något måste göras för att ändra på mentaliteten hos våra minröjare. Förmaningstal, tjat, hot om uppsägning o.s.v. hade tidigare erfarenheter visat inte fungera något vidare. Vi måste skapa något nytt som gagnade ordning, reda och struktur. Minröjarna måste bli stolta över sitt verk och sin grupp, inte bara för att minorna röjdes utan för att allt de gjorde skulle genomsyras av proffsighet. Enhetliga arbetskläder, överdriven noggrannhet vid upp-

sättande av arbetsmärkning och kontroll i välvillig anda infördes.

Viktigaste hörnstenen var dock vårt bötessystem. Jag som arbetsledare kunde bötfälla minröjarna med stor bot (2 dagslöner) eller liten (1 dagslön). Kom minröjaren sent till morgonuppställningen = liten bot, kom han inte alls till arbetet = stor bot. Andra saker de kunde bötfällas för var slarv med användande av skyddsglasögon, poor-and-lazy-attitude och dålig skötsel av utrustning. Allvarliga säkerhetsförseelser medförde omedelbar uppsägning.

Detta bötessystem kan tyckas hårt och antas medföra dåligt arbetsklimat, men så var inte fallet. Alla bötespengar gick nämligen tillbaka till minröjarna i form av en plutonsfest sista fredagen i månaden. Festen var mycket uppskattad, snudd på den viktigaste händelsen i månaden. På morgonen kunde man direkt känna att det var något särskilt på gång när det var *masoma*-fredag. Trummor dunkade från resting area och lastbilsflak och alla var uppspelta.

Jobbet slutade lite tidigare och arbetsledaren åkte med på flaket till "restaurangen" där festen gick av stapeln.

Bötessystemet var en realitet som kändes i den egna plånboken, men det skedde med en positiv underton. Vid frågan om minröjarna ville att vi skulle slopa systemet var svaret nej. Vi lyckades ändra på mentaliteten, sammanhållningen och stoltheten över att vara minröjare i NPA blev över det vanliga. Vi fick t.o.m. problem med polis och militär som blev misstänksamma över att en grupp blev så stark.

Säkl framför det osäkra

Johan Liljegren

Vi skulle ut på en long range patrol till en nationalpark i södra Liberia. Vägarna och broarna till området var mycket dåliga och vi var tvungna att lämna alla tunga fordon hemma på campen. Vi valde att lösa patrulleringen med bandvagn och Geländerwagen.

Problemet som dök upp var att vi inte hade någon utrustning för att ta med oss vare sig drivmedel eller vatten i någon större utsträckning.

Efter att ha slagit ihop våra kloka hjärnor och tvingats lägga Säkl åt sidan, byggde vi oss en drivmedelsbil med plasttankar inhandlade på stan. Vi bröt nog mot regler, men det kändes nödvändigt för att kunna lösa uppgiften.

Man kan undra om det är meningen att vi ska behöva bryta mot våra säkerhetsinstruktioner för att kunna lösa uppgiften?

Som det är nu så finns det ett antal tillfällen då man känner sig tvingad att bryta mot Säkl. Är det verkligen rätt?

Visst ska det vara många regler i början av utbildningen men vi måste kunna anpassa och förändra reglerna efter hur duktiga soldaterna är. Annars får vi soldater som inte kan verka på ett säkert och bra sätt i skarpa situationer. Vi måste lita på att officerarna kan göra den avdömningen och stegra övningen efter sin erfarenhet för att nå bästa möjliga utbildningsresultat. Det måste på ett lättare sätt gå att få tillstånd att göra "fältlösningar" i missionsområdet.

Jag vill inte få böter eller sparken för att jag löser min uppgift.

Kastar bäst som kastar sist

Stewe Simson

– De jävla kanadickerna kör ju som galningar inne i staden! Inte undra på att det kastas sten! Min ställföreträdare är mycket upprörd.

– Börja gå istället då, säger jag. Om de vill kasta sten på sin egen personal får de väl göra det.

Vi transporterar, för deras egen säkerhets skull, bosniska sköterskor mellan Drin och Fojnica. Fronten mellan parterna är inte långt borta när man närmar sig Drin och inne i Fojnica slår emellanåt raketer ner och åstadkommer fördelse. Så lösningen är enkel för mig. Kör en bit mot Fojnica, urlasta sen alla sköterskor och soldater som får gå bakom vagnarna resten av vägen till staden. Därefter överläter vi åt sköterskorna att ta tag i problemet därinne.

Ställföreträdaren är med på noterna. Det är däremot inte kanadensarna, deras lösning är att köra ännu fortare. Jag får en del problem med den kanadensiska ledningen, som ger mig en uttalad order att inte använda kanadensisk personal. Här gäller inte underställandet längre.

Jag låter mina killar fotpatrullera till utkanten av Fojnica och sedan får sköterskorna gå själva sista biten. Det räcker med en gång, sedan har sköterskorna sett till att man inte kastar sten mot svenska soldater i den staden. Problemet får sin fullkomliga lösning när våra vagnar kör försiktigt men också stannar så att våra soldater kan hoppa ur och springa ikapp stenkastande ungar.

Samverkansofficeren i den kanadensiska staben blir mycket förvånad att denna lösning kunde fungera.

– Vadå? säger jag, som inte förstår att den inte skulle kunna det.

Teamkänsla på gott och ont

Per Beckman

- *Reppluton jobbar 9–16, men mitt stridsfordon är trasigt nu!*
- *Dom där lata ingenjörerna sitter bara på mässen och gnäller hela tiden!*
- *På Stabskompaniet får man dricka hur många öl som helst!*
- *Kolla pressveckan på den där stabsmedlemmen!*
- *Nu har dom i staben rökt på igen!*

Min erfarenhet är att dagens militära chefer är väl byxade att klara de situationer de kommer att möta i en internationell miljö. Inte minst när det gäller *worst case scenarios*. Cheferna som åker utomlands är dugliga, erfarna och karismatiska och har god förmåga att skapa teamkänsla inom eget kompani eller pluton.

Men ofta har jag upplevt att det byggs upp en rivaliserande stämning *mellan* plutoner och kompanier. Ännu oftare förekommer det oförståelse mellan kompanier och bataljonsledning. För att inte tala om mellan utlandsstyrkan och stödfunktionerna hemma i Sverige.

Hur kan det komma sig att så många soldater ser ner på bataljonsstaben men oftast tycker om bataljonschefen, om han är tillräckligt karismatisk? Har han byggt upp en personkult runt sig själv?

Hur kan man skapa en stark teamkänsla utan att åstadkomma en negativ rivalitet gentemot andra enheter? *Vilka är det som ingår i teamet?*

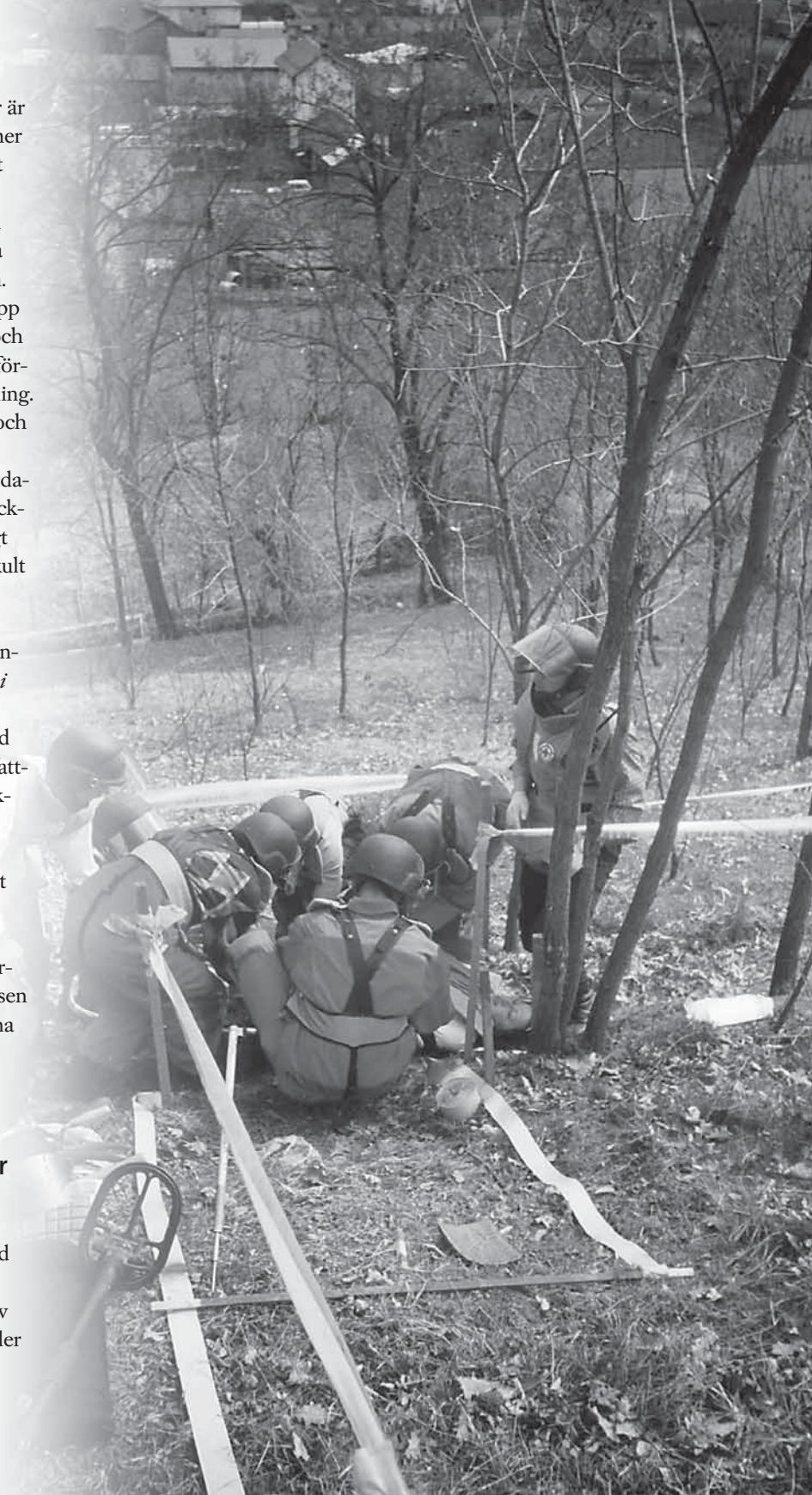
Är jobbrotation en sak för att få bukt med dessa problem? Är chefers och enskilda befattningshavares besök och uppföljning av verksamheten på plats en annan?

Eller har rivaliteten någonting gott med sig? Det talas om att vända sina känslor mot en "yttre fiende". Vi kan ju inte välja en part i konflikten, så vi kanske är beroende av att hysa agg mot de "korkade stabsmedlemmarna", "campråttorna" som bara sitter på mässen och gnäller, de mindre "fräcka" kompanierna och stödfunktionerna hemma i Sverige?

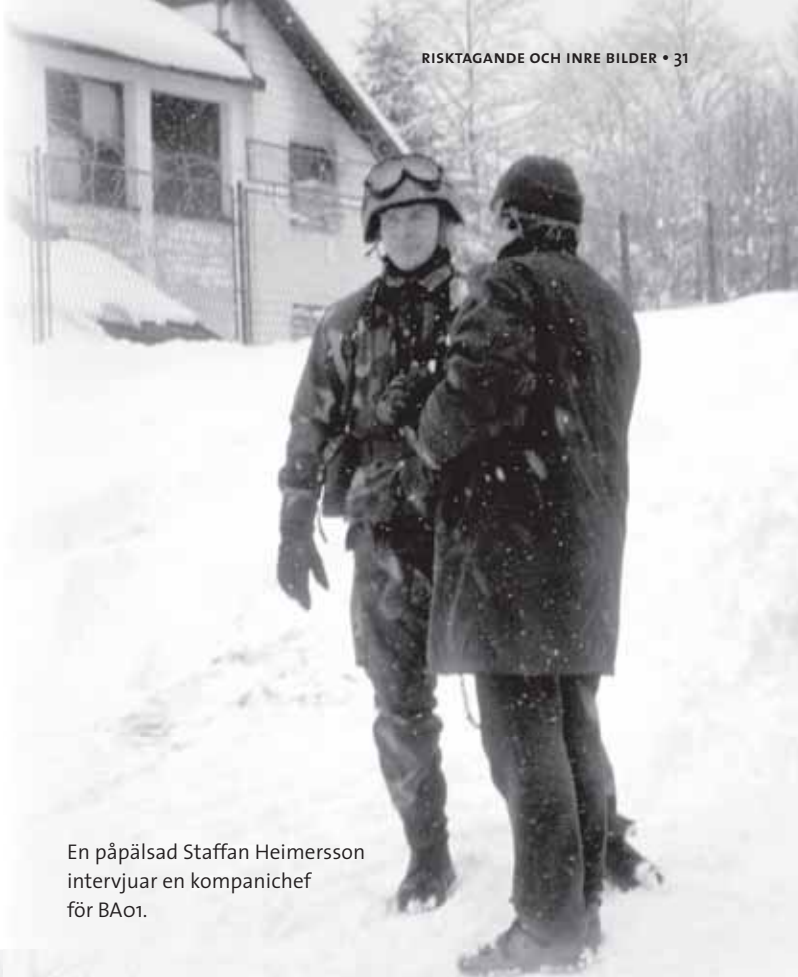
Våga fråga eller vara rädd för svar

Anders Karlsson

Journalisterna frågade "Varför är du här? Vad vill du uppnå?" Vem visste ännu vad man skulle svara på alla dessa frågor? De flesta av oss var säkert inga genomtänkta filosofer eller

inövat politiskt korrekta. Vi var en grupp, för vår ålder ganska representativa unga män, om än inte alltför avogt inställda till den militära organisationen eftersom den ändå styr verksamheten inom ett uppdrag av detta slag. Vi ville vara med för att det var spännande och en stor utmaning med en viss unik patriotisk och nationalistisk karaktär. Det var för vissa också ett enkelt sätt att bryta med sina gamla liv, även om ingen vågade säga det just med de orden. Att ett flertal var arbetslösa eller tyckte att detta var ett gott alternativ på grund av arbetsmarknadspolitiska skäl, framkom alltså inte speciellt mycket, men så var det. Vad skulle man alltså svara? Man ville inte att omvärlden skulle få uppfattningen att det var en hög med äventyrslystna opportunister och kanske några få naiva idealister som drog iväg för att rädda världen, eller i detta fall Jugoslavien. Det blev istället mumlat något om att man ville göra en insats och hjälpa till, klichéer som snart pumpades ut i media. Eftersom vi inte heller visste vad som väntade, behövde vi inte heller vara speciellt modiga. De hade mer problem med rekryteringen av nästa bataljon, eftersom alla då hade förstått vilken cirkus som väntade. Jag såg bara möjligheter och kunde inte föreställa mig att vi inte skulle kunna verka eller förbättra "verkligheten". Att vi alla sedan

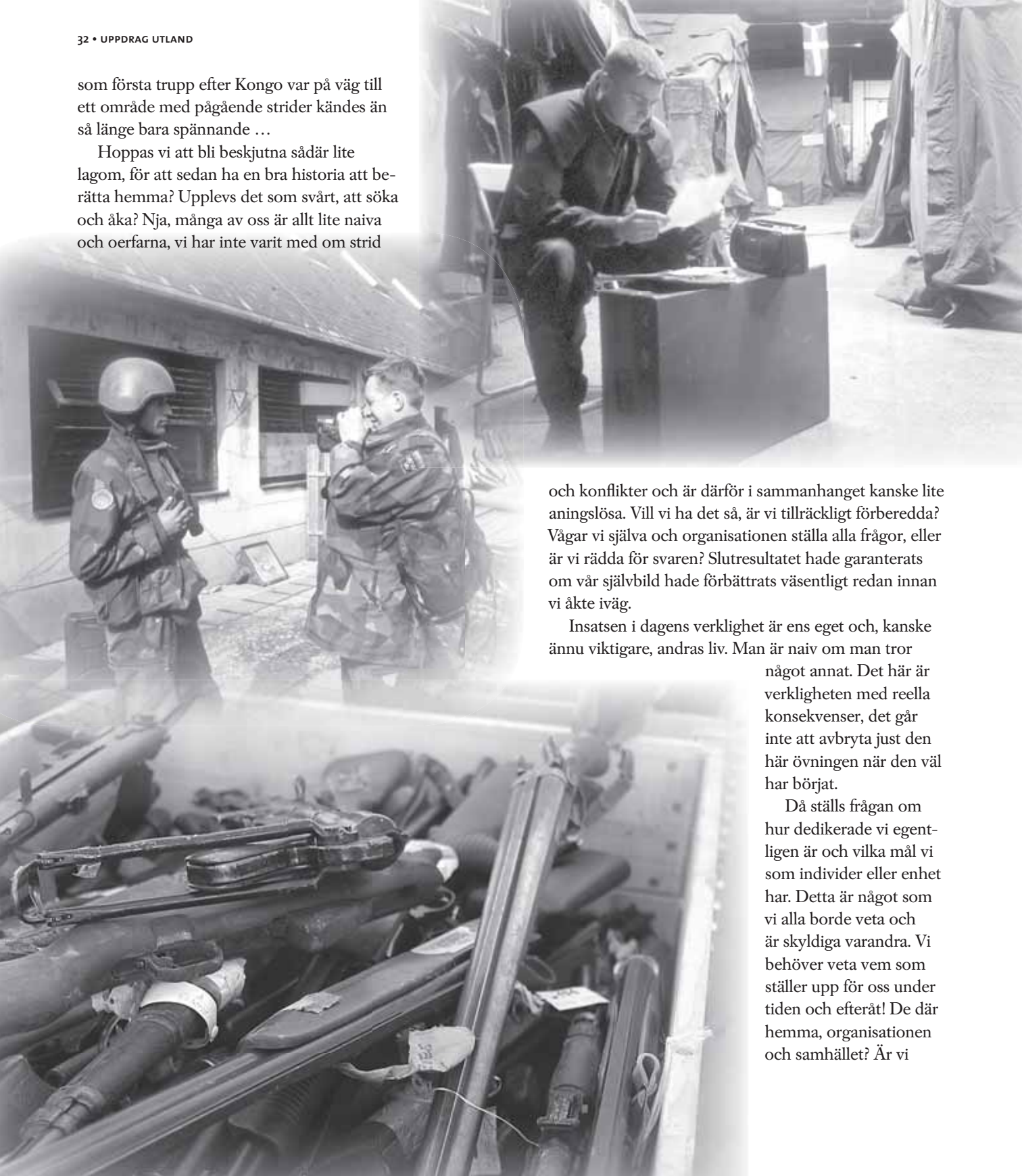

En påpälsad Staffan Heimersson intervjuar en kompanichef för BAO1.

som första trupp efter Kongo var på väg till ett område med pågående strider kändes än så länge bara spännande ...

Hoppas vi att bli beskjutna sådär lite lagom, för att sedan ha en bra historia att berätta hemma? Upplevs det som svårt, att söka och åka? Nja, många av oss är allt lite naiva och oerfarna, vi har inte varit med om strid

och konflikter och är därför i sammanhanget kanske lite aningslösa. Vill vi ha det så, är vi tillräckligt förberedda? Vågar vi själva och organisationen ställa alla frågor, eller är vi rädda för svaren? Slutresultatet hade garanterats om vår självbild hade förbättrats väsentligt redan innan vi åkte iväg.

Insatsen i dagens verklighet är ens eget och, kanske ännu viktigare, andras liv. Man är naiv om man tror

något annat. Det här är verkligheten med reella konsekvenser, det går inte att avbryta just den här övningen när den väl har börjat.

Då ställs frågan om hur dedikerade vi egentligen är och vilka mål vi som individer eller enhet har. Detta är något som vi alla borde veta och är skyldiga varandra. Vi behöver veta vem som ställer upp för oss under tiden och efteråt! De där hemma, organisationen och samhället? Är vi

beredda att betala vårt alldeles eget personliga pris, att mista kamrater, eller att själva skadas eller att dö för saken och för våra kamrater? Är vi beredda att ställa upp oavsett utgången och vad ska vara lägsta nivån för vårt personliga deltagande här?

Lägesuppfattning & fantasi

Gunnar Sjödin

Det som låg till grund för lägesuppfattningen i mitt förband var de lägesrapporter som jag oftast fick muntligen upplästa av min chef under ordergivningar. Jag fick samma information skriftligt och hade även möjlighet att studera min chefs karta, där han i symbolform beskrivit sin bild av läget. Tillfälle gavs att ställa frågor och reflektera kring informationen. Efterhand kompletterades sedan chefens lägesrapport genom att han själv, eller en signalist, via radio eller telefon muntligen förmedlade ytterligare lägesinformation. Detta pågick normalt under ett dygn tills det åter var dags för nästa ordergivning. Med dessa lägesrapporter som grund var det min uppgift att bearbeta den information jag fått och förmedla den till mitt förband. Jag minns att jag i grunden var ganska skeptisk till aktualiteten och validiteten i den information jag fått. Trots detta kände jag en trygghet i att själv förmedla bilden vidare och att svara upp mot eventuella frågor kring lägesbilden. Det var verkligheten min lägesbild som jag försökte förmedla vidare. Jag kände också en trygghet i att fatta beslut och agera utifrån den lägesbild jag hade. Den "kändes" sann, trots att jag på ett intellektuellt plan kunde förstå att det torde finnas massor av brister i den.

Vid min senaste krigsförbandsövning, för ett par år sedan, kände jag mig mer osäker än någonsin i min roll att agera och fatta beslut där min lägesuppfattning var av avgörande betydelse. Vid den övningen var ledningsfilosofin en annan och sättet att förmedla lägesinformation ett annat jämfört med övningar som genomfördes för ett antal år sedan. De personliga mötena mellan mig och min chef var mycket ovanliga; vi samtalade kanske en gång per dygn i telefon. Ordergivningen skedde huvudsakligen via e-post. Lägesrapporterna kom uteslutande via e-post eller datafiler innehållande kartbilder eller stomskisser kompletterade med viss text och symboler.

Jag vet att aktualiteten i lägesrapporterna var mycket bättre nu än vid övningar tidigare. Jag vet att informationsmängden som låg till grund för de rapporter jag fick var mycket större än tidigare. Jag vet att stödet för att genomföra mer kvalificerade analyser av lägesinformationen var bättre nu än tidigare. Jag vet att validiteten i informationen som analyserats var högre nu än tidigare. Jag tror att kompetensen att hantera och analysera informationen inte är lägre än tidigare. Detta till trots, och trots att min kompetens att själv analysera och bearbeta de lägesrapporter jag fått torde ha ökat, kände jag en större osäkerhet nu än tidigare. Varför?

Jag vet inte svaret, men jag noterade en händelse som kom att öka min känsla av säkerhet inför de beslut jag fattade. Av en händelse kontaktade jag en av stabsmedlemmarna i den divisionsstab som mitt förband hade i uppgift att betjäna med sambandsresurser. Efter att ha avhandlat det som skulle avhandlas, kom vi att prata om lägesuppfattningen. Jag fick av honom en redogörelse för hur divisionsstaben uppfattade läget. Själva informationsinnehållet var i stort sett detsamma som jag fått via min dator, men jag fick höra hans muntliga framställning av det och jag fick tillfälle att själv kommentera det. Jag fick också höra hans reflektioner på mina kommentarer. Efter det samtalet kände jag en helt annan säkerhet inför min lägesuppfattning och inför de beslut jag kom att fatta utifrån min lägesuppfattning. Jag kom fortsättningsvis att vid ett par tillfällen per dygn ha telefonkontakt med min "stabsmedlem" för att prata om det aktuella läget på våra och fiendens förband.

En medalj med sina sidor

Jan Almgård

Jag kommer hem till lägenheten. Det ligger ett brev i tamburen, på kuvertet står det Högkvarteret. Jag öppnar det och konstaterar att jag, tillsammans med elva andra officerare och soldater från BAor, kommer att erhålla en av Försvarsmaktens högsta militära utmärkelser: Försvarsmaktens belöningsmedalj för internationella insatser, i silver.

Det har gått nästan fyra år sedan hemkomsten. Först blir jag oerhört glad. Sedan kommer eftertanken – varför just jag? Är jag verkligen värd detta?

Några veckor senare sitter jag på presskonferens i den stora samlingssalen i källarplanet på HKV. Motiveringarna läses upp. De känns lite främmande, men ok, de som har sett situationen uppfattade den annorlunda än jag själv. Inser att jag har haft "tur" att råka befinna mig vid olika platser tillsammans med min pluton. Känns ändå konstigt att jag ska belönas för en insats som genomfördes tillsammans med en pluton.

Hela händelsen känns överklig. Vi står inne på K1:s kaserngård, pukor och trumpeter spelar, vapen skyldras och det paraderas med den svenska fanan. Ett hundratal åskådare, många av dem anhängiga, följer intensivt ceremonin. En av dessa är min mor. Hon ser nöjd ut. Annat var det när jag några år tidigare bestämde mig för att åka till krigets Bosnien.

Efter ceremonin följer lunch med ÖB. Det han sa till oss medaljörer under ceremonin sitter inetsat i skallen: – Jag hoppas att du förstår hur stolt jag är när jag fäster denna medalj på ditt bröst.

Efteråt går jag trappan ner från mässen tillsammans med bataljonschefen på BAor, överste Ulf Henricsson. Han frågar mig hur det känns. Svaret blir kort: – Jag vet inte om jag har gjort mig förtjänt av det här. Översten spannar blicken i mig: – Du har fått det här för att du har gjort en jävligt bra insats. Våra vägar skiljs och jag stöter på dåvarande arméchefen utanför Högkvarteret. Han känner igen mig från ceremonin och tilltalar mig som om han känt mig i årtal.

Jag promenerar från Högkvarteret och försöker samla mina tankar. Min slutsats blir ett ordspråk jag lärde mig av en brittisk officer: "Du är aldrig bättre än din nästa medalj."

Försvarets Forum
nr 2 1998

● Jan Almgård, 32 år, kapten, Strängnäs.

Motivering: Förtjänstfull ledning av förband under svåra förhållanden.

– Det är ett team som gjort en insats och inte bara jag själv. Det är många som var med. Att jag får medalj kom som en överraskning. Jan Almgård var chef för en pansarskyttepluton vid tionde pansarskyttekompaniet. Plutonen var under lång tid utsatt för stor press men Jan Almgård bibehöll hela tiden ett lugnt och kallt uppträdande. Vid ett tillfälle ledde han sin pluton skickligt runt ett minfält trots att de samtidigt blev beskjutna med pansarvärnsvapen. Han lyckades också förhindra en förberedd sprängning av en moské genom att två gånger skjuta varningseld.

Vares och Dastansko under hösten 1993 visade löjtnant Bredberg stort personligt mod. Han utsattes också för rysk roulette av den ökande bosnienserben Vlasco.

● Stewe Simson, 34 år, kapten, Störvreta.

Motivering: Förtjänstfull ledning av förband under svåra förhållanden.

– Det känns bra och jag är mycket stolt men det känns ändå lite konstigt. Jag var inte ensam om att göra ett bra jobb.

Stewe Simson var chef för en pansarskyttepluton vid nionde pansarskyttekompaniet. Under perioden december 1993 och januari 1994 fick Stewe Simpson i uppgift att förstärka och avlösa en styrka ur den kanadensiska bataljonen vid ett sjukhus för handikappade barn vid Drin-Bakovici. Sjukhusets personal var underbemannad då många flytt från området. Stewe Simson organiserade skydd och bevakning av sjukhuset samt höll igång sina soldater trots att de var utsatta för sporadisk beskjutning. De var isolerade i tre veckor och hjälpte även personalen med vårdverksamhet.

FÖRSVARMAKTEN
HÖGKVARTERETDatum
1998-02-24

SWC/Statstjänst

Sida 1 (7)

FAKTA BLAD

ÖB:s Medaljceremoni den 4 mars

Stadgar för Medaljer

Försvarmaktens belöningsmedalj för internationella insatser
Medaljen samt diplom tilldelas enskild som belöning för berömliga insatser under FN- eller annan internationell tjänstgöring. Medaljen tilldelas vid Försvarmakten anställd eller tjänstgörande personal. Utmärkelsen kan tilldelas postumt. Envar må lämna förslag om tilldelning av medalj. Medaljbandet är blått med ett förgyllt svärd.

- Guldmedalj kan tilldelas för
- Utomordentligt personligt mod
 - Upprepad personligt mod som inneburit betydelsefullt föredöme
 - Vid dödsfall i tjänsten

- Silvermedalj kan tilldelas för
- Stort personligt mod
 - Förtjänstfull ledning av förband under svåra förhållanden
 - Annan förtjänstfull insats under svåra förhållanden

Försvarmaktens förtjänstmedalj
Medaljen samt diplom tilldelas enskild som belöning för berömliga insatser vid tjänstgöring inom Försvarmakten. Medaljen tilldelas vid Försvarmakten anställd eller tjänstgörande personal. Utmärkelsen kan tilldelas postumt. Envar må lämna förslag om tilldelning av medalj. Medaljbandet är gult med ett förgyllt svärd.

- Guldmedalj kan tilldelas antingen för
- Utomordentligt personligt mod vilket räddat människoliv
 - Upprepade farofylla insatser för räddande av människoliv

eller för

- Utomordentlig insats som på ett avgörande sätt gagnat Försvarmakten
- Utomordentliga insatser som gagnat Försvarmakten

- Silvermedalj kan tilldelas antingen för
- Farofyllt insats för räddande av människoliv

Postadress
107 85 STOCKHOLMBesöksadress
Lidingvägen 24Telefon
08-755 75 00Telefax
19633 M5B5BC 5Telefax
08-755 77 752.6. Kn 650825-1418 Jan Almgård

MekB 10

Motivering: *Förtjänstfull ledning av förband under svåra förhållanden*
Händelseförlopp:

Tjänstgjorde som chef (löjtnant) för en pansarskyttepluton vid 10.pskkomp/BA 01.

Fick vid två tillfällen avge varningseld och lyckades genom detta förhindra en förberedd sprängning av en moské.

Ledde sin plut skickligt runt ett minfält trots att de samtidigt blev beskjutna av pansarvärnsvapen (RPG).

Var med sin pluton under lång tid utsatt för stor press men bibehöll hela tiden ett lugnt och kallt uppträdande.

2.7. Kn 630903-1497 Stewe Simson (Lundin)

S 1/Fo 47

Motivering: *Förtjänstfull ledning av förband under svåra förhållanden*
Händelseförlopp:

Tjänstgjorde som chef för en pansarskyttepluton vid 9.pskkomp/BA 01.

Dec-jan; Fick i uppgift förstärka/avlösa en styrka ur CAN-bat vid sjukhuset för handikappade barn (kroater och muslimer) vid Drin-Bakovici.

Sjukhusets personal var underbemannad då många flytt.

Organiserade skydd och bevakning samt höll igång sina soldater trots att man hela tiden var utsatt för sporadisk beskjutning. Var isolerad i ca tre veckor. Hjälpte sjukhuspersonalen i vården.

Handlade utöver vad tjänsten krävde.

Under övningen Operation Sonic 2005 fattades i stridsgruppsstaben ett ödesdigert beslut om att skicka ut en grupp om sex soldater med ett bepansrat fordon till ett område som enligt underrättelserna var lätt infekterat med rebellgrupper. Soldaterna blev tillfångatagna, avväpnade och misshandlade. Allt dokumenterat på den videofilm som skickades till staben tillsammans med ett krav på att omedelbart lämna området och ett hot om att avrätta soldaterna, en efter en. Känslan som sköljde över oss som på ett eller annat sätt varit delaktiga i beslutet var iskall. Tankarna och frågorna som tinade fram ur huvudet talade alla samma språk; korkat, dumdrigtigt – vad har vi gjort, vad händer nu?! Allt blev så uppenbart tydligt där vi satt i vårt varma lilla stabskrypin med en kopp kaffe i handen. – Vad gav jag order om, egentligen?

Stefan Svensson

I dödsskuggans dal

Om faran som profession,
om att värna någons skinn,
och om den banala ondskan.

Skonad i dag, i morgon...

Ronnie Johansson

Morgonmötet börjar:

Under gårdagen var det attack med Improvised Explosive Devices (IED) mot fransmännen nordväst Kabul. Fyra skadade, inga dödade. Hotvarningar som togs upp på morningbriefingen och på ISAF-secret var:

- 1. Undvik PD9, hotet om eldöverfall kvarstår.*
- 2. Det har kommit in en ny hotvarning om IED längs Route Violet. Så idag gäller "strictly necessary transports only". Slut.*

Dagens uppgifter.

MovCon:

– Jag har en körning idag. Frivilliga till dagens körning till Kaia? Jag behöver tre till...

Några tittar ner i backen och signalerar tydligt att de inte kan eller vill. Jag tittar på Ray och han nickar.

– Jag och Ray kan köra en bil.

Om det händer något vill man inte åka med vem som helst. Vissa människor tar med sin Ak5 och bara ett magasin, för "det finns inga krav på att ta med flera magasin och endast långbössa behöver medföras". Andra har så dålig situationsuppfattning att de börjar leka med barnen istället för att lösa bevakningsuppgiften.

– Vi åker om 30 minuter, avslutar MovCon.

Perfekt, då hinner jag förbereda mig. In i barren. Ser över utrustningen en sista gång: Magasinen, handgranaterna, första förband. Packar i ordning min "extraction bag". Flera magasin, flera första förband, vattenflaskor,

t-shirt, strumpor, kalsonger. När allt är klart sätter jag på mig stridsutrustningen. Särskild vikt läggs på att det sitter "tight". Jag drar lite extra i alla remmar, inklusive till den egenanskaffade stridsutrustningen. De tunna trädgårds-handskarna sträcks till bristningsgränsen.

Trots de noggranna förberedelserna och fokus på att få materielen i skick snurrar tanken i huvudet, "tänk om det är min tur idag". För rent statistiskt ökar risken för varje dag. Även denna dag sätter jag en kula i loppet på Ak5:an trots att det strider mot aktuell "dress code". Kan inte ATK fixa fram ett RoE kan jag skita i dress coden. Om det smäller ska i alla fall inte jag vara tvåa.

Det känns bra att, med de tajta handskarna, dunka i magasinet och dra tillbaka manöverhandtaget och släppa. Mekanik. Så ska jag också agera om det händer något mekaniskt. Om jag nu får ett chans att vara etta. I nio fall av tio är det en sprängladdning som detonerar i vägkanten och om jag blir påskjuten med eldhandvapen eller pansarvärn så hinner jag inte se dem innan det är för sent. Viftar bort tankarna och går ut till bilen. Fokuserar på uppgiften. Startar bilen så att den får varmköras trots att det är 40° i skuggan, för så har jag alltid gjort. Gör rent glas och speglar, stoppar in mer vatten i bilen. Snart kommer Ray. Han upptäcker att flaggan sitter på taket, muttrar något om "pinky" när han tar ner den och slänger in den i garaget.

Det är ett rutinuppdrag. Vi tittar snabbt på kartan, diskuterar vägval och agerande. Vi åker som andra bil, så vårt uppdrag blir att ta hand om bil nummer ett om något händer dem och då är det vi som leder. Vi diskuterar även hur vi ska agera om vi blir påskjutna och vilken metod vi ska

använda för att försvåra för fienden att göra en IED-attack. Vi är överens om att iaktta ett längre avstånd till bil nummer ett, men ändå hålla ögonkontakt. Kort marschordergivning med MovCon, sen hoppar vi in i bilen igen. Vi gör förbindelseprov med den andra bilen och anmäler att vi är klara. – *Tvåan från ettan, då kör vi!*

Första bilen rullar ut genom gaten, jag väntar på insidan i cirka 30 sekunder för att sedan gasa på. När vi kommer fram till Jalallabadroad är det lite trafik. Jag fokuserar på trafiken från vänster, Ray anmäler: *"Klart höger, klart höger"*. Jag håller en hög jämn hastighet igenom hela kurvan och snart sicksackar vi oss fram på och bredvid vägen, undviker gropar och misstänkta föremål. Hela tiden hålla sig i rörelse.

Vi löser dagens uppgift och det känns bra att ta av sig utrustningen hemma på campen. Vi skonades idag också – men hur blir det imorgon?

Road side bomb

Christian Bertilsson

Söndagen 29 maj 2005. Jag kollar ISAF-sekret datorn som vanligt efter kl 19, för att se om alla bokningar för morgondagens flight till Mazar-e Sharif är klara.

- Japp, alla från NIC:en kom med första flighten.
- Det blir en tidig morgon, vi måste åka runt kl. 06. Skönt, trafiken är alltid lugnast då.

Strax efter kl. 05 går jag upp för att vara klarvaken tills vi ska rulla. Jag har som vana att gå in på ISAF secret och kolla *logg sheeten* om något hänt under natten. Denna natt har varit ovanligt stökig, bl.a. har man skjutit ett antal raketor mot ISAF HQ, men som tur var hade ingen skadats. Inget ovanligt, men man tänker till lite.

– Det stämmer väl med att var tredje vecka händer något, tänker jag när jag går till Finnish Operations Centre (FINOPS) för att skriva *move track*.

Valet för hur transporten skulle läggas upp var enkelt.

En landrover 646 24, jag fordonschef och Daniel förare. Daniel och jag är egentligen olika men också väldigt lika, kompletterar varandra och trivs att jobba ihop.

Framförallt vill man ha någon man litat på i den miljö som vi är.

Jag informerar alla inför transporten om nattens händelser och om dagens transport till flygplatsen. När vi passerar gaten dunkar vi i magasinerna i våra vapen, skrattar lite, gör en sista check och anmäler till FINOPS:

– ZERO, this is NOVEMBER 3, mobile at ... heading for ...

– NOVEMBER ... ZERO ...

Vi skrattar åt finnen och konstaterar att han är trött.

Vi rullar ut på *route violet* och startar den halvt galna resan till flygplatsen. En av de bästa saker med att åka med Daniel är att man aldrig behöver bry sig om körningen. Han kör perfekt, hög hastighet, ligger alltid mot mitten av vägen för att undvika *road side bombs* och är rädd om bilen. Jag kan koncentrera mig på att spana längs vägen och sköta radio och GPS. Vi delar vägen med åsnor, dromedarer, motorcyklar, gulvita taxibilar och pakistanska Jingle trucks

BRITISH AIRWAYS LONDON

PASSENGER TICKET AND BAGGAGE CHECK

REISSUED DUE NAME CHANGE

COB COLLECTED

NAME OF PASSENGER: HELLERSTROM/M NR

NOT GOOD FOR PASSENGER

DATE AND PLACE OF ISSUE: 77490991 21MAY6

BRITISH AIRWAYS

JOHN JUNG AP

UNIVERSAL CHARGE FORM

YOUR CODE: 125175742-34

IF EXTENDED PAYMENT DESIRED, CIRCLE NO. OF MONTHS: 3 6 9 12

0 125 4467088292 2 0

OC V14581094763445790-0000

21MAY634217/NORSEF

12517574210340SL06SEP7560230715

i ett kaos där trafikregler snarare är rekommendationer än lag.

Väl på flygplatsen flyter allt som det ska och flighten går på utsatt tid. När planet är i luften vänder vi kosan hemåt campen.

Vi rullar ut i korsningen White/Violet. Vi snackar om allt möjligt, som vanligt.

– Titta, en gul Scania! Skriker Daniel. Vid det här laget har jag vant mig vid Daniels glädjeyttringar utan att mantla vapnen i tron att det är ett överfall. Nu fattas det bara att de spelar Super trooper med ABBA på radion, fortsätter han. Vi skrattar och tycker att allt är kanon, samtidigt som Daniel ökar hastigheten.

Vi passerar hålet i vägkanten efter en *road side bomb* som

drabbat kanadensarna några månader tidigare. Tanken nuddar nog vid att en dag kan det vara min tur att sitta i nästa bil.

Jag rycker till av att signalen från mobilen ljuder.

– Swedish MovCon!

– *Tjeenare, gamla gube!* Det är min finske kollega Jere som på sitt vanliga skämtsamma sätt försöker prata svenska. Det gäller dagens MovConmöte på ISAF HQ.

– Vi tar det när jag är tillbaka på campen, jag är snart där, svarar jag och avslutar samtalet.

Jag känner bara en enorm tryckvåg, bilrutorna krossas, det känns som om bilen ska välta, jag hör skrik samtidigt som det tjuter i öronen och det gör ont.

– Shit, shit, shit – vad hände?!

Jag vänder mig om och ser att rutorna har rämnat och ett dammoln bakom bilen. Nu går hjärnan på högtryck, att man bara hinner tänka så mycket så kort tid. Vad har hänt? Punktering? Knappast! Mina? Knappast. Har någon skjutit mot oss?

Det enda jag vet är att någon har gjort något mot oss med flit.

Det här vill jag inte vara med om, är min första tanke samtidigt som det tjuter och värker i öronen och synfältet smalnar av. Men så får jag upp en mening ifrån Top Gun: "This is what you've been trained for." Samtidigt kommer nästa mening upp. Det är Kajan från Hipp Hipp som säger: "Rädda, larma, släck!"

– Skärp dig Christian, agera, det här är vad du är tränad för, säger jag för mig själv.

Äntligen kan jag vidga mitt tunnelseende. Jag kan bara ha varit borta någon sekund, skönt! Jag vänder mig emot

Daniel för att se att han är ok och möter hans blick: Vi lever. Vi säger inget utan nickar att vi är ok.

– Kör, Daniel, kör! – ZERO, ZERO, this is NOVEMBER 3, we've been hit at ...

Jag vänder mig mot GPS:en. Shit, vi har ingen GPS i bilen, jag har inga koordinater att ge och ingen bra karta! Jag börjar svamla i radion genom att blanda svenska och engelska, men får iväg ett meddelande som kvitteras av finländarna. Ett problem mindre!

– Kör, kör! säger jag till Daniel, när jag märker att farten sänks.

– Bilen är död!

– Håll den rullande så långt det går!

– Shit!

Mätte vi komma så långt bort som möjligt ifall smäll nummer två kommer. Evakuering av fordon, var är kartorna med UPK:erna, hur får jag loss radion? Syns det till några tänkbara hot eller platser för eldöverfall? Tankarna är många nu. Vi säger inte mycket till varandra, var och en vet vad som förväntas av oss. Stämningen oss emellan är lugn, vi skriker inte utan talar lugnt hela tiden.

– Nu går det inte att hålla bilen rullande längre, säger Daniel.

Innan bilen stannar sliter vi på oss hjälmarna och mantlar våra vapen.

– Titta, skriker Daniel, finnar!

I motsatt körriktning sitter FIN FIVE fast i trafikstockningen.

– Spring över och kolla om de kan hjälpa oss!

– Shit, dörren sitter fast! Jag sparkar till dörren och den far upp. Smällen har tryckt in dörren så den blivit skev. Längs hela sidan på bilen finns det splitter.

Jag tar mobilen och ringer till VB på svenska campen och meddelar vad som hänt och att vi är ok.

Nu infinner sig ett nästan kusligt lugn runt om oss. I nästa sekund börjar livet som vanligt igen längs vägen. Jag får

en irriterad blick från en äldre afghansk herre som går fram till bilen och stänger min dörr för att den är i vägen. Runt omkring oss flyter livet på och ingen tar notis om vår bil eller vad vi har råkat ut för. En stor händelse för oss, men en liten incident för ISAF och Försvarsmakten.

Fallen för egen kula*

Stefan Svensson

I hörlurarna, som är inklämda under hörselkåporna, sjunger Thomas Di Leva refrängen på låt nummer tre – vem skall jag tro på, tro på, tro på när, tro på när allt är så här...

Just där blir han avbruten av en explosion.

Hur officeren än försöker hålla tillbaka snoret i näsan rinner det ohämmat ner på läpparna, över hakan och fastnar på stridsvästens magasinsfickor. Han reflekterar i förbifarten över att färgen är mer röd än grön. Dånnet i öronen gör att han sporadiskt tappar koncentrationen och stapplar fram i bråten. Han snubblar ner på knä och kan inte ta emot sig då båda händerna är upptagna med att hålla ihop huvudet. Ögonen rinner och det känns som att trumhinnorna håller på att sprängas. Ögonen registrerar i ett lågupplöst töcken att bilen brinner och att kamraternas kroppar ligger utspridda på backen i onaturliga ställningar. I utkanten av synfältet springer någon och viftar, vad den skriker kan han inte höra. Han kan inte längre sortera tankarna, informationen bara rinner av honom, allt bara stud-sar omkring i ett förvrängt eko. "Kalejdoskopet" tänker han och sluter sina ögon.

I de vita korridorerna utan fönster är den första fråga han ställer sig hur förberedd han var på detta, hur ofta han reflekterade och debatterade de matematiska oddsen för att detta skulle inträffa. Hade han tillräcklig situationsförståelse för att ställa adekvata krav på uppträdande, utrustning och skydd?

Jag följer från ovan den dagsaktuella debatten om Sveriges vapenexport. Jag lyssnar på *Uppdrag gransknings* reportage och intervjuer av ansvariga politiker jämte företrädare från Försvarsmakten och Exportkontrollrådet. Jag slås av enkelheten i reportagen, enkelheten i ansvarigas ställningstaganden och enkelheten i dubbelmoralens mekanismer.

Det exporteras svenskt krigsmateriel som aldrig förr och till länder som i svensk offentlighet inte ens borde hantera

en nyårsraket. Jag kan utan djupare analys förstå att det finns en dold agenda. Det finns en officiell version som är politiskt korrekt och parallellt med denna en inofficiell som inte är tillgänglig för allmänheten. I den kanske jag bättre kan förstå komplexiteten i dubbelmoralens mekanismer. Situationsförståelsen vilar på adekvat information.

– Hur ser det egentligen ut i missions- eller insatsområdet?

– Vilken är den inofficiella informationen som aldrig når ut och varför?

– Vilka dolda politiska överenskommelser påverkar indirekt min säkerhet?

Vid en jämförelse mellan Försvarsmaktens officiella information om missioner och insatsområden med propaganda från officiella antagonisters webbsidor är det en stor skillnad i budskapet. Det är sannolikt en del av krigföringen att tillämpa psykologisk krigföring och informationsoperationer. Frågan är om den inte får än större effekt av att inte bemötas och debatteras i Försvarsmakten. Filmerna som återger antagonisternas helvetiska terroruppfinningar till refrängen av *Highway to hell* är lika tankeväckande som otäcka.

Jag får känslan av att någon inte i onödan vill väcka den björn som sover. Rekrytering, och för all del vapenexporten, är en känslig del av Försvarsmaktens förmåga att lösa ställda uppgifter. Försvarsmaktens prisbelönta kunskapskampanj och den officiella fasaden ger en annan bild av verkligheten än vad jag själv ser idag.

Eller som Thomas Di Leva skulle ha uttryckt sig; Vem skall jag tro på, tro på, tro på när, tro på när allt är så här...

* Detta fiktiva exempel ger möjlighet till reflektion över militär praktik.

Soldaten och byråkraten

Mats Hillerström

På väg hem från minfalten i västra Kosovo en helt vanlig dag hör vi plötsligt talas om att det pågår något efter en minolycka i en grannby. Så vi låter huvuddelen av minröj-plutonerna fortsätta hem medan vi tre supervisors, några minröjare, en tolk och en ambulans åker dit för att se om vi kan hjälpa till.

När vi kommer till platsen träffar vi ett italienskt minröjteam ur KFOR-styrkan som jobbat hela dagen med att röja sig fram till en olycksplats där två barn förolyckats i en klusterbombsdetonation. Det vill säga av en blindgångare, inte en mina. Olyckan har skett kvällen innan så att barnen är döda råder ingen tvivel om, men enligt sed ska de begravas idag.

Olyckan har skett i ett slygt träskparti omgivet av betesmark. Det italienska teamet anlände dagen innan till Kosovo från Italien och har milt sagt fått en rivstart. De är i stort sett stridsutmattade efter att ha röjt sig genom ca 200 meter åkermark. De har precis nått in i slyområdet med ca 25 meter kvar till olycksplatsen.

Vid den plats italienarna har börjat röja finns halva byns befolkning. De är mycket upprörda och barnens familjer är förstås helt upprivna. Italienarna överväger att packa ihop för dagen, vilket inte accepteras av lokalbefolkningen som då själva tänker gå in och hämta barnen. Vi erbjuder oss att avlösa teamet och, efter att deras chef över radio fått tillstånd att lämna över uppgiften till oss, tar vi över tillsammans med supervisors från en annan hjälporganisation som jobbar i närheten.

Vi befinner oss inte i något minfält utan i en *cluster strike*, så någon fullständig minröjning behöver inte göras. Totalt är vi fem supervisors med några minröjare som handlangare och röjningen fram till olycksplatsen går ganska snabbt, ca en och en halv timme. Den italienske teamchefen sa något om att *carabinieri* skulle komma till platsen. Det tycker vi skulle vara ganska bra då det börjar bli svårt att hålla tillbaka barnens familjer, särskilt en av papporna som måste hållas i med våld av minröjare och lugnare anhängare.

När vi når olycksplatsen möts vi av en mycket otäck syn. Slatko, som under hela Bosnienkriget deltagit som pionjärplutonchef i bosniska armén, utbrister: "Det är det värsta jag sett". Två barn, 12 och 18 år gamla, är helt söndersprängda och ligger utspridda över ca 10 x 10 meter. Det finns inte mycket att säga om detta, man stänger av alla känslor och löser sin uppgift. Hämta bodybags, börja plocka ihop delarna, bita ihop.

När vi väl är klara och bär ut säckarna till ambulanserna och kropparna körs till sjukhus av upprivna men tacksamma familjer, möts vi av en chock. Där står en mycket arg carabinieri-officer och tänker arrestera oss för att vi tagit ut kropparna och förstört hans brottsplatsundersökning. Han hade haft alla möjligheter att komma in medan vi höll på. Efter bråk och skrik på dålig engelska förstår vi att det stora problemet ligger i att han inte kan fylla i sin rapport enligt reglementet eftersom vi flyttat på kropparna.

Vi erbjuder oss då att följa med honom in till olycksplatsen och beskriva allt i detalj men han avslutar med att beordra oss att inställa oss på carabinieri-kontoret senare på kvällen. Därefter försvinner han med sin patrull. På kontoret upprepas sedan utskällningen av en högre chef och vi får lova dyrt och heligt att aldrig mer göra på detta vis.

Vi tar dock inte åt oss särskilt mycket av skället.

Byråkrati hinder för FN-styrka

Svensk förtrupp nu i Belgrad • Huvudstyrkan försenas tre dagar

HÖRÖGS - NOVI SAD (SvD)
● Det är en märklig syn. Genom byn varv gatorna för länge sedan slutat sakna renovering, genom landskap varv majfält inte längre brukas rullar 50 viktfordon likt en slingrande orm.

Den första svenska FN-truppen i den nordiska bataljonen är inne i Serbien. Men inte utan problem. Trots veckor av förberedelser sprack terrängen

överte Ulf Henriksson när SvD mötte konvojen vid den ungersk-serbiska gränsen nära byn Högös.

De nya planerna betyder också att det första taget av tolt 15 mot huvudparten av soldaterna och materien, som skulle ha lämnat Danmark i morgon, inte kommer iväg förrän på söndag. All enlastning från järnväg till befattningshavare.

bert förfors i stabens vakttjänst, medan de hotade sig tillbaka i sin Toyotajeep sålens.

Europa, resa semester. I Budapest fick vi eskort av polis mot ransningstrafik. Kunde inte ha gått snabbare.

Vid gränsen gick det långsamtare. Två

er av serber norr ut. Kider av serber sköter ut. Bensin är en av de få, trots embargo, viktiga varor som det råder verklig brist på i sanktionszonens rest-Jugoslavien.

I Ungern tackar serberna för 1,40 tyska mark litem. I norra Serbien är priset 2,50 mark - för en

I Pincervo, på den jugoslaviska gränsen som tagits över av Unepfor, vill nu den här förtruppen ut i två nätter. Fört i morgon går konvojen vidare mot Bosnien och Tuzla.

Sporadisk skottlossning

Svartabörshandel i Check Point

Stewe Simson

Pistolen är dragen och jag riktar den mitt i ansiktet på den muslimske soldaten. Avståndet är inte mer än en halv meter mellan vapen och ansikte. I tunnelseendet anar jag att två-tre muslimska soldater börjar springa mot mig på min högra sida. Nu är soldaten framför mig millimetrar från att dö. Antagligen jag också.

Då hör jag en kvinnlig röst som skriker på serbokroatiska och även på engelska.

– No, stop, stop – please, no stop, *please!*

Jag börjar andas igen och ser att min muslimske soldat inte höjer eller riktar sitt vapen mot mig. Även de andra soldaterna har sina vapen riktade åt sidan.

På förmiddagen denna dag kom en av mina soldater fram och sa att den muslimska enheten som bemannade

checkpointen utanför Bakovici ville prata med mig. Så vid lämpligt tillfälle tog jag en kanadensisk pansarskyttevagn M113 med förare samt en kvinnlig tolk för att åka de få kilometrar som behövdes för att fråga vad de ville.

Väl framme i checkpointen säger jag åt föraren att vända vagnen och vara beredd att åka tillbaka; det här tänker jag mig inte ska ta lång tid. Läget är spänt i området mellan de stridande parterna, men de muslimska soldaterna har under hela tiden inte varit annat än trevliga och artiga mot oss. När jag går mot checkpointen vinkar en soldat till mig och vi går några meter åt sidan. Jag tittar efter någon som skulle kunna vara chef på platsen, men ser ingen.

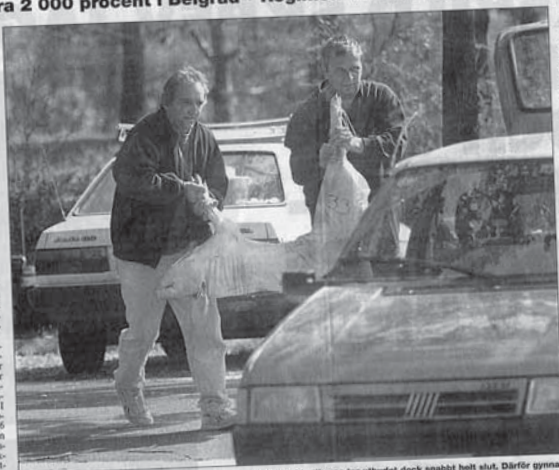
Soldaten går rakt på sak. Han vill köpa diesel och/eller bensin så att han kan fly från Bosnien. Betalningen är mycket bra, ca. 3.000 svenska kronor för en 20-litersdunk. Jag blir förvånad och säger naturligtvis nej. Då ökas raskt tempot i samtalet. Han börjar böna och be samtidigt som

Serberna skyller eländet på väst

Inflation på nära 2 000 procent i Belgrad • Regimen kan hålla ut trots FN-sanktionerna

SVENSKA KURVOR
 ● En tiggare nyser i den råkalta oktoberkylan på Temarjetorpet och några av de miljardsedlar han har på ett fat framför sig sprids ut över trottoaren. Miljardsedlar med ett våldande barnansikte som motiv.

Men tiggaren kan för tillfället inte fylla med att han är miljardär. För en tid sedan beslöts den jugoslaviska centralbanken att börja om från början, ströp sex nollor på sedlarna och gjorde således miljardsedeln värd bara 1 000 dinarer.

Det finns både mat och bränsle i Serbien trots sanktionerna. I butikerna tar utbudet dock snabbt helt slut. Därför gynnas brottlighet och korruption. Belgrad består visserligen av utbildade pensionärer, tunna butiker och folk som letar i sop-tunnorna. Men här finns också allt.

där ytteligheterna koncentrerats. Här finns allt. Folk som gjort sig rika på kriget. Offer för kriget. gästgiverier som tillvaror en tydligen lukrativ marknad i Belgrad, våldande partier, nallier där befolkningen inte heller förs lita på polisen, räddat nationaliteter, årliga fredskvinnor, en försvänd medelklass med ett svande hopp om att komma emigra, arbetare som definitivt inte har någonstans att ta sig en auktoritär regim med fullständigt kontroll över polis, militär och statlig TV, ledningar och TV-stationer som vad gäller frispelighet mot de sanktioner har råkat uti föra av kolleger i demokratiska stater. Och i det som återstår av Jugoslavien är Tykland en stor politisk fiende och samtidigt är D-makten det pott som det officiella valutans.

En kväll visat höstmotet på en klubb i Belgrad till det senaste av vinstig rockmusik. En välsädd och beklädd publik uppläddar livligt människans turer. Utbudet av lyxartiklar i vissa butiker i Sava Centrar finns säkerligen inte bara där för syns skull eller för de fåtaliga utlänningarna. Biltrafiken har kanske inte samma intensitet som för men är ändå tillräckligt för att man kan undra över hur bilisterna klärar klorna vid bensinstationerna eller var de får tag på tygka mark för att köpa bensin på den svarta marknaden.

någonvart för att göra någonting för någons räkning.

Jag är rekryterad efter ansökningstidens slut, tillfrågad av sambandschefen att besätta tjänsten som Stab- och sambandsplutonchef. Det tog tid innan papperena kom iväg. Jag var rädd. Hågad men rädd; är jag – personlighets-, kompetens-, och erfarenhetsmässigt – rätt man att ta ansvaret för plutonen tillvaro i något av världens hörn?

Den förste att rådbråka blir en tidigare arbetskamrat, erkänt skicklig yrkesman och dekorerad bosnienveteran: – Skulle jag vara en lämplig plutonchef? Den andra, en tidigare värnpliktig som nu finns på plutonen får frågan: – Skulle du vilja ha mig som plutonchef? Minsta darr på endera manschett

och papperena hade åkt i tuggen.

Innan kuvertet går igen måste jag dock prata med lillbrorsan. Han skiner upp när jag söker upp honom vid hans disk i elvaruhuset. Sedan går en mörk skugga över hans ansikte.

- Är du beredd att dö?
- Ja.
- Dåsa.

In på podiet kliver ett svenskt förband och börjar leverera dubbla baskaggar. Musik, klädsel och scenshow är ett eko från 80-talets heavy metal-scen. Allt balanserar mellan parodi och pastisch, på randen till det patetiska. Den spontana spelglädjen i ansiktena blandas med ansatser att se vederbörigt grym ut.

Plötsligt förvandlas basistens stora leende till en bödels onda grin. På näthinnan börjar scener med skrattande

han ser oroligt mot de andra soldaterna. Jag säger bestämt att FN inte säljer vare sig bensin eller diesel till parter i området. Vi får uppmärksamhet från alla i checkpointen eftersom jag nu höjt rösten ordentligt. Då frågar han varför inte vi säljer när de kanadensiska soldaterna gör det. Jag blir än tydligare och säger att jag skiter i att kanadensarna gör fel, vi säljer inte.

Då svänger soldaten fram sin kalasjnikov och gör en mantelrörelse. Min pistol m/88 är alltid mantlad med kula i loppet då jag är utanför den egna campen.

Plötsligt är pistolen dragen och jag riktar den mitt i ansiktet på den muslimske soldaten.

Som ett hammarslag

Joakim Svarheden

Står i Solnahallens publikhav och väntar på att några av hårdrockshistoriens verkliga giganter ska göra entré.

Det är i senhöstens 1998 och jag har just skrivit på beredskapskontrakt för SR01, *Swedish Rapid Reaction Force*. Sveriges första snabbinsatsstyrka, beredd att på ett par veckors varsel åka

FÖRSVARSMAKTEN
 FÖRSVARETS INTERNATIONELLA
 KOMMANDO-SWEDINT

Överenskommelse att stå till Försvarsmaktens förfogande i beredskap för eventuell tjänstgöring i snabbinsatsstyrkan

Förutsättning

Med stöd av "Förordning om förmåner till anställd i utlandsstyrkan (FFS 1984:31)" träffas överenskommelse mellan Försvarsmakten och

SR01 1500 Lt

SVARHEDEN JOAKIM

om att stå i beredskap med syfte att vid inkallelse ingå i en snabbinsatsstyrka med tjänstgöringstid utomlands högst en månad

rättare kring glödande halster, tänger och järn spelas upp. Magnesiumbomber, eldflammor och rök till metalliskt dån. Nackhåret reser sig. Jag är plötsligt rädd på allvar.

Beredd att dö, ja, men beredd att bli torterad? Lemlästad och invalidiserad? Är jag ens beredd att bli tillfångatagen, sitta med förbundna ögon och fundera på vad kidnapparens nästa steg kan vara?

Ett skyddande skal*

Stefan Svensson

Strax söder om Jeyretan i norra Balkhprovinsen står en Toyota Landcruiser och hostar på tomgång i den pinande sandstormen. Från det här perspektivet ser det ut som om den stora jeepen tagit spjärn med sina förstärkta gummidäck mot sanden för att, likt en tjur, stängas mot den tilltagande vinden. Den ser liten ut i det karga landskapets oändliga stenöken. Ur en grop i sanden, bakom en liten sten kryper en färgglad skalbagge fram och tittar nyfiket på människorna bakom de högt uppdragna kragarna. Det är det sista han ser innan en stor fot krossar både skal och framtidsplaner mellan en tjock rågummisula och afghanskt urberg.

Mobiltelefonen hinner bara vibrera en kort stund innan chefen för det militära observationsteamet, Henrik, med en van rörelse både frigjort telefonen och knappat fram texten i SMS-meddelandet. En iskall känsla sköljer över bröstkor- gen när han läser texten från Sverige:

Barnens skola bombhotad, bilen brann upp igår. Polisen har tagit emot en anmälan, de har inga resurser. Vakhavande befäl på regementet kan inget göra. Vi åker till stugan.

I samma stund Henrik läser raderna och torkar bort skalbaggsresterna från skosulan åker pusselbitarna berg- och dalbana i huvudet. Henrik försöker förstå:

– När jag rekapitulerar tiden före nedrotation erinrar jag mig protesterna i Sverige mot vårt engagemang i Afghanistan. Regementschefen blev, efter kammarrättens beslut precis innan missionsutbildningens avslutning, tvungen att lämna ut

offentliga uppgifter på anställd personal. Jag gjorde inga större reflektioner på detta ärende vid den tidpunkten. Men i kombination med den nästan hysteriska informationskampanjen innan rekryteringsperioden startade får det sammantaget en innebörd. Jag kommer så väl ihåg hur vi i all välmening publicerade reportage efter reportage med text och bild på mig själv och andra befattningshavare i förbandet. Med ett par enkla sökningar på webben kan det inte ha varit svårt att få en ganska klar bild av förbandets struktur och personal.

Nu står jag här i en stenöken minst fyra dagars resa hemifrån och konstaterar att mina och andras anhöriga i förbandet är hotade. Polisen har inga resurser att bevaka våra hus dygnet runt, Försvarmakten har fullt upp med att analysera innebörden av begreppet "Force Protection" och grannarna i området är vansinniga för att vi utsätter deras barn och hem för terrorhot.

Vad ska jag messa tillbaka?

– Keep Cool, jag är snart hemma, fyra månader går snabbt.

– Ring VB på ATK. Han kan säkert svara på dina frågor.

– Ta husvagnen till regementet och vänta där tills jag kommer tillbaka.

Chefen för det militära observationsteamet faller ner på knä omtöcknad och förvirrad. Det sista han ser, innan magen börjar krampa upp magsaften, är en mosad skalbagge på det afghanska urberget.

* Detta fiktiva exempel ger möjlighet till reflektion över militär praktik.

Petra och Clark Gable

Anders Karlsson

En ung kvinna som kallades "Petra", hade lunginflammation och dog efter ett par dagars kamp med stark feber. Sjuksystrarna som upptäckte detta, bestämde sig för att låta henne ligga kvar bland de andra patienterna i det lite större avlånga rummet ovanpå matsalen tills det blev ljust.

Nästa patrull som gjorde ronden bestod av Linkan och mig. När vi fick reda på att hon avlidit tidigare på kvällen men fortfarande låg kvar i sin säng, bestämde vi att inte fan ska hon ligga kvar där hela natten. Det blir ju ändå vi som får flytta henne, så vi hämtade en av de fem säckar vi hade kvar, öppnade dragkedjan och placerade den på golvet bredvid hennes säng.

– Vi tittade ett kort ögonblick på varandra och bestämde oss för att på enklaste sätt tillsammans lyfta ned henne i säcken. Linkan tog tag runt handlederna och jag tog runt anklarna. När vi lyfte kroppen, vek hon sig på mitten och lungorna tömdes i en utdragen suck rätt i ansiktet på honom. Han höll på att tappa greppet och storkna av den kväljande lukten.

– Herrejävlar Karlsson, klämde han halvkvävt och hulkande fram innan han tog sig samman och kunde fortsätta.

Efter att ha placerat henne i säcken bar vi ut henne på balkongen utanför vårt "träningsrum" som låg vägg i vägg med det improviserade badrummet. När vi sedan fortsatte ronden upptäckte vi att mannen som vi kallade "Clark Gable" också hade avlidit, i den låsta psykavdelningen. Han låg hopkrupen

i fosterställning med ansiktet förvridet i ett hemskt grin och likstelheten hade redan satt in. Att få in honom i en säck visade sig vara problematiskt då vi måste försöka räta ut honom lite för att kunna dra igen dragkedjan. Rummet stank av allsköns dofter och han var otroligt smutsig. I ficklampornas sken flög dammet omkring där vi stod och svettades när vi brottades med liket, och jag kommer mycket tydligt ihåg att jag tänkte att det här inte kunde vara helt nyttigt.

Det visslar i luften

Jan Almgård

Våren har kommit till Bosnien. Vår pluton har för första gången varit med våra vagnar på Tuzlas flygplats. Fortfarande finns en del bosniska militära enheter

kvar här, men om ett par dagar ska flygplatsen bevakas bland annat av vårt kompani. Vi har ställt vagnarna i kloss i anslutning till en väg och utspisar vår medhavda lunch.

Plötsligt, när jag sitter där i vagnen och dricker en kopp varm choklad, visslar det till rejält i luften. Några sekunder senare känner jag ett par kraftiga detonationer.

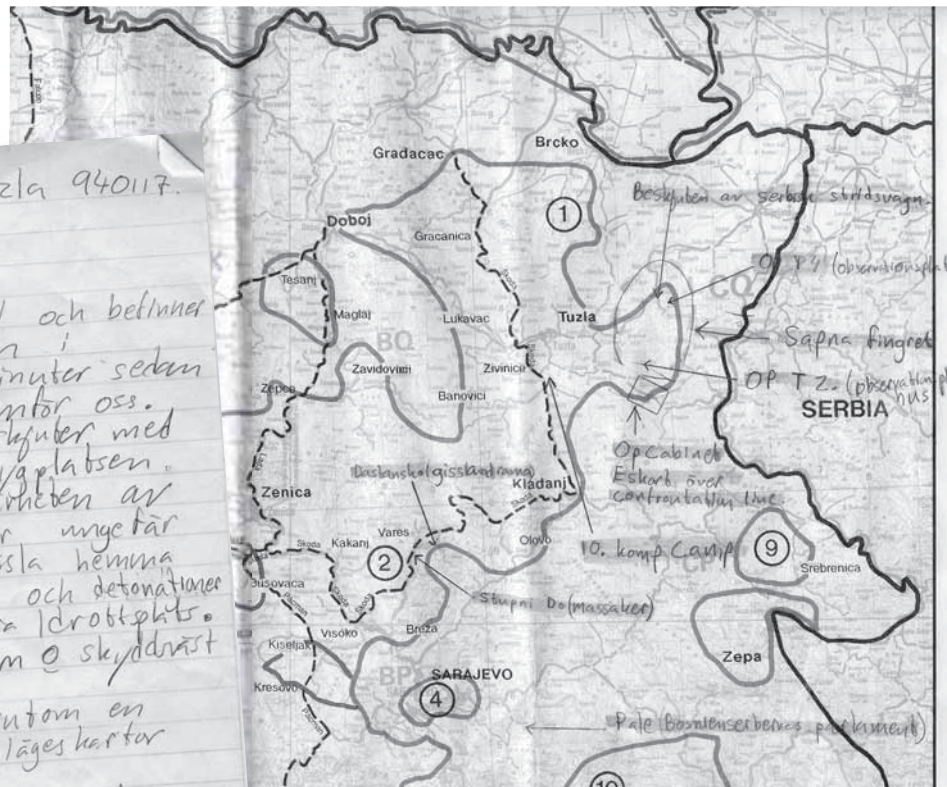
Mina soldater, som är utspridda runt vagnarna i vårso- len, reagerar blixtsnabbt och gör uppsittning i fordonen. Av någon oförklarlig anledning väljer jag att dricka färdigt chokladen. Soldaterna i bakutrymmet skriker åt mig:

– Löjtnant, stäng luckorna för helvete!

Inser hur klantig jag är, ställer ifrån mig koppen och stänger stridsluckorna och min egen vagnchefslucka.

Några minuter senare får jag order av min kompanichef att kontrollera en svensk major som finns grupperad i en stabsbyggnad på området. Vi åker snabbt dit och konstaterar att några av granaterna har slagit ner bara ett par meter från huset. Jorduppkast och glassplitter ligger utspritt på betongplattorna utanför byggnaden. Krevadgroparna visar tydligt att det är fråga om 122 mm artillerigranater.

Jag tar mig samman och bestämmer mig för att, tillsammans med en soldat, springa de tjugo metrarna från vagnen till huset. Tankarna rusar genom huvudet; ska de öppna eld med kanonerna igen eller hinner jag? Varje språng i mitt steg känns långsamt.

Tuzla 940117.

Aef!

I dag är jag vakthavande befäl och befinner mig förhållandevis i campen i radiorummet. För några minuter sedan visade det i luften ovanför oss. Det är serberna som skuter med artilleri (12.2 cm) mot flygplatsen som ligger alldeles i närheten av vår gruppering. Det är mycket som om det skulle visa hemma i luften på skivlingsvägen och detonationer skulle höras från Vabatra Idrottsplats. Vi sitter nu med närmast 0 skyddst på oss i campen. Bifogar i detta brev förutom en karta även lite nya lägeskartor.

875 svenskar på väg till FN-gaste FN-uppdraget i Tuzla

Medan muslimerna i går tycktes avvisa den senaste fredsplanen skickas den skandinaviska FN-styrkan till Bosnien. När styrkan anländer till Tuzla området kan läget vara högst osäkert.

Bataljonen ingår i FN:s fredsbevarande styrka för i dag Jugoslavien UNPROFOR (United Nations Protection Force).
UNPROFOR:s grupperingar i dag:
Bosnien: Fem zoner.
Sarajevo: En sektor.
Kroatien: Tre skyddade sektorer.
Makedonien: En nordisk bataljon.

15 tåg ska transportera bataljonen. Första tåget rullar från Danmark i oktober, sista beräknas vara framme 10 oktober.

Huvudduppgifter:

- Att se till att FN:s humanitära verksamhet i och omkring Tuzla fungerar, bland annat eskortera hjälptransporter.
- Att se till att flygfältet i Tuzla öppnas.
- I väntan på en fredsöverenskommelse kommer insatsen i Bosnien att styras av resolution 836 från FN:s säkerhetsråd den 4 juni 1993. Resolutionen ger FN-trupperna rätt att använda väld så länge som det behövs för att skydda fredade zoner och humanitära konvojer.
- I soldaternas instruktion står följande: "Du får endast öppna eld mot en person som är på väg att handla på ett sätt som innebär fara för liv, och det inte finns någon annan möjlighet att avbryta detta handlande."

Det är egendomligt med händelseutvecklingen i krig och krigsliknande situationer. Ibland kan det gå månader där tidningarna innehåller sparsamt med information som "På västfronten intet nytt" eller "Owen-planen gäller fortfarande". Så helt plötsligt blir det ett genombrott och det börjar handla saker både här och där. Det blir rubriker som "Tuzlas flygfält skall öppnas", Bosnienserber låter hjälpsändningar landa" och "Ryska observatörer lugnar serber". De politiska kommentarerna blir också allt vanligare och belyser också andra sidor av problemet. Läste en "Under Strecket" i Sv D 94-03-03 av en serbisk historiker bosatt i Paris, där det påpekades att sedan gammalt har det ryska stödet på Balkan gått till Bulgarien och inte till Serbien. Han säger också att det förbåller sig på ett annat sätt med serberna i "diasporan" (i nuvarande Bosnien-Hercegovina och Kroatien). De har aldrig behövt kämpa för någon serbisk stat, och deras nationella medvetande har varit förbundet med ortodoxin, som hotats än från ottomanskt håll, än från det habsburgska väldet. Samma dag skrev Jan Erik Walter en lång debattartikel i UNT med rubriken "Det ryska hotet överdrivet". Det står bl a följande: Om exempelvis Zjirinovskij skulle försöka sig på en kupp skulle han behöva ett kompakt stöd från krigsmakten. Signalerna från militärt håll tyder dock inte på att en eventuell kuppakare skulle kunna påräkna ett sådant stöd. En försiktig optimism borde kunna ges åtminstone något utrymme för att balansera de ragnaröksliknande profetior som hittills dominerat debatten i "den ryska pressen" och de finns här hemma.

Väl inne i stabsbyggnaden möts jag av majoren. Han är ok, men naturligtvis omtumlad eftersom granaterna slagit ner alldeles utanför huset. De bosniska städerskorna samlar upp glassplitter under tiden vi pratar med varandra.

Förklaringen till beskjutningen från den bosnienserbiska sidan är antagligen att NATO denna morgon har skjutit ner fyra stridsflygplan som har trotsat ett flygförbud.

NATO-alliansen har varit i strid för första gången i sin historia.

Linus*

Kathrine Strandberg

Slutet av mars, 1996

Linus, Anders och jag, tre officersaspiranter på Luftbevakningen, hade lyckats ordna att få flyga en hel vecka på 5. Divisionen (Lätta Attacken, Sk 60) och dela upp flygpassen hur vi ville mellan oss. En "bonusvecka" kallade vår handledare det, eftersom vi redan fått en veckas flygning tidigare.

Haverilarmet gick på divisionen. Oroskän-

liksom sögs ihop, alla som var i rummet. Jag satt inte längre och såg på en film, utan var i allra högsta grad delaktig i denna fruktansvärda situation. Sedan kom beskedet i ord, de hade omkommit båda två. De hade inte ens försökt att skjuta ut sig, höjden hade varit alldeles för låg och farten för hög.

Orden hade inte behövts, alla visste redan, men hop-pades intensivt på ett mirakel som aldrig kom. En lång tystnad infann sig, ord kändes överflödiga. Ett lugn spred sig i salen, ingen grät, ingen sa något, vad jag minns rörde sig inte ens någon. En total tystnad men ändå så mycket värme, mängder av ord utbyttes men uttalades aldrig.

* Denna händelse ägde rum i Sverige.

Rädda var vi väl allihopa

Anders Karlsson

Rädda var vi väl alla vid vissa tillfällen och man kunde nu se vad ständig press åstadkom med människor. Det minsta man kunde göra var väl i alla fall att erkänna för sig själv och andra att man var rädd, för att kunna handskas med fenomenet. Alla gjorde dock inte detta, vilket skulle slå tillbaka, i några fall med stirrande blickar, bleka ansikten och nerverna utanpå.

Nu har jag i efterhand förstått att det vi blev utsatta för

- Vilket plan var det?
- PETTER 22, Björn och Linus.
- Vilken höjd flög dom på?
- Det är ännu inte verifierat.
- Vad var det för övning?
- Attackupdrag och de gjorde en undanmanöver för att komma undan fientligt flyg, lågt över Gävlebukten.
- Aj då, kan det varit risk för bleke?

Samtalet fortsätter men jag sitter försjunken i mina tankar. Vilken tur! Linus har fått hoppa! Tänk att få komma tillbaka till jobbet och få berätta att man har skjutit ut sig ur ett flygplan! Jag var nästan lite avundsjuk, men allt eftersom dialogen fortsatte började jag skämmas över mina tankar.

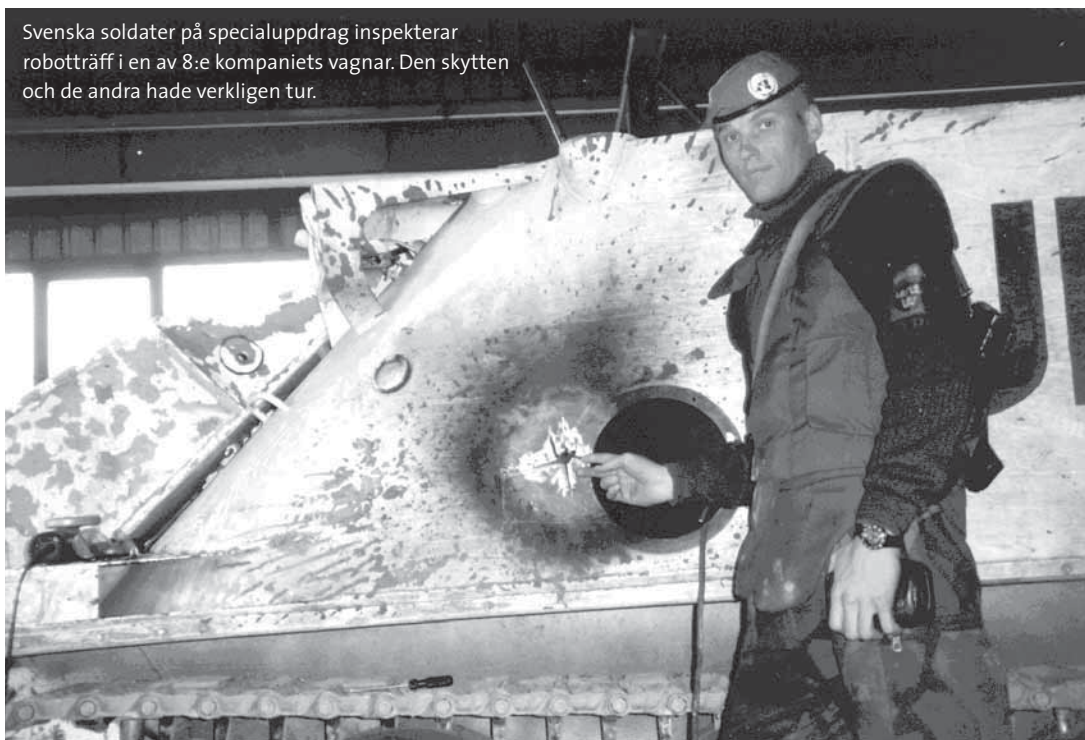
En av piloterna från flygpasset öppnar dörren och kliver in i ordersalen utan att säga ett ord. Man kunde ta på känslan. Det är svårt att beskriva, men vi

var kumulativ stress av den värsta sorten. Vi hade helt enkelt för lite manöverutrymme och kunde inte påverka miljön eller arbetet speciellt mycket. Följande klassiska faktorer bidrog till situationen: Ett starkt yttre hot, dåligt stöd av Canbat och ingen tidsbegränsning av uppdraget, det vill säga en oviss framtid. Vi hade dessutom undermåliga kommunikationskanaler och bristfällig information, hård arbetsbelastning beroende på underbemanning

Svenska soldater på specialuppdrag inspekterar robotträff i en av 8:e kompaniets vagnar. Den skytten och de andra hade verkligen tur.

och därför ingen eller liten möjlighet till vila och återhämtning. Till sist, bidrog också dåliga möjligheter till fysisk träning, ensidig kost och otillräcklig kunskap om psykologiska motåtgärder till vår intensiva verklighet.

Detta satte sina spår i plutonen, som antagligen på en hel del håll fortfarande inte kan förstå varför just sjukhusupplevelsen har lämnat så djupa intryck i våra sinnen.

Själv tyckte jag inte att jag förändrades så mycket, men självinsikten kanske inte var helt korrekt när så mycket annat hade ställts på ända.

Slumpen var en stor bov i dramat. Slumpen avgjorde i alltför hög grad om vi skulle bli skadade och man kunde ibland känna sig som en maktlös iakttagare mitt i skeendet. Vi hade till uppgift att vistas och verka i en mycket fientlig miljö med ett krig som pågick helt in på knutarna. Granatsplitter och kulhål i sjukhusväggarna, en föraktfullt sönderskjuten och bränd FN-flagga på taket, samtidigt som parternas soldater rörde sig runt och stred i terrängen alldeles utanför vårt staket. Sjukhusmiljön i sig utgjorde också en stressfaktor med de bakvända metoderna och de allmänt nedgångna och smutsiga lokalerna som användes vid förvarandet och "behandlingen" av patienterna. Att vara på sin vakt mot vissa oberäknliga och farliga patienter höjde förstås stressnivån ytterligare.

Jag minns att det inte bekom mig speciellt mycket de första gångerna jag mitt i natten, tillsammans med rondan, klev in i ett fullt rum med alla dess dofter av smuts, avföring och elände. Vid slutet av vårt uppdrag däremot höll jag på att kräkas varje gång dörren slogs upp, och intalade mig att vara extra försiktig för att inte bli smittad av någon otäck okänd sjukdom. Jag hade förväntat mig att det skulle vara tvärt om, att man skulle bli van, men detta var säkert ett tecken på att bågaren höll på att rinna över. Sinnet var avtrubbat och skärpt på samma gång, hörseln var inställd på att bara höra de farliga ljuden och luktsinnet var väldigt känsligt för vissa dofter.

När är det dags att vara så professionella att vi vågar och har skyldighet att höja rösten för att påpeka att vi ibland inte har verktyg, regler, människor eller ekonomi för att lösa tilldelade uppgifter på ett professionellt sätt? Oavsett om vi har bra och välutbildad utlandstrupp eller inte, är vi knappast fullt mentalt eller underhållsmässigt helt förberedda på de påfrestningar som vi kommer att ställas inför på det moderna slagfältet. Har vi alltför länge felaktigt betraktat händelserna där ute som en pseudo-värld, när det i verkligheten är där den mycket reella verkligheten föreligger?

Checklist for the use of the vehicle in the field

1. Check the status of the vehicle and its equipment.

2. Check the status of the personnel and their equipment.

3. Check the status of the mission and the objectives.

4. Check the status of the communication and the coordination.

5. Check the status of the weather and the terrain.

6. Check the status of the time and the fuel.

7. Check the status of the health and the safety.

8. Check the status of the morale and the discipline.

9. Check the status of the intelligence and the information.

10. Check the status of the logistics and the support.

11. Check the status of the security and the defense.

12. Check the status of the economy and the resources.

13. Check the status of the culture and the society.

14. Check the status of the politics and the government.

15. Check the status of the religion and the beliefs.

16. Check the status of the science and the technology.

17. Check the status of the art and the culture.

18. Check the status of the sports and the recreation.

19. Check the status of the education and the training.

20. Check the status of the health and the medicine.

21. Check the status of the law and the justice.

22. Check the status of the ethics and the morality.

23. Check the status of the philosophy and the wisdom.

24. Check the status of the psychology and the mind.

25. Check the status of the sociology and the community.

26. Check the status of the anthropology and the history.

27. Check the status of the linguistics and the language.

28. Check the status of the literature and the writing.

29. Check the status of the music and the sound.

30. Check the status of the dance and the movement.

31. Check the status of the theater and the drama.

32. Check the status of the film and the cinema.

33. Check the status of the television and the media.

34. Check the status of the internet and the network.

35. Check the status of the mobile phone and the communication.

36. Check the status of the computer and the technology.

37. Check the status of the satellite and the navigation.

38. Check the status of the radar and the detection.

39. Check the status of the sonar and the underwater.

40. Check the status of the laser and the light.

41. Check the status of the X-ray and the vision.

42. Check the status of the infrared and the heat.

43. Check the status of the ultraviolet and the light.

44. Check the status of the gamma ray and the energy.

45. Check the status of the alpha ray and the particle.

46. Check the status of the beta ray and the electron.

47. Check the status of the neutron ray and the atom.

48. Check the status of the proton ray and the nucleus.

49. Check the status of the deuteron ray and the isotope.

50. Check the status of the triton ray and the element.

51. Check the status of the helium ray and the gas.

52. Check the status of the lithium ray and the metal.

53. Check the status of the beryllium ray and the solid.

54. Check the status of the boron ray and the crystal.

55. Check the status of the carbon ray and the diamond.

56. Check the status of the nitrogen ray and the liquid.

57. Check the status of the oxygen ray and the water.

58. Check the status of the fluorine ray and the acid.

59. Check the status of the neon ray and the gas.

60. Check the status of the sodium ray and the metal.

61. Check the status of the magnesium ray and the solid.

62. Check the status of the aluminum ray and the crystal.

63. Check the status of the silicon ray and the semiconductor.

64. Check the status of the phosphorus ray and the solid.

65. Check the status of the sulfur ray and the crystal.

66. Check the status of the chlorine ray and the gas.

67. Check the status of the argon ray and the gas.

68. Check the status of the potassium ray and the metal.

69. Check the status of the calcium ray and the solid.

70. Check the status of the scandium ray and the metal.

71. Check the status of the titanium ray and the solid.

72. Check the status of the vanadium ray and the solid.

73. Check the status of the chromium ray and the solid.

74. Check the status of the manganese ray and the solid.

75. Check the status of the iron ray and the solid.

76. Check the status of the cobalt ray and the solid.

77. Check the status of the nickel ray and the solid.

78. Check the status of the copper ray and the solid.

79. Check the status of the zinc ray and the solid.

80. Check the status of the gallium ray and the solid.

81. Check the status of the germanium ray and the solid.

82. Check the status of the arsenic ray and the solid.

83. Check the status of the selenium ray and the solid.

84. Check the status of the bromine ray and the liquid.

85. Check the status of the iodine ray and the solid.

86. Check the status of the tellurium ray and the solid.

87. Check the status of the polonium ray and the solid.

88. Check the status of the astatine ray and the solid.

89. Check the status of the francium ray and the solid.

90. Check the status of the radium ray and the solid.

91. Check the status of the actinium ray and the solid.

92. Check the status of the thorium ray and the solid.

93. Check the status of the protactinium ray and the solid.

94. Check the status of the uranium ray and the solid.

95. Check the status of the neptunium ray and the solid.

96. Check the status of the plutonium ray and the solid.

97. Check the status of the americium ray and the solid.

98. Check the status of the curium ray and the solid.

99. Check the status of the berkelium ray and the solid.

100. Check the status of the californium ray and the solid.

101. Check the status of the einsteinium ray and the solid.

102. Check the status of the fermium ray and the solid.

103. Check the status of the mendelevium ray and the solid.

104. Check the status of the nobelium ray and the solid.

105. Check the status of the lawrencium ray and the solid.

106. Check the status of the rutherfordium ray and the solid.

107. Check the status of the dubnium ray and the solid.

108. Check the status of the seaborgium ray and the solid.

109. Check the status of the bohrium ray and the solid.

110. Check the status of the hassium ray and the solid.

111. Check the status of the meitnerium ray and the solid.

112. Check the status of the darmstadtium ray and the solid.

113. Check the status of the roentgenium ray and the solid.

114. Check the status of the copernicium ray and the solid.

115. Check the status of the nihonium ray and the solid.

116. Check the status of the flerovium ray and the solid.

117. Check the status of the livermorium ray and the solid.

118. Check the status of the tennessine ray and the solid.

119. Check the status of the oganesson ray and the solid.

120. Check the status of the ununennium ray and the solid.

121. Check the status of the unbinilium ray and the solid.

122. Check the status of the untrium ray and the solid.

123. Check the status of the unquadrium ray and the solid.

124. Check the status of the unpentium ray and the solid.

125. Check the status of the unsextium ray and the solid.

126. Check the status of the unsseptium ray and the solid.

127. Check the status of the unoctium ray and the solid.

128. Check the status of the unnonium ray and the solid.

129. Check the status of the undecium ray and the solid.

130. Check the status of the undecium ray and the solid.

131. Check the status of the untridecium ray and the solid.

132. Check the status of the unquadecium ray and the solid.

133. Check the status of the unpentadecium ray and the solid.

134. Check the status of the unsexadecium ray and the solid.

135. Check the status of the unseptadecium ray and the solid.

136. Check the status of the unoctadecium ray and the solid.

137. Check the status of the unnonadecium ray and the solid.

138. Check the status of the untriacontium ray and the solid.

139. Check the status of the unquadragintium ray and the solid.

140. Check the status of the unquingentium ray and the solid.

141. Check the status of the unsexcentium ray and the solid.

142. Check the status of the unseptcentium ray and the solid.

143. Check the status of the unoctcentium ray and the solid.

144. Check the status of the unnoncentium ray and the solid.

145. Check the status of the untrigintium ray and the solid.

146. Check the status of the unquadragintium ray and the solid.

147. Check the status of the unquingentium ray and the solid.

148. Check the status of the unsexcentium ray and the solid.

149. Check the status of the unseptcentium ray and the solid.

150. Check the status of the unoctcentium ray and the solid.

151. Check the status of the unnoncentium ray and the solid.

152. Check the status of the untrigintium ray and the solid.

153. Check the status of the unquadragintium ray and the solid.

154. Check the status of the unquingentium ray and the solid.

155. Check the status of the unsexcentium ray and the solid.

156. Check the status of the unseptcentium ray and the solid.

157. Check the status of the unoctcentium ray and the solid.

158. Check the status of the unnoncentium ray and the solid.

159. Check the status of the untrigintium ray and the solid.

160. Check the status of the unquadragintium ray and the solid.

161. Check the status of the unquingentium ray and the solid.

162. Check the status of the unsexcentium ray and the solid.

163. Check the status of the unseptcentium ray and the solid.

164. Check the status of the unoctcentium ray and the solid.

165. Check the status of the unnoncentium ray and the solid.

166. Check the status of the untrigintium ray and the solid.

167. Check the status of the unquadragintium ray and the solid.

168. Check the status of the unquingentium ray and the solid.

169. Check the status of the unsexcentium ray and the solid.

170. Check the status of the unseptcentium ray and the solid.

171. Check the status of the unoctcentium ray and the solid.

172. Check the status of the unnoncentium ray and the solid.

173. Check the status of the untrigintium ray and the solid.

174. Check the status of the unquadragintium ray and the solid.

175. Check the status of the unquingentium ray and the solid.

176. Check the status of the unsexcentium ray and the solid.

177. Check the status of the unseptcentium ray and the solid.

178. Check the status of the unoctcentium ray and the solid.

179. Check the status of the unnoncentium ray and the solid.

180. Check the status of the untrigintium ray and the solid.

181. Check the status of the unquadragintium ray and the solid.

182. Check the status of the unquingentium ray and the solid.

183. Check the status of the unsexcentium ray and the solid.

184. Check the status of the unseptcentium ray and the solid.

185. Check the status of the unoctcentium ray and the solid.

186. Check the status of the unnoncentium ray and the solid.

187. Check the status of the untrigintium ray and the solid.

188. Check the status of the unquadragintium ray and the solid.

189. Check the status of the unquingentium ray and the solid.

190. Check the status of the unsexcentium ray and the solid.

191. Check the status of the unseptcentium ray and the solid.

192. Check the status of the unoctcentium ray and the solid.

193. Check the status of the unnoncentium ray and the solid.

194. Check the status of the untrigintium ray and the solid.

195. Check the status of the unquadragintium ray and the solid.

196. Check the status of the unquingentium ray and the solid.

197. Check the status of the unsexcentium ray and the solid.

198. Check the status of the unseptcentium ray and the solid.

199. Check the status of the unoctcentium ray and the solid.

200. Check the status of the unnoncentium ray and the solid.

Målbild okänd

Om att utbilda inför och under insats,
om givna och ogivna förutsättningar,
och om att få folk rätt och att få rätt folk.

Och motståndare är...

Stefan Svensson

Hur uppträder en pansarskyttepluton? Kan man verkligen förstå det genom att bara föreställa sig en sådan framryckande genom skogen?

– Hur ser vår motståndare ut egentligen? – Vilka färdigheter bör vi ha och i vilken stridsmiljö? – När är egentligen motståndaren slagen?

Jag leder utbildning i en miljö som karaktäriseras av individuella ambitioner och insatser för att skapa resultat mot uppsatta mål. Men vi lyckas inte föra en dialog runt alla mål för att ensa vår syn på vad som är tillräckligt bra och hur något ser ut när målet är uppfyllt.

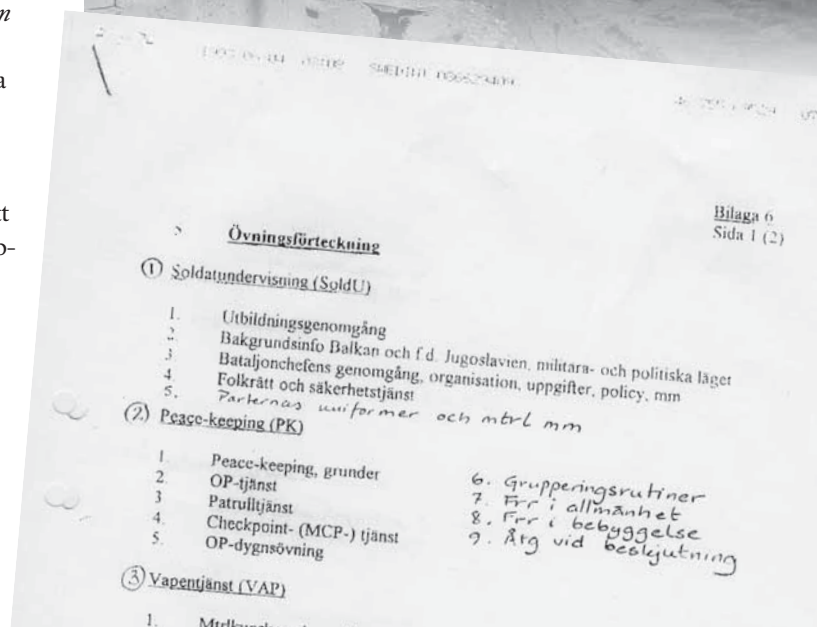
Samtidigt är det ju precis så verkligheten ser ut. En på förhand icke definierad uppgift som skall lösas i ett på förhand icke definierat missionsområde mot någon som vi förmodligen aldrig tidigare mött.

Svårighetsgraden för den som har till uppgift att leda och förbereda detta står i paritet med att göra FC Z till vinnare av Allsvenskan. Eller lika svårt och absurt som det är att inleda ett uppdrag i ett missionsområde med att samla alla berörda parter till en konfliktdialog, för att reda ut alla eventuella missförstånd som kan tänkas uppstå under färden mot en fredlig konsensuslösning.

Tolkningar av det upplevda, tydningar av det talade ordet och åtgärder som vidtas efter kortare eller längre analys kommer inte sällan att vara grundade på individers känsla och förnuft.

Hur förbereder vi oss på situationer som oavsett kvalitén

*i analys och handling leder till något som inte var avsikten?
En människa skadas eller dör, följdverkan för eget eller annan
nations förband leder till situationer där någon i en beslutssituation har att välja mellan pest eller kolera.*

Ett utslitet hjärta och ett kliande finger

Johan Liljegren

Till inryckningen till LAo2 på Livgardet kom jag med massor av förhoppningar men även farhågor. Hur är det i Liberia? Går alla runt med vapen? Kommer vi att bli utsatta för våld?

Jag antog att det skulle klaras ut innan vi kom att rotera ner. Helt fel.

Det enda det pratades och berättades om var läget på Balkan och det var av litet intresse för mig och mina soldater.

Istället började vi själva leta information. En soldat hittade en dokumentär om kriget i Liberia, jag bokade en lektionssal och tryckte in alla soldater för att studera hur läget verkligen var där nere.

Det var en hemsk dokumentär. Vi fick se hur folk blev dödade med knivar och eldhandvapen och hur de skar ut hjärtat ur sina motståndare för att få kraft. Efter denna film och den information vi fick ryktesvägen skapade jag mig en bild om helvetet på jorden. Var det dit vi skulle åka?

Med lätt nervositet och något slags entusiasm klev jag på och, åtta timmar senare, av planet. Jag var riktigt sugen på att få veta hur läget verkligen var. Väl på campen, där jag träffade min företrädare, fick jag klart för mig att den bild jag skapat mig var överdriven.

Är det här ett problem?

Jag kunde nog snabbt anpassa mig till den nya och faktiska bilden av läget. Däremot märktes det tydligt att det var ett problem för en del soldater.

Handwritten note: *Pat TILG WITH FIREARM - TENSTING*

Handwritten note: *FRO LHR*

FLIGHT	CLASS	DATE	DEPARTURE TIME
SA 238	V	21 MAY	2100

NOT VALID WITHOUT FLIGHT COUPON
ONE GELUNG SOUNDING VALID KODEPORT NAE

BOARDING TIME	SEAT	SEATLEK
2030		426

NAME	DATE	TIME	STATUS
BRITISH AIRWAYS	21 MAY	2100	VOID VOID
JOHANNESBURG AP	21 MAY	2100	VOID VOID
S. AFRICA	21 MAY	2100	VOID VOID

Vat Reg. No.: 4720103177

Tax Invoice: SA021963

FIREARM HANDLING FEE

See the reverse hereof for the terms and conditions of acceptance, handling and conveyance.

Handling Fee: ☒ R 50.00 (incl. Vat)

Safe-Keeping: ☐ R 20.00 (incl. Vat) (5 DAYS ONLY)

REFUNDABLE ONLY ON DATE AND PLACE OF ISSUE.

Cash: ☒ Credit Card: ☐ Date: 21/05/96

Firearm handed to Security Officer at: *THE LHR* (Airport of Departure)

SAA SOUTH AFRICAN AIRWAYS

COUPON 1 PASSENGER COUPON

Jag fick känslan att ett antal av dem hade bildat sig uppfattningen att de skulle ner till Liberia och skjuta människor, åtminstone få använda sitt vapen. Att det skulle bli en ny BAOI. Många blev påtagligt besvikna.

Jag har funderat mycket på detta. Hur kan det bli så här? Det kan ju inte vara så att alla soldater har ett begär efter att döda människor. Bilden som vi skapar oss blir så stark att vissa människor förändras, jag kan inte tolka det på något annat sätt.

Bättre brödlös än rådlös

Mats Hillerström

Centrala Angola november 1995. Uppgiften är att utbilda och organisera ett 100-tal minröjare till Norsk Folkehjelps första minröjningsteam. Teamet förväntas kunna börja arbeta före årsskiftet, budget och styrningar är inriktade mot det.

Vi som ska utföra uppgiften är jag själv och ytterligare två fieldsupervisors jämte några angolanska hjälpinstruktörer. Chef för detta är en nyzeeländsk f d ingenjörkapten. Minröjare är rekryterade, ca 160 demilitariserade soldater från Angolas reguljära armé. Byggnader och övningsområde är inhyrt. Så långt allting klart.

Dilemma. Huvuddelen av den materiel som gruppen så småningom ska använda och som vi ska utbilda dem på saknas. Antingen har den inte anlänt till Angola eller så sit-

ter den fast i tullen. Logistikerna nere i Luanda jobbar med problemet, men tidsplanen ser inte bra ut; fördröjning på några veckor upp till ett par månader nämns. All materiel kanske inte kommer heller. Det finns stor risk att saker "försvinner" i Luandas hamn.

Minsökare, batterier, pikar och verktyg som spadar och sekatorer saknas. Arbetskläder och skyddsutrustning likaså. Det ser ut att dröja med kursstart. Men donatorer och högre ledning trycker på att projektet ska igång, det är ju redan försenat någon månad.

Ska vi påbörja utbildningen utan all materiel eller ska vi streta emot ledning och donatorer? Som väluppfostrade officerare påbörjar vi givetvis utbildningen och löser detta genom att köpa materiel och låta tillverka viss enklare utrustning på den lokala marknaden. Vi stuvor om i utbildningsprogrammet så vi kan börja med sådant som inte

är lika beroende av den saknade utrustningen. Efter hand anländer också materielen i spridda skurar.

Trots mycket plock och tillfälliga lösningar kunde vi i början av januari utexaminera ca 90 minröjare som blev ett gott tillskott till första minröjarteamets sedan tidigare utbildade medarbetare. De nyutbildade minröjarna höll lika god standard som de tidigare, vilket jag själv kunde verifiera då jag under de nästkommande månaderna ledde två av plutonerna i ständigt minröjningsarbete, utan några incidenter eller olyckor.

Same same but different*

Carl Ronander

Väl uppe ser vi att vagnarna framför oss har stannat. De är ungefär 150 meter framför oss och backkrönet. Fem personer står i höjd med första vagnen och, med hänsyn till kroppsspråket, verkar de ha en livlig diskussion. Jag tar fram kikaren ur lådan bakom vagnchefsstolen. Jag kan urskilja den kanadensiska löjtnanten och ytterligare en kanadensare och tre soldater med varierande uniformer. Minst två av dem är beväpnade med MP5:or. En är barhuvad, två har sotarmössor på sig. En springer tillbaka mot skogsbrynet, två står kvar.

– Vad händer? frågar Bäckis.
 – Ingen aning, men två av dem har MP5:or och det är väl inte så vanligt?
 – Säkert några separatister, konstaterar Pelle ironiskt.
 – Jag har inte den blekaste vad det är för några som håller till i de här krokarna konstaterar jag torftigt.

– Nä, ena dagen serber, nästa kroater eller bosnier.
 – Eller serbiska kroater, bosniska kroatserber eller muslimska bosnienserber av kroatiskt ursprung.

I all sin ironi träffade Pelle huvudet på spiken och det var förmodligen detta faktum som bidrog till att konflikten var svår att få ett slut på. Själv betraktade jag alla fraktioner

Några exempel:

- Kunna identifiera, och ha mod att ingripa mot, språkbruk och handlingar (exempelvis regelbrott, trakasserier, diskriminering och kränkningar) som strider mot relevanta lagtexter, FM värdegrund och FM policy.
- I ord och handling visa respekt för människors lika värde och mänskliga rättigheter, oberoende av kön, sexuell läggning, etnisk bakgrund, religiös tro eller funktionshinder.
- I handling kunna omsätta kunskap om genus och jämställdhetsfrågor för att kunna bidra till jämställda villkor för kvinnor och män.

- Ha förståelse för kulturella olikheter.
- Genom reflektion kunna granska och värdera sig själv och sitt sätt att tänka i relation till aktuella uppgifter, och därigenom kunna utveckla sitt sätt att lösa dessa.

Utmärkt. Men i vilka situationer ska de kunna visa detta?
Hur ska vi examinera det?

Eleverna kommer till skolan och utbildningen startar, alla förväntansfulla. Vi arbetar direkt med processutbildning, lärande och grupprocesser. Programchefen kallas till skolrapport – viktiga styrningar för utbildningen väntar, generalsorder: Ni får inte längre använda ordet "beväring"!

– Vi har inga problem att rekrytera personal till Afghanistan! satt en person ur HKV och sa i TV häromdagen. Nehej? Är det mer intressant hur många vi skickar ut än hur bra? Eller vilket resultat några dugliga personer kan åstadkomma jämfört med ett större antal klåpare i fel sammanhang? När tog vi till oss konceptet ju-fler-desto-bättre?

– Three Block War, säger generalerna. Vi är många som tycker och ännu fler som fantiserar kring detta begrepp och dess egenskaper. I denna process upplever jag att vi alltmer börjar använda oss av det konfektionsindustrin kallar one-size-fits-all när vi beskriver motståndaren.

Stefan Svensson

It takes Tango 2

Jan Almgård

Jag och en annan soldat står på observationsplatsen som är belägen på vårt tak och tittar ut över dalgången framför oss. De sista timmarna har varit relativt händelserika. Vi har kunnat följa striderna i frontlinjen genom kikarna. Båda

Så var det då dags att återvända till Uppsala och där väntade ett brev från Dig med rapport från CA:s besök och det tycks ha varit lyckat. SvD för i dag var på ledarsidan fylld av dels två inlägg från ÖB och Ulf Henricsson och dels av en ledare, som tog upp flygunderstödsproblematiken. Vid 10 tiden rullade så bilen mot först Enköping där mor hoppade

parterna verkar mycket aktiva, de skjuter på varandra med såväl granatkastare som raketgevär. Skönt att stå på behörigt avstånd.

Plötsligt ser jag ett eldklot i ett träd hundra meter framför vår observationsplats. Strax efter en oerhört kraftig smäll. Vi tar skydd bakom sandsäckarna på vinden.

– Jävla vilken smäll!

Vi tittar på varandra och konstaterar att vi snabbt måste omgruppera. Adrenalinet pumpar i kroppen. Ytterligare detonationer hörs utanför huset. Omtumlade samlas vi i köket, tillsammans med den norska sjukvårdsggruppen.

Rapporten som jag sänder till kompanistaben är lätt raljant. Bland annat säger jag att takpannorna flyger. Det lät så, men det stämde i själva verket inte. Den närmaste granaten slog ner på gräsmattan i trädgården 10–15 meter från huset. 8 cm granatkastargranat.

Några veckor senare får de in en fullträff på taket. Postvärnet blir bortskjutet. Lyckligtvis hin- ner soldaterna även den gången sätta sig i skydd på bottenvåningen.

KRIGSDAGBOKSBLAD

Blad nr Sida

Förband (motor)

10 komp 1 plut.

Datum

940105

Klockan	Inträffade händelser, mottagna order och meddelanden	Bedömning av läget, vidtagna åtgärder, givna order etc jämte motivering	Signa- tur
	Hej !	Sitter nu som radiopost uppe vid T2. Stridsaktiviteten idag vid fronten är mycket låg. Ovanligt för att vara Bosnien-Herzegovna. Vädret har varit mycket fint förförbart med en svensk april dag. Den aktivitet som just nu pågår och som jag rapporterar in är helikoptertransporter som serberna genomför i skydd av marktröb. Sikten är mycket god och vi kan se positionslusen på helikoptrarna. Vi kan även höra ljudet. Hittills har vi rapporterat in 10 st helikoptrar. Anbågligen flyttar de till närliggande. Bosnierna påstår att många av piloterna är ryssar eftersom de kan höra det på radiokommunikation. Nu var jag tvungen att avbryta brevskrivandet lite, ytterligare 8 helikoptrar är inrapporterade. I detta brev som innehåller en kassett passar jag även på att bita lite	

Skilda världar

Om spänningen mellan här och där, vi och dom,
om att skapa enheter och finna lösningar,
om att vara hemma borta och borta hemma
och om att leda är chefens lott.

24 x 7 x 6 – var då?

Ronnie Johansson

Mazar-e Sharif, måndag kl. 16.12 (GMT +4.30). Jag är på Ledningssystemsektionen/G6 i Provinsional Reconstruction Team och skickar några mail hem till Sverige. En aldrig sinande ström av meddelanden som försöker beskriva den operativa verkligheten och våra problem för de handläggare som har till uppgift att hjälpa oss. Hjälpa oss inom "systemets" fasta och tillsynes orubbliga ramar.

Jag tittar ut genom fönstret men ser inte mycket. Sandstormen har rasat hela dagen, det smäller och knakar i containern. Det knackar på dörren och utan att jag hinner reagera står den rumänske signalisten tillhörandes MOT Charlie innanför dörren. Han berättar att hans DM7 inte startar. Jag följer med ut till hans bil.

DM7 är den dator som sköter kommunikationen och fordonsuppföljningen för en MOT. Deras livlina om något

"händer" – och saker "händer" i Afghanistan. Jag kan omöjligen få den att fungera och säger åt honom att gå och äta middag så ska jag kolla på den under tiden. För givetvis offerar man sin middag för "grabbarna längst ut på linan".

Sitter i containern och felsöker, men kan inte ens få den att starta upp. Kollar på internet och hittar telefonnumret till tillverkaren. Ringer upp på vinst och förlust, inte helt enligt reparationskedjan men nu är det bråttom. En skånsk röst svarar i andra änden och snart är jag kopplad till en tekniker som säger att den interna DC/DC-omvandlaren är trasig. Klockan börjar närma sig 16.30 – i Sverige!

Jag ringer först till MovCon i Uppsala och frågar om han kan skicka med en liten kartong med flyget imorgon tisdag?

– Egentligen ska all materiel som ska skickas söderut vara här minst åtta dagar innan avtransport, men om du säger att det är viktigt så ... visst kör! Men jag måste ha det före 10.00 imorrn.

Då är problemet löst... hmm måste bara fixa en DM7... och hur ska jag få den till Uppsala imorgon före 10.00? Jag ringer till en handläggare som tjänstgör på HKV/OPE och som bor i Enköping och frågar om han kan svänga in på Ledningsregementet och hämta en DM7 för att lämna in den på Joint Supply Service?

– Inga problem, var ska jag hämta den?

Jag förklarar att jag inte har löst den pucken än men att jag återkommer.

Jag ringer sist till den major som har DM7:or i sin organisation.

– Tjena det är Ronnie i sandstormen i Mazar-e Sharif! Vi har en trasig DM7 och skulle behöva en ny och gärna en i reserv när det händer igen!

– De vi har ska användas till NBG försök om några veckor så dem kan du inte få av.

Jag blir helt förstummad, vad säger karln?!

– Vad säger du?! Till försök?! Om några veckor?! Har inte du fattat någonting?! ÖB åker landet runt och förklarar prioriteringar och skriver böcker

med titlar som *Här och nu!* Vad är det du inte förstår?! Vad är det som är otydligt?!

– Om jag får order om det kan jag lämna ifrån mig en.

– Ok, jag återkommer!

Må det gå undan! Jag ringer vakthavande befäl på Armémätaktiska kommandot och förklarar läget, föreslår att han ska ringa majoren och ge order.

– Nej det kan jag inte göra, jag är ju bara VB ATK.

– Vadå "bara VB ATK", du är ju för fan tjänsteförättande *Gud!*

Han lämnar över luren till en annan handläggare som jobbar med logistik till utlandsstyrkan.

– Vi måste skriva en hemställan så systemet kan hantera era behov.

Tre veckor senare dyker det upp en ny DM7.

Är det meningen att MOT:en ska sitta på campen i tre veckor på grund av att vi ska vara lojala mot systemet? Vi som är där ute i verkligheten är lojala mot uppgiften och de människor vi är satta att hjälpa. MOT:en åker ut utan fordonsuppföljning och med begränsat samband. Om inte systemet stödjer *Här och Nu* är det systemet det är fel på. En soldat i sambandscentralen kan tydligen vara VB ATK, han ska ju bara svara i telefon och göra en anteckning som lämnas till chefen dagen efter...

Jag hatar systemet. Jag hatar det så mycket att jag fyra månader senare blir uppriktigt förbannad och känner hur adrenalinnet rinner till så fort en officerare nämner att man ska vara lojal mot systemet. Jag ska inte gå på lillejul i år...

Clashes

Johan Liljegren

I början av LAo2 hade vi väldigt liten insyn i hur de andra FN-trupperna i Liberia arbetade. Det berodde på att vi inte fick röra oss i de andra förbandens sektorer vid oroligheter, det skulle de själva klara av. Men så brakade det lös och de nigerianska och ghanesiska FN-förbanden i Monrovia lyckades inte lösa sina uppgifter utan vår hjälp. Då fick jag se hur de arbetade och de visade en annan våldstrappa än vår.

Det startade med ett bråk mellan två olika stammar i området *Red light*. Bråket spårade ur till upplopp över hela staden. Sektorförbandens åtgärd var att avge eld mot alla som hade eller kanske hade vapen, övriga blev kraftigt misshandlade. Ghane-siska soldater gick runt med ett två meter långt rep med ståltråd invändigt och slog i princip alla de såg. Nigerianska soldater slog med allt möjligt de kom över; kunde vara en planka eller pinne. De hade en specialitet där de tvingade liberianer att hoppa

som en groda medan de slog dem. Det var ingen rolig syn, men vad skulle vi göra – hur skulle det se ut om vi gick emellan lokalbefolkning och FN-trupper?

Man behövde inte gå till afrikanska förband för att uppleva stora kulturskillnader, de var stora även mellan svenska och irländska. Det fanns tillfällen där vi hamnade i liknande situationer och irländska förband sköt, men inte svenska.

Vi svenskar har långt till våld – är det bra eller dåligt?

Även utanför arbetet utnyttjade FN-soldater lokalbefolkningen. I de afrikanska trupperna hade många en "bush-wife", en lokal fru, under missionen. På detta sätt sprids

När får vi använda våld?

Reglerna för att använda våld kan variera över tiden. Se till att Du alltid vet vilka bestämmelser som gäller. Följande är en översättning av UNPROFORs nu gällande regler.

Du har rätt att använda våld i självförsvar. Vapen får endast användas som en sista utväg. I varje situation ska Du endast använda det våld som är nödvändigt. Du måste först varna, såvida inte detta innebär risk att Du själv eller annan person dödas eller skadas svårt. Du behöver inte heller varna om Du själv eller andra i Din omedelbara närhet är utsatt för en väpnad attack.

Du ska ropa på engelska "UN! STOP OR I FIRE!" eller på serbo-kroatiska "UJEDINJENE NACIJE! STANI ILI PUCAMI!" [ujedinjene natsije! stani ili putsam!].

Du får endast öppna eld mot en person som är på väg att handla på ett sätt som innebär fara för liv, och det inte finns någon annan möjlighet att avbryta detta handlande. Det kan gälla någon som har öppnat eller är på väg att öppna eld. Vidare kan det gälla utplacering, detonering eller kastande av explosiva

ämnen (inklusive bensinbomber). Också avsiktligt framförande av fordon mot en person, där det inte finns någon annan möjlighet att stoppa detta, är exempel på situation där eldöppnande får ske. Du får också öppna eld mot en person även om föregående villkor inte är uppfyllt om han eller hon försöker tillskansa sig egendom eller installatio-

ner som Du bevakar, eller försöker skada eller förstöra det och det inte finns någon annan möjlighet att förhindra detta. Om Du måste öppna eld ska Du endast skjuta riktade skott, inte avfira flera skott än nödvändigt och vidta alla nödvändiga åtgärder för att inte träffa någon annan än Ditt mål.

HIV lavinartat. Även irländare utnyttjade liberianska kvinnor.

Den liberianska kulturen funderade jag mycket på innan jag åkte ner, men inte så mycket på hur kulturen kunde vara hos de förband vi skulle samarbeta med. Hur påverkar dessa kulturskillnader oss svenska soldater? Under pågående mission tänkte jag inte så mycket på det, men har gjort det desto mer sen jag kom hem. När bilderna dyker upp i huvudet är det med en kraftig bismak.

Hur ska vi förbereda oss på detta innan vi åker ut på mission? Jag kände mig otillräcklig i många situationer.

Bara en signalist

Claes Annsberg

En lördag och söndag i oktober under BAOi sitter jag och en kamrat som sambandsposter i vår Toyota vid relästationen ovanför 9. kompaniets camp. Vår uppgift är att säkerställa sambandet mellan kompanierna och bataljonsstaben, samt att viasignalera meddelanden som inte kan nå sina mottagare. Tillgången på radioapparater gör att vi har ett enda radionät för alla typer av meddelanden inom bataljonen.

Vi har varit på platsen en gång tidigare och diskuterar nu hur vi ska skydda oss när mörkret kommer och bosniska soldater ska passera. Förra gången fastnade nästan hjärtat i halsgropen, när en soldat jag inte upptäckte plötsligt knackade på bilrutan och tryckte sitt ansikte mot den, hållandes en handgranat.

Det har under fredagen kommit meddelanden

om oroligheter i Varešområdet och nu börjar de första rapporterna om ytterligare oroligheter i samma område komma. Under eftermiddagen och kvällen

Disciplinen i de flesta förbanden är mycket låg och det enda som oftast intresserar soldaterna är brännvinsdrickning eller plundring. Plundring är en konst som alla behärskar mycket väl här nere och innebär att ett hus som är plundrat är oftast sen helt tomt på möbler och alla inventarier.

PROCEDURE FOR RADIO COMMUNICATION

1. PREPARING THE SET FOR OPERATION

- Make sure that there is a power source, it is sufficient and ensure correct connection to the radioset.
- Check the antenna and all cable assemblies ensuring tight and correct connection to the set.
- Connect the audio accessories and check proper operation of function switches.

2. TRANSMITTING, GENERAL INSTRUCTIONS

- Decide what you are going to say ensuring it will be clear and brief.
- Make sure no-one else is speaking on the net when you start.
- Remember to divide your message into sensible phrases, make pauses and maintain a natural rhythm to your speech.
- Avoid excessive calling and unofficial transmissions.
- Use standard pronunciation. Emphasize vowels sufficiently. Avoid extremes of pitch, speak in a moderately strong voice.

får vi uppgifter om en massaker i Stupni Do. Det kommer även meddelanden om check points som inte kan passeras och om beskjutningar av svenska trupper.

Radiotrafiken som pågår under de första timmarna av denna kaotiska situation är motsägelsefull, eftersom staben inte kan höra alla meddelanden. Det kan däremot vi på relästationen och blir då de på förbandet som har bäst lägesuppfattning. Vi kan dock inte delge staben all information utan att ytterligare förvirra läget och utan att uppehålla radionätet för annan trafik.

Bosnien UNT 931028

Svenska soldater hittade brända lik

SARAJEVO (FLT-AP)

Svenska FN-soldater var med och hittade resterna av 19 mördade människor i byn Stupni Do, tre mil norr om Sarajevo. Flera var skjutna och svårt brända. Mycket små barn fanns bland offren.

FN anklagade i en kommuniké på onsdagen bosnisk kroatisk milis för att ligga bakom massakern på de muslimska byborna och för att ha försökt att dölja övergreppen. Byn anfalls i lördags. Kroaterna uppträdde hotfullt mot svenskarna och andra soldater i den nordiska bataljonen, både inne i Stupni Do och i Vares.

FN-soldaterna hotades med pansarvapen, handeldvapen och minor. FN-fordon träffades av kulor och granatsplitter, sade gene-

ral Jean Cot, chef för FN:s styrkor i det forna Jugoslavien.

Det är uppenbart att (de kroatiska) soldaterna försökte dölja övergrepp som de begått, sade han.

Alla hus nedbrända

Samhällets samtliga 52 hus var nedbrända. Det var inte känt var byns resterande omkring 250 invånare höll hus.

En massaker har ägt rum, stod det i kommunikén.

Två unga kvinnor från en grupp av 25 personer som lyckades fly med livet i behåll anklagade angripna för våldtäkter.

De bosniska kroaterna förnekade att dess militära styrkor genomfört någon massaker i Stupni Do men sade samtidigt att om FN hittade bevis för att mord be-

gåtts skulle ansvariga kroatiska myndigheter ställa de skyldiga till svars.

Kroatisk radio påstod i en rapport att muslimska regeringsstyrkor massakerat människor i byn Rastovci, utanför Novi Travnik. Sju kroppar hade hittats, enligt rapporten. Uppgifterna gick inte omedelbart att få bekräftade.

De bosniska regeringsstyrkornas uppgav på onsdagen att de slutfört sin upprepningsaktion i Sarajevo. De militära befälhavare som trotsat 1:a armekårens ledning och ägnat sig åt svartabörshandel och annan brottslighet i huvudstadsområdet har gripits. En av dessa befälhavare, Musan Topalovic, känd som Caco, dömdes på onsdagsmorgonen då han försökte fly från en långtransportbil.

Spår efter en massaker. Tre mördade kvinnor hittades i en potatiskällare. Sammanlagt har resterna av 19 människor hittats i den muslimska byn Stupni Do.

Foto: Corinne Dufka

Mitt i detta börjar kompanierna, som inte hör den radio- trafik som pågår i Varešområdet, att lämna underhållsrapporter över radion. Därmed inleds en form av tennismatch med tre inblandade parter; oss som relästation, kompanier som vill lämna underhållsrapporter och bataljonsstabens underhållsavdelning. Vi vill inte vidarebefordra underhållsmeddelandena nu utan låta dem vänta tills läget lugnar ner sig. Kompanierna kräver då att vi ska vidarebefordra meddelandena och ställer frågor om varför vi inte gör det. De nöjer sig inte med svar om att inte uppta radionätet med sådan trafik just nu. Bataljonsstabens hör vår del av samtalet om att inte skicka in rapporterna från kompanierna och

SVENSKA SOLDATER TOGS TILL FÅNGA

GISSLAN. Peter Almqvist, 27.

GISSLAN. Joakim Bohm, 25.

”De höll pistolen mot min panna

Upprättad av JOHAN ERREUR

FN-svenskarna kom till byn Dastansko för att hjälpa

800 civila kroatier.

Men det fanns inga flyktvägar – det var en full.

Peter Almqvist, Joakim Bohm och Martin Karlsson

togs som gisslan av ett serbiskt förband.

De sköt varningshotet över våra huvuden, och rik-

tade pistolerna mot våra pannor, berättar Peter Al-

mqvist.

Det tre svenskarna är den

svenska FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

tala sig rymde i sin jeep.

Han körde ner mot svensk-

arna.

”Riktade pistolen

mot min panna”

Peter Almqvist till FN-

svenskarna i Dastansko.

– I aggregerat, jag har

helt riktat pistolen mot en av

minna killar. I det laget fanns

ingen av mina, de tog våra va-

pen, armbandsur och tändare,

och kunde inte gå till i när-

heten.

Uppropade gånger riktade

han pistolen mot oss och de

andra partier. Han sköt den

svenska FN-förbandets enda

överlevande.

De tre svenskarna hölls som

gisslan i tre långa timmar.

– Riktade de oss i blick

och kunde inte gå till i när-

heten.

Uppropade gånger riktade

han pistolen mot oss och de

andra partier. Han sköt den

svenska FN-förbandets enda

överlevande.

De tre svenskarna hölls som

gisslan i tre långa timmar.

– Riktade de oss i blick

och kunde inte gå till i när-

heten.

serbiskt, säger den 27-åriga

Bohm.

De svenska FN-soldaterna i Dastansko

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

krigare i byn Dastansko i centrala Bos-

nien.

En tillfälligt utskickad

svensk FN-förbandets enda

överlevande. De tre svenskarna

blev tillfångagjorda av serbiska

delserna, och ändå känna det som om man är mitt i dem. Tankar om hur det ser ut och hur våra egna har det kommer upp i huvudet.

När händelserna lugnat sig efter helgen genomfördes som vanligt en form av debriefing med alla inblandade för att fånga upp personalens behov, känslor och erfarenheter. Som så ofta glömdes dock sambandspersonalen bort, då ”de inte har varit med om händelserna”.

Anar ugglor

Mats Hillerström

Angola 1996. Vi sitter en kväll i vardagsrummet och fördriver tiden med sedvanligt historieberättande, när det börjar skjutas utanför vårt hus.

”Slivskjutningar” förekommer var och varannan natt och är inget att jaga upp sig för, men nu skjuts det precis utanför huset med ganska ihållande eldgivning. Minst ett magasin från en Ak47. Till saken hör att vi bor på stadens gräddhylla, granne till stadens polischef och näst mäktigaste man med en halv pluton poliser till vakt vid sitt hus.

Vi blir nyfikna på skjutandet och går ut för att titta. Då ser vi en polisman som i knästående skjutställning sitter och skjuter tvärs över vändplanen framför

polischefens hus. Men skotten slår i backen tioalet meter framför honom, så att gnistor och rikoschetter ryker. Vi går fram till honom och frågar vad han gör. Han pekar då på en ugglas som sitter på spillrorna av en parkbänk på andra sidan av vändplanen och förklarar att det är en ond ande som måste dö.

Polisen i fråga har uppenbarligen fuskat på skjutreglektionen och kan inte sikta. Dessutom är kuluppfånget för skjutandet ett fullt bebot hyreshus ett par hundra meter bort. En av mina kamrater ber att få låna AK47:an, tar stöd mot en motorhuv och faller ugglan med ett skott. Under

börjar kräva in dessa, vilket leder till ytterligare ”skitsnack” på nätet.

Vi är nu både frustrerande och förbannade över att motstationerna och bataljonsstaben inte förstår vad som händer runt omkring dem när de inte kan höra den pågående radiotrafiken. Bataljonschefens order om att endast meddelanden rörande händelserna i Vareš och Stupni Do får uppta nätet kommer som en väldigt lättnad och en stor del av frustrationen och ilskan försvinner.

Det är en underlig känsla att sitta där, flera mil ifrån hän-

Skadade
svensken
opererad

LINKÖPING. OTT-Skottet.

Skottet skadade Peter Enqvist,

25, som skadades av en mina i

Bosnien, opererades i går vid

Universitetssjukhuset i Linkö-

ping.

Peter Enqvist, i vanliga fall

boende på Gotland, var den som

skadades skadades när flera pa-

ser opererades under en av

den svenska FN-truppen ge-

nomskottet i byn Vareš.

Han fick brust på höften,

men överlevde sedan Operation

Corridor som ett tillfälligt

skott. Han var i skottet

skadades skadades när flera pa-

ser opererades under en av

den svenska FN-truppen ge-

nomskottet i byn Vareš.

Han fick brust på höften,

men överlevde sedan Operation

Corridor som ett tillfälligt

skott. Han var i skottet

skadades skadades när flera pa-

ser opererades under en av

den svenska FN-truppen ge-

nomskottet i byn Vareš.

Han fick brust på höften,

men överlevde sedan Operation

Corridor som ett tillfälligt

skott. Han var i skottet

tiden har fler poliser strömmat till och är mycket nöjda med detta "mästerskott". Den onda anden är död och man förklarar att nu ska den grävas ner.

Allt är frid och fröjd och vi går in till oss.

Någon vecka senare sker en verklig tragedi i polischefens hus. Hans fyra barn, tre till nio år gamla, är ute på

bakgården och leker och lyckas komma in i uthuset som, förutom krattor och spadar, innehåller ett stort ammunitionsförråd. På något sätt lyckas storebror detonera en låda AGS-17-granater som i sin tur detonerar resten av ammunitionen, vilket får till följd att alla fyra barn omkommer.

När begravning och sorgeprocedurer är över börjar Orts-

befolkningen koppla tillbaka till ugglan och den onda ande som fanns i den. Inte så att det var fel att döda ugglan, utan den hade inte tagits om hand på rätt sätt. Den skulle ha bränts och hanterats med rätt magi. När den nu bara grävdes ner så tilläts anden att härja fritt i området och det var den som var orsaken till olyckan.

Skilda världar men samma mål

Johan Nyström

Om inte köket fungerar får man inga lyckliga soldater. I utlandsstyrkan verkar alla förstå det, från chef till enskild kock, att alla kuggar i hjulet är viktiga för att lösa uppgiften. Ärrörrädet stängt för inventering öppnar det om så behövs, sjukan har kanske begränsade öppettider men det går alltid att nå en duty nurse, reppluton är aldrig omöjlig att jobba kväll eller helg och köket plockar gärna ihop lite godbitar om man måste ut några dagar på en insats.

Under KS12 behövde vi vid ett tillfälle byta ut några delar i datorerna. Prata med chefen – Är det en investering eller utanför anskaffningsplan? – Upprätta inköpsanmodan att skicka till centrala inköp via FM Log, o.s.v?

Icke. Min tekniske chef kollar via internet att leverantören har rätt delar i lager. Han går därefter till logistikchefen som skriver under en beställning som går vidare till reppluton. Beställningen görs direkt på måndag morgon när kundtjänst hos leverantören öppnar och ett paket levereras till MovCon i Uppsala på onsdagen. MovCon tar paketet med leave-flyget på torsdagen och vi har det i vår ägo kl. 17.00.

Nittiosex timmar från beställning till grejer i hand. Hemmavid hade det i bästa fall räckt med tredubbla tidsåtgång-

FN-bataljonen väl utrustad

UNT 930820
STOCKHOLM (TT)

Den svenska FN-bataljonen som ska skickas till Bosnien inom kort blir den hittills mest välutrustade styrkan som Sverige skickat till ett FN-uppdrag.

För första gången kommer svenskar att utrustas med pansarbandvagnar, pansarvärnsrobotar och splitterskyddade sjukvårdsfordon.

Mellan 850 och 870 svenska soldater kommer att ingå i den nordiska FN-styrkan som ska tjänstgöra i Bosnien. Med tanke på det allvarliga läget utrustas nu de svenska soldaterna med modernaste tänkbara materiel. Soldaterna ska få det kraftigaste skyddet som svenska FN-soldater hittills fått, är det meningen.

— Det viktigaste är att de för första gången utrustas med pansarbandvagnar och pansarbil. Det är något helt nytt, säger major Gunnar Karlsson som ingår i beredskapsbataljonens stab och själv ska åka ned till Bosnien.

I utrustningen ingår 50 svenska pansarbandvagnar av typen 302 samt 15 finska SISU-pansarbil.

Tidigare har vanliga terräng- och personbilar, och i något fall också en enstaka pansarbil, använts.

För första gången utrustas svenskar med pansarvärnsrobotar. De får också med sig mörkerutrustning, som bildförstärkare och värmesikten.

Den nordiska FN-bataljonen som ska skickas till Bosnien utgörs, förutom av svenskarna, även av ett hundratal norska respektive danska soldater. Finland ställer upp med materiel.

— I den danska delen kommer också stridsvagnar ingå, även det är något helt nytt, säger Gunnar Karlsson.

Bataljonen får också med sig sjukvårdsutrustning, där ingår bland annat sjukvårdsfordon med splitterskydd.

Soldaterna utrustas i första

hand för att kunna skydda sig vid eventuella angrepp.

I den personliga utrustningen ingår för första gången splitterskyddsvästar. De gamla stålhelmar är utbytta mot modernare så kallade kevlar-helmar, tillverkade av ett lättare syntetmaterial.

Svenskarna utrustas också med svenska försvarets standardeldvapen, automatkarbinen AK 5 och ett mindre antal pistoler.

— Alla soldater har fått en speciell FN-utbildning. En stor skillnad jämfört med att vara vanlig soldat är att du som FN-soldat ska synas så mycket som möjligt, säger Gunnar Karlsson.

Av de 870 svenska FN-utbildade soldaterna är 20 kvinnor. I Bosnien kommer de svenska soldaterna att i första hand bevaka vägar och postereringar och göra observationer.

en. Eftersom alla vi som tjänstgjorde där nere löste problemet efter bästa förmåga och inte behövde ta hänsyn till en massa administrativa bestämmelser, råkade vi inte ut för operativ begränsning på grund av ej fungerade utrustning.

Ombyte förhöjer

Claes Annsberg

Som sambandspost i bataljonsstabens ledningscentral satt jag vid olika tillfällen och hörde hur skyttekompanierna på vår bataljon, liksom pionjär- och underhållsplutonen på mitt kompani, blev beskjutna. De meddelanden som kom

under passen blev ofta lösryckta för oss poster, eftersom vi bytte av varandra och inte hörde hela händelseförlopp.

När vi sedan fick tid att fundera så fyllde vi omedvetet ut luckorna med egna tankar för att få händelserna att gå ihop. De historier vi då skapade berättades vidare vid postbyten och vid kvällarnas plutonsmöten där vi gick igenom dagens händelser. Det ledde till att rykten började florera och plutonen fick bilder av händelserna som inte var helt sanna, men desto svårare att omvärdera.

Halvvägs inne i missionen startade plutoncheferna ett utbyte mellan plutonerna för att komma ifrån den tristess och negativa stress som uppstår när man känner sig instängd på campen. Vi bytte då personal mellan plutonerna vid lösandet av uppgifter. Det ledde inte bara till minskad stress och tristess, utan även till en större förståelse för varandra på kompaniet och till en bättre kompanianda. Plutonernas förmåga att lösa sina uppgifter ökade också när vi fick

del av andras kunskap genom utbytet. Kompanikänslan smittade av sig så att man kände ansvar inte enbart för egna uppgifter utan hjälpte andra i lösandet av sina.

När utbytet pågått en tid märkte vi att ryktesspridningen minskat och att händelserna som vi berättade för varandra på plutonsmötena blev fylligare och riktigare. Vi fick nu information från personer som faktiskt hade varit med om händelserna och kunde fylla i de luckor fantasin tidigare fyllt ut.

Chef här och där

Johan Liljegren

Vad säger man till en soldat som är 38 år och storgråter över ett brev som hans dotter har skrivit? Vad gör man med en soldat som fått psykiska problem av sin malariamedicin? Vad gör man

Åtgärder för personal som visar tecken på "Combat Stress"

- 1 Se till att han/hon inte lämnas ensam
- 2 Ta personlig kontakt så snart läget medger
- 3 Ge möjlighet till återhämtning (vila, mat/dryck, dusch, klädbyte)
- 4 Förmedla en attityd av trygghet och att vederbörande kommer att bli återställd
- 5 Låt göra en tankemässig rekonstruktion av det som hänt (vad hände, vad gjorde du, var var du, vad gjorde andra)
- 6 Låt göra en känslomässig bearbetning av det som hänt (vad tänkte du, vad kände du, vad känner du nu)
- 7 När återhämtningen skett, aktivera successivt med syfte att återgå i ordinarie tjänst

Manual för "Combat Stress Control"

		Ja	Nej
1	Sömnsvårigheter (svårt att somna in, mardrömmar, vaknar flera ggr/natt, vaknar tidigare än vanligt och kan ej somna om)	☐	☐
2	Nedstämd, deprimerad	☐	☐
3	Känslig för ljud/häftiga rörelser	☐	☐
4	Drar sig undan, isolerar sig från gruppen	☐	☐
5	Blir lätt irriterad eller arg	☐	☐
6	Snabba svängningar i humöret	☐	☐
7	Koncentrationssvårigheter	☐	☐
8	Tecken till överaktivitet	☐	☐
9	Ökad alkoholkonsumtion	☐	☐
10	Tecken till ökad muskelspänning (kroppshållning)	☐	☐
	Summa:	--	--
0-2	JA Inga åtgärder		
2-3	JA Daglig uppföljning av närmast högre chef		
4-	JA Genomför åtgärdslista med daglig uppföljning		

med en soldat som tagit narkotiska preparat och hotat sin grupp med pistol? Hur får man en soldat att lösa sin uppgift istället för att tänka på bråket han precis hade med sin flickvän?

Jag hade jobbat i tre år på Ledningsregementet innan jag åkte till Liberia. Jag hade gått i befattning på de flesta övningarna och tyckte mig ha hyfsad koll på att truppföra en pluton. Jag styrde mycket i detalj, tyckte det var viktigt att ha god detaljkunskap på den pluton jag truppförde.

Övningarna var ju ganska korta, så jag kunde köra mitt race och jobba i princip dygnet runt.

Väl i Liberia märkte jag att det är väldigt annorlunda att vara chef i utlandsstyrkan jämfört med hemma på övningsfältet eller på kasernen. För det första att ha soldater i åldrarna 22–48 år istället för de fjuniga tonåringar jag hade varit chef över hemma i Sverige. Vissa av dem hade familj, några hade varit ute på mission tidigare och för andra, inklusive mig själv, var det första gången.

Jag hade varit med om gråtande soldater som inte trivdes i lumpen eller som saknade mamma, men nu ställdes jag inför helt andra problem. Många nya problem som jag inte fått lära mig hantera på någon skola och heller inte riktigt fått klart för mig innan jag åkte ner.

Problem av olika dignitet men med en gemensam faktor – jag var tvungen att lösa dem snabbt. Jag kunde inte slingra mig ur problemen som hemma, utan var tvungen att möta dem direkt.

Ett annat stort problem var att jag inte kunde arbeta med min ställföreträdare. Han var väldigt osäker och behandlade soldaterna som värnpliktiga. Inte för att man ska behandla värnpliktiga på det sättet, men han körde med sin beprövade "GU-stil". Det blev inte

bättre när kompanichefen förbjöd mig att nyttja honom på patruller och han inte fick täcka upp för mig på ordergivningar eller andra uppgifter. Jag kunde inte jobba med honom och hade ingen nytta av honom; hur sysselsätter man en sådan officer?

Det är ett måste att ha med sig en ställföreträdare som kan stötta och driva på en när det är jobbigt. Det hade varit skönt att kunna diskutera och ventilerar alla problem med honom. Det ska jag verkligen tänka på nästa gång jag åker, att ta med mig bra folk runt omkring mig.

Hemkommen och bortkommen

Johan Liljegren

Nästan varje dag under missionen längtade jag hem. Särskilt när jag pratade med min sambo i telefon, det skulle ju bli underbart att kunna starta vårt nya liv tillsammans.

Äntligen kom Dagen, dags att åka hem. Sista veckorna hade jag räknat timmarna. Jag skulle behöva tillbringa tre dagar på Livgardet i Kungsängen, fyra mil hemifrån utan att få lämna området. Men hade jag klarat sju månader skulle väl inte tre dagar göra något.

Muck från Kungsängen och Anna stod utanför och väntade på mig. Det var hur härligt som helst. Men efter ett

par dagar började jag få en konstig känsla. Det var inte alls kul att komma hem. Det enda jag kunde tänka på var Liberia och när jag skulle kunna åka ner igen, mindes grabbarna på plutonen och hur roligt vi ändå hade där nere. Jag antog att känslan snart skulle gå över, det skulle ju bli kul att träffa familj och vänner och kunna dela med sig av alla minnen.

Efter någon vecka träffade jag mina polare. Fick frågan "Var det kul?" Vad svarar man på en sådan fråga? Är det kul att vara nere i ett krigsdrabbat område och se en hel del saker som alltid kommer vara kvar på näthinnan? Fick ur mig något i stil med att: "Det var väl okej". Därefter var frågorna slut. Jag som hade så otroligt mycket att berätta!

Hemma rullade dagarna på. Anna var exalterad över att vi köpt lägenhet och allt som skulle fixas, det enda jag ville var att åka ner igen. Jag var inte alls sugen på att köpa ny soffa eller välja nya tapeter. Märkte att jag var mer lättretlig, blev ofta sur på banala saker som när Anna blev ledsen över att hon inte hade några kläder när vi skulle på fest.

Så fortsatte det i sex månader tills jag

träffade mina kollegor från LA02. Då visade det sig att alla hade varit med om liknande problem.

Jag hade turen att kunna prata med kollegor på regementet som tog sig tid att lyssna och att ha en mycket förstående och tålmodig sambo. Men hur går det för alla civilister som bara skickas tillbaka till sina tomma lägenheter? Är det därför många åker på mission om och om igen? Jag trodde aldrig att jag skulle känna så här.

Jag trodde att den jobbiga tiden skulle vara under missionen, men där hade jag fel – den jobbigaste biten var att komma hem.

Krisprogram för FN-svensk

Omfattande hjälpåtgärder möter hemvändande soldater nästa år

SV D 93 0921

● Först om nästan två veckor väntas de första svenska soldaterna i den nordiska FN-bataljonen vara på plats i Bosnien. Men redan nu planeras ett omfattande hjälpprogram för svenskarna efter hemkomsten nästa år.

– Det blir en större uppföljning, den största vi haft av FN-soldaters hälsa hittills, säger överste Anders Anerud, chef för Swedint, före detta arméstabs FN-avdelning.

Saliven testas

Personalledningen vid högkvarteret, före detta försvarsstaben, har tillsammans med läkare utarbetat ett program för att undersöka soldaternas psykiska kondition. Bland annat planeras salivtester på soldaterna, dels i Bosnien under tjänstgöringen, dels hemma i Sverige efter hemkomsten.

Krislag med

Ett särskilt krislag bestående av läkare, en personalkonsulent och en präst finns med i den svenska truppen. Tanken är att en soldat som råkar ut för en speciellt omskakande upplevelse, exempelvis hamnar i en blodig skottväxling,

skall kunna hjälpas direkt på ra upplevelser där nere, säger plats genom krissamtal i sin Anders Anerud.

För att få svar på om soldaterna lider av posttraumatisk stress genomförs en enkätundersökning i tre omgångar. Samma frågor ställs först efter går till det civila livet. Anhörliga halva tjänstgöringstiden, sedan vid hemkomsten och till sist mellan tre och sex månader senare.

– Allt för att ringa in problem som kan uppstå, berättar Carl-Einar Långström, chef för personalavdelningen vid högkvarteret.

Genomgången planeras

Efter avslutad FN-tjänst har det hittills oftast varit tack och hej på flygplatsen hemma i Sverige. Så blir det inte med Bosnienstyrkan. På FN-skolan i Almnäs planeras en genomgång av uppdraget under en eller två dagar.

– Soldaterna måste få tid att prata av sig. Vi räknar med att de kan konfronteras med sto-

Det är i situationer liknande den i exemplet som professionalism hos de svenska FN-soldaterna kommer att sätas på prov. Frågan är: klarar de pressen?

Bild av stressen

I Norge finns, i motsats till i Sverige, en omfattande forskning kring hur FN-soldater reagerar i olika situationer. Vilka är stressmomenten? Vilka problem uppstår efter FN-tjänsten?

Kontoret för...

koholbruket i gruppen var högre än normalt. Många unga normmän är, liksom svenskar, ovana vid den billiga spriten i tjänstgöringslandet.

– En ganska stor grupp hade svårt att trappa ner konsumtionen efteråt, säger Lars Mehlmum och i Bosnien där många kontaktskapande samtal mellan främlingar inleds över ett glas Stjövica kan detta bli ett problem.

och inte ingripa. Det krävs oerhörd mental styrka för att hålla tillbaka sina aggressioner i sådana lägen, säger Lars Weiseth.

Utötriktad personlighet. Poängen med uppdraget är att skapa kontakt med människor som är i konflikt med varandra. Dålig förmåga att få kontakt med människor ökar risken att soldaten misslyckas i tjänsten.

Problem efteråt

I fält klarar sig dock de nordiska FN-soldaterna i allmänhet. Problemen kommer efteråt och för att motverka dessa iveras en rad åtgärder. En är uppmärksamhet under några dagar efter hemkomsten.

Hittills har det varit tack och hej på flygplatsen. Men soldaterna har behov av en klar övergång från militärt till civilt liv, säger Lars Weiseth.

En månadsges hederlig militäracknowledgering under hedersmarsch och veteranklubbar över hela landet dit solarna närmare kan gå för att likasinnade, är andra

har svaga militära traditioner i Norden. Kanske har vi förlorat betydelsen av rituell och ceremoni, motiverar Lars

NIKLAS KIERKEGAARD

Enheten för hälso- och sjukvård i freds- och försvarsstyrelsen.

NIKLAS KIERKEGAARD

Före Almnäs sker också en så kallad debriefing, avslutande genomgång, i Bosnien och sammantaget blir uppföljningsprogrammet det mest omfattande som genomförs av försvaret. Tidigare finns inga svenska undersökningar gjorda om hur FN-tjänst påverkar människor.

– Vi har varit dåliga på detta område. Normmännen har till exempel helt andra traditioner, kanske på grund av att landet var ockuperat under kriget, tror psykiatiker Anders Carlström, till nyligen chef för

På rutinens brant

Per Beckman

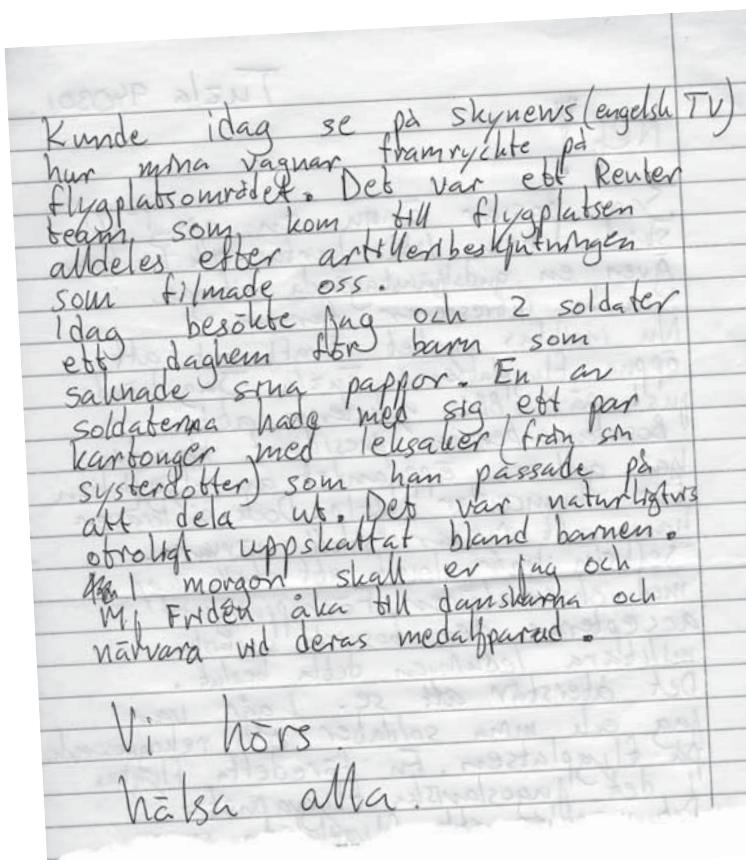
Fyra lagade mål mat om dagen. Lokalanställda som tvättar och stryker alla kläder. PX på gångavstånd från bostadscontainern. Det kommer en tid när arbetsuppgifterna känns som rutin, postpassen är schemalagda sedan en vecka tillbaka och man kan vårdpunkterna på stridsfordonet utantill.

Pengarna rullar in på kontot varje månad, men det finns knappt något man kan köpa. Man kan inte hantera hemmafrontens problem med barnen som blir sjuka, bilen som ska besiktas eller vattenläckan i huset.

Dessutom kan det vara svårt att påverka parterna och i det dagliga förvärvet se att man gör någon egentlig nytta för befolkningen i landet. Att vara med om ett vapenbeslag i en *vehicle check point* är jättebra, men hur många vapen finns det kvar i landet? Att dela ut filter eller mat gör familjerna glada, men är det verkligen det de behöver på lång sikt? Att glädja en skolklass med nya kriterior och böcker värmer om hjärtat, men spelar detta någon roll när det knappt finns några lärare som kan utbilda? Att alltid följa RoE kan

ställa till problem, att alltid vara opartisk kan också göra det.

Vissa tycker det är underbart att leva i en ganska strikt hierarkisk miljö med få möjligheter att påverka situationen. Andra känner frustration och maktlöshet. Varför klarar vissa av att leva med det bättre än andra? Är det utbildning det handlar om eller erfarenheter? Hur kan man göra det tråkiga roligt och det rutinmässiga mer intressant?

Är vi inte bättre än så här?

Johan Nyström

När jag kom hem från min tid som EW-troppchef på KS12 lovade jag se till att de officerare och soldater som åker ut ska få bästa möjliga utbildning och stöd.

Nu sitter jag som ansvarig för att samordna, utbilda och stödja EW-tropparna som vi har insatta i olika konflikter. Efter tre månader på jobbet kan jag bara konstatera att jag är precis som mina företrädare. Har konstant tidsbrist. Har inga svar på frågor. – Vem lyder jag under? – Vilka personella resurser disponerar jag (där är svaret ganska enkelt – inga!)?

Alla pratar om att internationell tjänst är det mest prioriterade som finns, men i verkligheten är det ”vi ska bara...”. Alla andra uppgifter ska lösas, prioriteras och bemannas. Varför sätter vi aldrig ned foten och säger att nu får det vara nog? Hur svårt kan det vara för militärledningen att besluta var vi ska göra en insats i världen, bestämma inriktning och uppgifter och sedan för FMV att ta fram rätt materielsystem? Vi har gjort det förut, men varje gång det blir ett nytt

område att åka till är det som vi börjar om från början.

Att då ansvara för utbildning av en människa som ska ut i internationell tjänst med de krav och förväntningar som ställs på denne, utan att få rätt möjligheter till detta, är ett tyngande ansvar. Att ständigt behöva slåss mot de tunga instanserna inom Försvarsmakten, utan att få de uppgifter man behöver, är mer frustrerande. Jag får lägga min tid på att jaga underlag istället för att bidra med kunskap till dem som ska åka iväg.

Detta är min vardag för tillfället och jag lutar mig tillbaka och frågar mig själv – Är vi inte bättre än så här?!

God dag – yxmat

Mats Hillerström

Under min tid i Kosovo, som ganska väl motsvarade KS01:s, besökte jag vid ett antal tillfällen den svenska bataljonen. Det var dels rena nöjesvisiter, men även erfarenhetsutbyten med ammunitionsröjningsenheterna. Vi hade även

besök vid vår camp i Pécs av svensk KSor-personal.

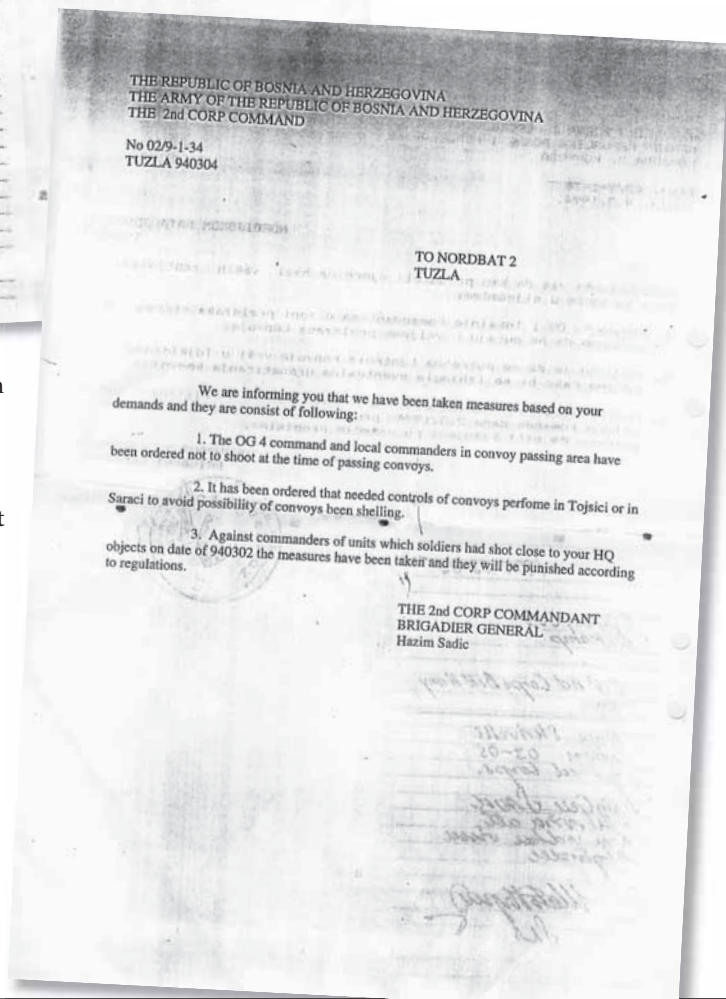
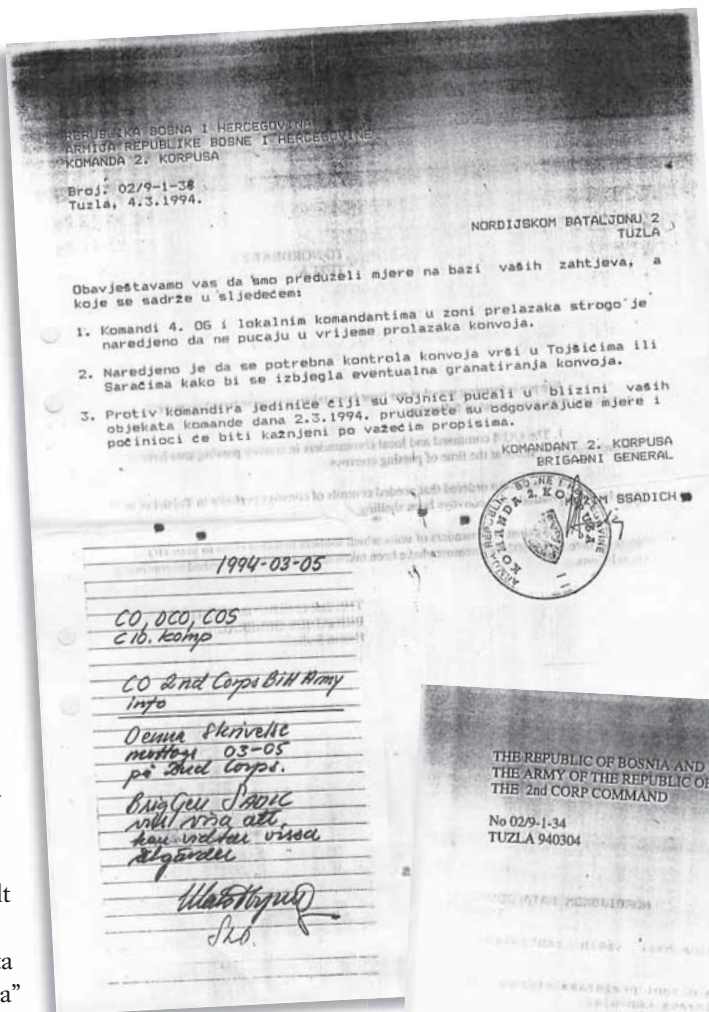
Så länge vi talade ammunitions- och minröjningserfarenheter möttes våra åsikter av intresse och respekt. Kanske inte så konstigt, det var vårt fackområde och vi ägnade oss åt mer skarptjänst än vad amröjplutonerna gör. Men när vi började tala lägesbild och stämningar i Kosovo fick jag käns- lan av att det vi försökte förmedla inte togs på särskilt stort allvar, det överensstämde ofta inte med den "rätta" militära lägesbilden.

Vid ett tillfälle hade jag besök av fyra personer från KS-styrkan i kategorierna plutonchef och gruppchef vid vår camp i Pécs. Det blir dags för lunch och jag har ordnat med mat i min lägenhet, lokalt inköpt men tillagad av mig. Två av personerna tackar vänligt men bestämt nej med motiveringen "ser gott ut, men yxmat kan man inte äta". De väljer att istället värma kronans konserver på min spis.

Jag har levt på "yxmat" nio månader i Angola och sex månader i Kosovo utan problem. Som tjänstgörande i en *non governmental organisation* bodde jag ute i en vanlig lägenhet, arbetade med ca 120 lokalt anställda, umgicks med många av dem och besökte deras hem, fikade på kafféer, hjälpte någon

med ett privat problem. Det gav en inblick i stämningar och en syn på händelser som man aldrig kan få i uniform.

En allvarigare händelse där kontakter och respekt visade sig ge både skydd och information, var när KFOR skulle eskortera en konvoj serbiska flyktingar i personbilar till Makedonien. Av någon anledning lyckas femton bilar bryta sig ur kolonnen för att på egen hand passera Pécs och besöka ett för dem viktigt kloster i närheten. Så fort det händer och bilarna passerar första byn på väg mot Pécs går larmet genom gamla UÇK-kanaler och

ett större upplopp väntar i staden. Detta får vi upplysningar om mycket snabbt genom att våra minröjare också får reda på det. Allt detta sker under den tid som vi är på väg mot Pécs efter dagens jobb.

Vi missar det värsta kaoset, men de femton flyktfordonen bränns och serberna får under lynchning försöka fly till italienska Carabinieris kontor. Fordonsvrak ryker, bråte på gatorna, uppjagade italienska soldater slåss med kosovoalbaner och försöker få kontroll på situationen. Vi passerar genom röran utan en repa på våra bilar.

Svart kaffe och svarta svanar

Stewe Simson

– Någon som vill ha kaffe och bullar?

De muslimska soldaterna i check point tittar lite konstigt på oss men kommer närmare och snart står vi och dricker svenskt kaffe med kakor och bullar. Det är lite ruggigt ute så alla verkar tycka att det passar bra.

Vi snackar lite om ditt och datt med soldaterna, som hela tiden påpekar att vi inte får passera utan skriftligt

tillstånd. Jag skrat-
tar och säger att vi
bara är här för att
bjuda på fika. Efter
en stund påtalar den
norske läkaren, som
följt med på till-
ställningen, att det
verkar komma fler
soldater längs vägen.
Det enda jag då
funderar över är hur
fikat ska räcka till.

Längs vägen
kommer, lätt jog-
gandes, ytterligare
20-talet muslimska
soldater. När de
närmar sig ser jag
att grabbarna inte
är några duvungar.
Ärriga i ansiktet
och mycket välträ-
nade med tydlig
disciplin kommer
de in i check point
och tar befälet
över den trupp
som finns där.

Alla de andra
försvinner i väg
och den påtagligt
barske och arge
chefen kommer
fram till mig och
säger att vi inte
får passera.

– Lugn, säger
jag, vi vill bara
bjuda på fika
på det sätt som
grannar gör hemma i Sverige. Även han tittar undrande på
mig, men tar emot kaffekoppen. Vi pratar, med hjälp av tol-
ken, om väder och vind ett slag. Han berättar sen stolt om

Denna karta trasades sönder vid det granatkastaranfall som nämns
på sid. 62–63.

sina krigsmeriterade soldater som han benämner "Svarta svanarna".

Efter en tid får vi en formell inbjudan av Svarta svanarna till en muslimsk middag, så som man gör grannar emellan i Bosnien.

Några år senare läser jag i tidningen hur de NATO-

styrkor som tagit över Bosnien hittat ett terroristträning-läger i Fojnica. Svarta svanarnas läger är nu förstört efter en attack av fransk främlingslegion i samarbete med amerikanska specialstyrkor. Våra grannar hade tydligen blivit upptäckta...

Out of control

– röster från Caglavica 2004

Den svenska bataljonen KSo9 kom den 17 mars 2004 under ett dygn att hamna mitt i ett upplopp. Svenska KFOR-soldater befann sig utan förvarning mitt i ett brinnande inferno och plötsligt var det skarpt läge. De stod som mänskliga sköldar vid Caglavica, några kilometer söder om Kosovos huvudstad Pristina, kämpande på liv och död för att hindra 13 000 uppretade albaner att komma fram. Ryktet sa att det var serberna som utlöst hela situationen när de med hjälp av hundar drev ner några albanska barn i en flod där ett av dem drunknat.

Albanerna sa: "Vi vill protestera genom att fredligt gå igenom byn. Släpper ni inte igenom oss, så slår vi ihjäl er. Ni får fem minuter på er att bestämma er".

Kapitlet är ett utdrag ur rapporten *Caglavica 17 mars 2004 – sex militära chefer berättar om ett upplopp i Kosovo*.
(Författare Ebbe Blomgren, Försvarshögskolan 2007)

Förhandlingen

Under denna ständiga medeltida strid som pågår i kravalinjen kommer nu en "förhandlingsinvt":

Då skriker de "förhandlare" då. Då, jaha ja, det måste bli jag då. Då går jag fram, tar med mig en man med sköld och tolken, öppnar baslinjen, ut framför. (Marko Tillaeus, kompanichef)

Fråga: Slutar de att kasta då?

Nej inte direkt, utan de som har kommit fram här, det kommer ett gäng med röda UÇK-fanor och så efter att den här baslinjen har, eller irländarna har då kommer de liksom och nu börjar det komma liksom "UÇK! UÇK!" och då börjar de bli riktigt uppjagade här borta och skriker: "Förhandlare fram". Då kastas det sten och då säger jag: "Sluta kasta, sluta kasta sten". Då vänder de sig om och säger det på albanska då och då slutar man kasta plötsligt. Då är jag framme vid han, killen då. Det är två stycken som för talan då och det är ganska tigt så här med folk så jag säger: "Backa undan".

Fråga: Vem är det du ska prata med?

Då är det en som presenterar sig då som ordförande

för juridikstudenterna i Pristina och den andre presenterar sig som anförare i krigsveteranföreningen. Jag får, jag pratar engelska med han från juridikstudenterna då och tolken tar hand om han från krigsveteranföreningen då på albanska. Jag får en historisk föreläsning om vad som hänt på Balkan de senaste, ja vad kan det vara, 800 åren. Det börjar där. Efter fem minuter så är jag tvungen att fråga honom: "Exactly, what do you want?"

Alltså att gå fram framför på baslinjen, det här stenregnet, det var ingen rolig känsla, det var det inte. Men jag känner liksom så här att ja en liten gnutta hopp och ...

Fråga: De vill förhandla i alla fall?

Ja. Ända tills jag hör kravet, jag undrar och frågar: "Vad vill ni?" "Vi vill fredligt marschera genom Caglavica, därefter fortsätta till Giljane som är då 1–2 mil i den riktningen och sedan vill vi marschera upp till Mitrovica." Jag sade att: "Ni har ju eldat upp hus ju. Det går ju inte." "Ja men KFOR kan bevaka det här, att vi gör det här rätt."

Fråga: Ni skulle stå som skydd när de marscherade igenom byn?

Ja. Jaha, det är ett jätteoväsen här då. Jag säger att jag

har inte mandat att fatta beslut om det här, om ni får göra det. Jag måste prata med min chef. Jag gör ett anrop på radion, jag kom ihåg liksom att jag, för de har ju slutat kasta sten. Det är en paus här nu. Så att jag måste gå iväg. Jag är snart tillbaka. Jag kommer personligen tillbaka med ett svar. Jag garanterar er det. Då säger de: "Du får fem minuter". Det vet jag ju liksom att det tar inte fem minuter fram och tillbaka för jag vet ju hur krångligt det är.

Jag vet ju svaret från att jag lämnade egentligen, till Hasse (Hans Håkansson, ställföreträdande bataljonschef) då och Hasses första reaktion var ju att: "Nej det går ju inte". Men ändå så ropade han på brigadchefen och svaret är nej. Alla chefer vet ju att svaret är nej. Jag anser mig inte ha mandat att fatta beslut om att släppa igenom en massa och nu är de många här. Sedan är det ju då den omvända budbäraren som ska fram och leverera det här att det är ett nej. Där känner jag att jag vet precis vad som händer här nu. Så går jag fram framför baslinjen själv och då håller de en sköld öppen bara. Så då går jag fram och nu har det börjat kastas och jag känner att det liksom kokar nu i folkmassan. Då går jag fram, jag är så artig så jag tar honom i handen, juridikordföranden.

Ja jag går framför baslinjen och det var inte roligt kan jag säga. Men jag måste fram och då säger jag så här: "I am sorry but the answer is no" och då säger han så här: "We are sorry too". Det han har sagt innan är just det

att om inte vi flyttar på oss så kommer de att gå: "We will march through you". Ja så blir det så liksom, jag tar honom till och med i handen så och därefter är det ett tigersprång, kan jag säga, in för då brakar det loss igen. Sedan är det jätte ... det går inte att beskriva egentligen hur det var där framme. Det är extremt våld nu, vi ser inte för alla stenar som kommer. Jag rör mig här bak, jag ser en av mina soldater, det skjuts också givetvis hela tiden här nu. Jag ser en av mina soldater som bärs av baslinjen och han är livlös och det enda jag kommer ihåg när de öppnar upp honom, sjukvårdaren, upp med jacka och kravallutrustning och sedan skyddsväst och allt det här, det enda jag tittar efter är kulhålet.

Eldstrid

Sedan smäller det till lite i vägbanken bredvid oss. Så hamnar också skytten uppe på ena vagnen ... då blev vagnen beskjuden. Man hör ju själv att det klingar i plåten på sidan på Sisun. Våra skyttar sitter ju där, de är ju öppna de där tornen så de sitter ju där som ankor som lätt kan skjutas ned. Så då, och då smäller det till också i ett fack, jag står bakom Sisun och hade framför mig ett sådant här fack nere i Sisun där bak där man har verktyg och sådant. Då smäller det till och skakar och då ser jag ett kulhål i den. Så att då beordrar jag eld för skyttarna så att de får skjuta tillbaka då. Då är det två skyttar som jag har då som sitter i tornen.

Så jag säger till att ni måste verkligen bli säkra på att ... skjut först då dom riktar vapen mot oss. Då är det två pers som jag ser då som jag då öppnar eld emot och när jag öppnar eld då jublar hela albanska folkmassan. De smäller ju jättemycket de här kulsprutorna. De skjuter två eller tre kulor var. (Jonas Pärssinen, plutonchef)

Han blir överraskad att soldaterna skjuter direkt på hans order:

Jag blev faktiskt väldigt överraskad över att de verkligen gjorde det. Alltså de tittade inte ens på mig eller frågade utan de tittade bara och nu: Eld! Jaha, och så var det bara att skjuta. Så det kändes som ett bra kvitto på att det fungerade, att de inte tvekade och att de förstår att ordern är tydlig och ...

Fråga: Tänktes du mycket innan du gav den ordern?

Ja det gjorde jag. Jag höll inne det väldigt länge.

Fråga: Kändes det läskigt att ge den ordern?

Nej det gjorde det inte. I början var det väldigt mycket övningstänkande ... Man såg tribunalen i Haag framför sig. Undrar hur det här kommer att påverka mitt framtida liv. Inte som människa utan mer som rättsjuridisk person. Hur kommer det här att gå? Har jag rätt att göra så här?

Fråga: Var det tankar som for genom huvudet innan du gav ordern?

Ja det var det. Det var inte det att hur kommer jag att må efteråt, det var mer vad kommer bestraffningen att bli från organisationen. Jag anmälde ju uppåt att vi blev beskjutna... Jag tror jag säger någonting som: "Vi är beskjutna och besvarar elden... Nu öppnar vi eld själva."

Han är nu ganska tvivlande på utgången:

Vi får göra det bästa av det. Sedan kommer det att gå åt helvete till slut i alla fall. Det var den känslan som jag fick där.

Skadeläget förvärras också:

Vi börjar få ganska mycket skadefall också för de som står längst fram i baslinjen, de tål ju inte hur mycket stryk som helst. Till slut så får de det stora järnröret som

får huvudet att bli mindre, många fick ju lättare hjärnskakning och så. Så de trillar ihop helt enkelt. Så det går inte att använda dem. Så då får han, Hansson, min ställföreträdare, springa med skadade också. Han ... fram och tillbaka. Han blir sjukvårds... tillika kommunikatör.

Kommunikationsvägarna är bristfälliga:

Fråga: Om man pratar om lägesbild här, du får information genom att springa runt ungefär? Det är det du gör?

Ja precis. Jag har med mig en sådan här, en större radio, den här finska, Tetra heter den, radion där Kompnet ligger på, kompaninätet. Den har jag ju med mig, men jag hör ju ingenting i den. Den ligger ju i fickan och skramlar. Det är ju världens larm hela tiden och motorer och folk som skriker, så det var ingen kommunikation i den. Jag hör inte någonting.

Fråga: Hur mycket order eller information får du bakifrån från kompanichefen?

Ja han är framme titt och tätt och tittar och då får jag ju, det enda jag kommer ihåg nu är att norrmännen kommer att komma. Norrmännen kommer här snart med ett kompani och hjälper till ... men annars var det väldigt lite. Det kunde gå två timmar utan att jag fick någon information om vad som hände. Sedan började det skymma också och då blev det verkligen problem, för då ser man inte längre. Alla gick omkring med hjälmar med visir. Man ser inte skillnad på uniformerna.

* * *

Hans Håkansson, som är ställföreträdande bataljonschef, får nu också hjälp av ett svenskt specialförband att stoppa de serbiska skyttarna:

I det här också så, och det här är ju lite halvkänsligt, då så kommer det ut den här lilla styrkan av specialförband som fanns hos oss på campen. Vi hade ju ingenting med dem att göra normalt, de löste uppgifter åt en helt annan organisation. Så jag hade inte ens tänkt på att de fanns. Men där kommer hela det här gänget i alla fall, de är inte så där jättemånga men de är några stycken i alla fall och chefen där anmäler sig för mig: "Hej här är vi, vad vill du att vi ska göra för någonting?" Jag blev ju alldeles tårögd. För jag hade ju ett antal olösta behov. Dels så

hade jag ett nästan desperat behov av att få ut någonting på flankerna, någon form av observatörer som ser hur folkmassan betedde sig. Helikoptrarna var inte där hela tiden. De var lite intermittent, de löste andra uppgifter också eftersom hela Kosovo stod i brand. Sedan så hade ju det där skjutandet uppstått. Jag ansåg allting utanför kravallinjen som indianterritorium. Jag vågade liksom inte dra ur några soldater och skicka dem enskilt någonsans. Jag tänkte att de blir ihjälslagna. De kanske förrirrar sig in i folkmassan eller någonting. Men här kommer ett gäng som jag vet att de kan ta hand om sig själva. Dem kan jag ge vilken uppgift som helst, så de fick uppgiften att först få tyst på de här prickskyttarna. Och chefen där han ställde egentligen bara en fråga. Han frågade: "Har jag eldtillstånd?" "Ja du har eldtillstånd." "Ja det är bra", sade han och sedan vände han sig till sina grabbar och så började han ge order där. Då började det skymma precis i den här vevan och de försvann ut iväg. Och de lyckades ju också avväpna en stor del av de här serberna och kom tillbaka och levererade en stor mängd vapen

vid min bil ... det här var egentligen ingen vändpunkt men det var väldigt, väldigt skönt att få dem. Det kändes som att man kunde göra någonting, för annars kände man sig ju väldigt, väldigt reaktiv.

För Marko Tillaeus (kompanichef), som står bakom kravallinjen, är situationen ytterst hotande:

Sedan är vi där framme och där är det extremt, nu är det liksom 'out of control' fullständigt. Det är fullständigt och då kände jag att nu kommer jag att dö. Här kommer jag att dö och det som jag kommer ihåg liksom när tanken slog mig, jag pratade med en av mina officerare också och han kände precis likadant. Nu dör vi här.

Då är fortfarande kravallinjen intakt men det är ett sådant jätteväld, alltså vi ser inte var stenarna kommer ifrån längre. Det slås sådana här järnstänger och det har det gjorts under en hel dag, men då har vi sett det här. Nu är det mörkt och vi försöker belysa stridsfältet med

lys men de här förlusterna då, jag märker liksom att nu, alltså att folk bara ramlar omkull och jag vet inte varför. Vätskeförlust, vissa får stenar, alltså det bara och det är så många skadade här nu. Så att när jag är framme får jag den känslan att jag kommer att dö här. Här och nu kommer jag att dö. Jag kommer inte härifrån levande.

Han beskriver sin känsla när han tror att han ska dö:

Min första det var liksom att jag kommer att dö, alltså den här ångestpanikkänslan och den varade ungefär två sekunder. Sedan tänkte jag att mina barn kommer inte att ha någon far. Jag tänkte på hur de mår, liksom att folk kommer att peka finger eller något sådant och sedan greps jag av raseri. Liksom nej, det kommer inte att hända ... en sådan ångest att mina barn, liksom, jag har ju sagt innan vi åkte ner att det kommer att vara en lugn mission och jag utsätter mig inte för någon fara.

Det var ingen som vek ner sig, vare sig vi soldater eller officerare. Alla fanns där. Jag kommer ihåg ett tillfälle när Ola Svensson, en av mina chefer som jag hade där framme, jag står bakom Sisun, vid sidan om Sisun, det vill säga ungefär 8 meter bakom baslinjen och han står en meter bakom och jag ser att han får en sten i huvudet, en sådan här bumling då. Han blir vimmelkantig och stapplar och är på väg tillbaka bakom Sisun och där står jag när han kommer vimmelkantig och ställer sig bakom Sisun och när han får syn på mig, att jag tittar på honom, jag tittar på honom om han är OK, medan han sa liksom 'shit majoren', och bak till baslinjen på andra sidan Sisun istället, bara fortsätter liksom.

Sedan att det passerar tankar i ens huvud då att använda mer våld, det kan jag ju villigt medge. Jag hade ju mantlat där framme och jag kan ju säga att både en och två gånger passerade tankarna att dra och skjuta. Men just den här grejen att man, jag hade ju ingen sådan patentlösning som att, detta är fall 4Z, vi kommer att göra på följande sätt, vi tar fram mojängen då, alltså den ryggsäcken var tom. Utan då fick man, det blir ju alltså, vi höll linjen. Alltså: "Jag är ledsen att jag inte kan ge er någon annan order än att säga bara håll linjen!" Sedan att man flyttade runt folk och sådana här saker men det var ju mikrogrejer egentligen och tittade till folk och ...

... att vi måste hålla linjen, vi måste hålla linjen. Jag har sagt det tre tusen gånger i Caglavica. Vi måste hålla linjen.

Han beskriver också hur drivkraften flyttas från det yttre målet till överlevnad:

... det här liksom att inte släppa in dem, etnisk rensning bara, nej jag kan inte se mig själv i spegeln. Det är inte aktuellt att de kommer igenom. Här och nu tar det stopp. Så var det bara. Ingen passerar bron. Det var det första så att säga och sedan övergick ju som jag sade 1244 till egen överlevnad. Och de soldaterna som var där framme, jag är helt övertygad att de sket fullständigt i FN:s resolution 1244. De ville bara överleva.

Norrmännen kommer

Plutonchef Jonas Pärssinen beskriver sin känsla innan förstärkningen anländer:

Ja då känns det som att, kanske att man överlever, lite utlämnad, nu kommer vi att stå här och så kommer alla att springa igenom oss och till slut är det inga kvar. Ungefär som att vi står här som ett sista köttblock som ska ätas igenom.

Han beskriver också hur det ser ut i själva kravallinjen:

Vi har ju de här stora 1,80 långa sköldarna, jättesköldarna har vi, stora saker. Man kan stå upp bakom så här. De hade vi längst fram då och där står soldaterna och bara håller i skölden ungefär. De står och slår på sköldarna men efter ett tag så börjar de utveckla det här att först kastar de saker på sköldarna, sten och sådant, sedan upptäcker de att det var inte särskilt effektivt så de kastar över istället, så att det kommer på oss som är bakom. Sedan har de det här bygget eller byggdepån eller vad man ska kalla det, där hittar de stora järnstänger som liknar rälsbitar ungefär, men inte så grova, riktigt stora järnstänger, som de lyckas välta upp så att de tippar fram. Så de slår ju bara rakt, de klyver rakt ner genom muren med folk där. Det är grymt tryck i dem. Sådana håller de på och välter in hela tiden. Dem försöker vi få tag på och dra in bland oss så att inte de kan bryta och välta dem igen. Så det är lite ... skitskum situation. De brukar dödligt våld mot oss och vi kan bara stå och ta stryk känns det som. För det är inte aktuellt att börja

skjuta folk för då kommer verkligen den här situationen att balla ur.

De får saker i huvudet. Hjälmerna skyddar ju, men det kommer ju riktiga sådana här bumlingar. Tegelstenar kommer flygande med en ordentlig kraft. Det blir likasom lite, ... ett par smällar tål de men sedan bara svartnar det plötsligt, när fjärde smällen kommer ju i skallen under kort tid som en boxningsmatch ungefär.

Fråga: Soldaterna slår inte tillbaka?

Nej, de kan inte för de har de här jättesköldarna och de kopplar man ihop, man väver ihop kan man säga. Då blir man mycket starkare. För de kopplar ihop de här, sedan står man bara rakt och håller emot. Så det blir inte så mycket slag, slagen utdelas på flankerna om man säger. Folk försöker ta sig runt ner i diken och där slår man, slår folk som försöker ta sig runt.

* * *

När Nicklas Wetterberg, som är kompanichef, informerar den norske majoren är hans stressnivå på topp:

... att jag är väldigt upphetsad nu och det här är peaken för min insats i stressnivån, jag känner att vi kan fortfarande förlora materiel, människor, det skjuts där framme, en massa folk står och vi måste ha bort dem, vi måste täta linjen igen. Det brinner hus där också och det börjar bli skymning, så jag pratar på engelska och säger väldigt bestämt: "Du ta på fältutrustningen, vi ska ha skyttelinje på gatan." Han är också kolugn för han har inte fattat riktigt våldet, precis som irländaren var. Jag känner mig frustrerad för att de inte är med. Då säger han till mig, det har han berättat för mig efteråt för jag minns det inte: "Du Nicklas du kan snacka svensk med mig" ... Jag minns inte den incidenten, det är att jag tittade på honom som om han var en idiot och så fortsatte jag att prata på engelska. Det är tecken på den adrenalinnivån, det sprutar här nu. Jag har inget till övers för skoj, men hans ställning det var ju det, de hade ett helvete att ta sig fram för det är spärrade vägar överallt och så brann det på många ställen och de var tvungna att ta sig runt hela Pristina och det tog tid.

Förstärkningen betydde mycket för moralen hos truppen: Men det här norska kompaniet då, där blev ju alla oerhört glada när de kom. När de kom så de hade ju fått jättemycket stryk, de hade ju kört genom kravaller på andra ställen i Kosovo och hade ju utslagna rutor och sönderslagna strålkastare. Norrmännen, jag uppfattade dem som väldigt tuffa, väldigt vältränade, de hade övat mycket, mycket kravall, gav ett väldigt, väldigt säkert intryck. (Hans Håkansson, ställföreträdande bataljonschef)

* * *

Medan soldaterna ligger i diket smäller det skott precis i närheten och man flyttar sig, dock utan brådska. Plutonchef Jonas Pärssinen funderar över den "normalisering" som sker i en sådan här situation:

... men det blir mer avtrubbnig. Allt normaliseras så fort. Skottlossning var normaliserad nu. Nu small det ju konstant och det kastades handgranater vid ett tillfälle och det small ordentligt. Det är ingenting man, det var ju normalbilderna helt plötsligt. För att situationen var ju oerhört snabbt normaliserad och det har jag reflekterat mycket på efteråt att det var otroligt vad snabbt det gick. Så fort striden brutit ut – sedan var det en vanlig situation. Då tänkte man inte på att det small omkring och skvätte grus på en och rikoschetter, man bara: "Jaha." Det hörde till ... att det blir normaliserat så fort i och med att vi kände att det har ju fortfarande inte hänt oss något allvarligt. Det är ju fortfarande bara the bad guys som har fått stryk. Vi är nog ganska opåverkade än så länge. Det tror jag påverkar.

* * *

Man kastar också molotovcocktails:

... en norrmann kom springande och hela han brann. Men vi har ju soldater bakom som går med pulversläckare då. De bara sprutade på honom och så var det klart. Vårt uniformssystem funkade ju, ett verkligt brandskydd, det måste jag säga. Men nu var min väldigt urtvättad. Jag brände mig i benet och upp över sidan så här men det var ingen fara. Det kom några soldater och släckte med en filt. Sedan var det bara att kyla. Det var inte ens bränt

liksom på kläderna. Så det blev, det var ungefär som när vi pratade om normalisering. Det blev nästan negligerande av de här molotovcocktailsen. "Oj nu kommer det en molotovcocktail som brinner, nej det var ingen fara." Ungefär så. Värst var det när det var helt bekmörkt för då bara såg man dem, den lilla eldsflamman komma flygande. Slog den ner då så såg man folk som brann. De där var väldigt ofarliga.

Med hjälp av norrmännen börjar man nu återta mark och återupprätta den sviktande kravallinjen:

Hur som helst, framåt och det skjuts ju då och sedan en norsk, en eller två norska, en är det, som framrycker här i sidan, som är som ett kulfång. Sedan går vi här framme och jag har med mig min tolk så att det tolkas samtidigt bakåt med då och han skriker på albanska då, vi har norska soldater precis framför oss. Nu är det tigt för det är mellan fordonen då och någon av norrmännen frågar: "Får vi använda batongerna?". Jag har för mig att Nicklas sa ja och det är jag och Nicklas, Myhre är med också, jag har med min tolk och han tolkar hela tiden och vi drar ju upp folk också som tar skydd: "Stick

härifrån." "Ja men de skjuter ju, ja varför skjuter de?" Det grälas också. Jag grälar via min tolk då. (Marko Tillaeus, kompanichef)

* * *

Skadeläget:

Ja, det börjar komma, vi börjar få rapporter om skadade. Och jag kan också själv se skadade, för någon slags spontan samlingsplats för skadade blir i anslutning till där jag har min ledningsbil. Och det är väldigt otäckt för jag ser blodiga soldater och jag ser soldater som verkar vara medvetslösa och det skjuts ju. Även om skjutandet gick ner efterhand som de här specialstyrkekillarna jobbade så skjuts det ju fortfarande. Vi hade ingen fungerande underhållsledning utan mycket av underhållsledningen skedde från stabsplats och kompanichefernas kvartermästare. Jag hade ingen egentlig inblick i underhållsledningen så att jag fick inga kloka rapporter om hur många skadade vi har eller vad det var för art på de skadorna. (Hans Håkansson, ställföreträdande bataljonschef)

Marko Tillaeus beskriver skadeläget:

Vi har sjukvård, lite bacom, öppnar upp och där är min sjuksköterska då med ett antal soldater som har burits in där då. Hon skriker till mig så här: "De dehydraderar". Alltså vätskeförlust. "Gör någonting." Och jag kommer ihåg min reaktion på det här det var "svamp". Det var inte det jag ville höra. "Ja, jag har jättemycket vatten, drick." De kan inte dricka vatten för det går ju liksom inte att dricka vatten. De slåss ju hela tiden. Men det var ju så här: "Fan det var ju inte det här jag behövde".

Hans Håkansson tror i det här skedet att han har stupade soldater, vilket leder till vidare tankar om uppgiften och dess värde i döda:

Jag levde under långa perioder i tron att vi hade skjutna soldater. Att vi hade stupade soldater. Det utgick jag ifrån ... det är någon slags sannolikhetsbedömning här. Och då börjar man ju fundera på liksom hur mycket stryk kan vi ta? Hur mycket är den här serbiska byn värd? Hur många av våra soldater kan vi begära ska ta det här stryket och kanske till och med plikta med livet? Man funderar också på hur mycket förluster kan vi ta? Kan vi ta fem stycken stupade? Om jag får klart för mig att det är tio som är stupade, beordrar man någon allmän reträtt då för att försöka dra ihop oss och skydda oss själva? Sedan får det gå hur fan det vill med den serbiska byn och serberna? Jag lekte med någon tanke att dra ihop något slags igelkottsförsvaret och skydda sig själv där. Men vi var ju så utspridda och skadade och underhållsdelar och brandkår och ledningsbilar och allting sådant där så det var ju inte särskilt realistiskt heller men sådana tankar tänker man. Man funderade ju också på hur mycket kan man begära av soldaterna, att stå där och ta stryk, det skjuts runt omkring dem och lik förbannat måste de stå raklånga där och slåss med en batong.

* * *

Relationen till kompanicheferna var oerhört viktig och avgörande för Hans Håkanssons ledarskap. Han beskriver detta på följande sätt:

Däremot så lyssnade jag ju väldigt noggrant på hur de rapporterade och deras tonfall, men jag uppfattade aldrig i något läge att de ens var i närheten av någon

begäran att få dra ur. Aldrig någonsin att de sviktade på något sätt. Eller att de var på väg att tappa modet så att säga.

Fråga: Känner du dig säker när du hör deras tonfall att du kan läsa av det på rätt sätt?

Ja, absolut säker. Jag kände hela tiden ett sådant oerhört förtroende för de här båda kompanicheferna. Jag känner ju dem oerhört väl sedan innan. Jag är inte alls säker på hur det hade varit om det här hade varit kompanichefer från ett annat förband som jag kanske bara hade lärt känna under några månader. Men de här känner jag ju sedan de började sin karriär på P18, känner dem oerhört väl.

Jag tror inte, och det är jag helt övertygad om, att de inte på något sätt skulle ha försökt spela stolta inför mig. Vi var förbi det stadiet för länge sedan. Dels så var det en sådan situation så att ingen hade behövt skämmas för det och dels, med den personliga relation som vi hade, så vet de att de hade aldrig behövt skämmas inför mig om de hade sagt att: "Nu pallar vi inte längre". Det är jag övertygad om. Men det hade varit intressant med några andra chefer.

* * *

Fredrik Gertsson, som är plutonchef, beskriver hur han får med sig soldaterna i ett läge när de är trötta och rädda:

Så vi blir kringrända igen och sedan är det en linje bakom, full med norrmän, så det är ingen fara på så sätt vet jag. Men vi byter sida så vi hamnar till höger om Hawk helt plötsligt, kaoset här. Då är nog första gången det blir en liten paus, det blir en lucka mellan Sisun som är där framme till vänster om Hawk och en norsk grupp här nere till höger om Hawk och då skriker jag liksom: "Skyttelinje mellan vägbanken och vad det nu var för något och då rör sig ingen". Nu är folk liksom ... och så skriker man: "Framåt!" och ingen rör sig.

Fråga: Vad tänker du då?

Då tänkte jag på en föreläsning, vad en brittisk officer som var med i Falklandskriget gjorde med en av sina gruppchefer, han var kompanichef på ... eller plutonchef eller vad det var, gruppchef. Så pratade han om

föregångsmannaskap och då springer jag fram mot den här luckan, jag vet inte, jag skriker: "Skyttelinje framåt!" och så springer jag fram och då följer de med. Så kom vi ut på den här linjen igen då.

I denna situation blir han riktigt rädd för första gången:

Det kastas sten och det skjuts och vi tar skydd ibland och så går vi upp ibland. Nu börjar det bli blandat, tufftfrutti här med irländare och normmän och molotov-cocktails börjar komma ordentligt nu. Jättemånga. Då är jag rädd för första gången på riktigt. Riktigt rädd. Man känner någon slags magkänsla. Då får en norrbagge en i huvudet och så brinner det i nacken på honom. Men det går ju bra, han reser sig upp. Det var väl en dålig bensin det där, jag vet inte. Men då kände jag att nu är jag rädd. Paniken höll väl på kanske, jag vet inte, 10–20 sekunder.

I mörkret blir det nu mer och mer av lugna perioder för Hans Håkansson, ställföreträdande bataljonschef:

Jag hade långa perioder av inaktivitet under kvällen. Ja, de fightas där framme men jag kan inte göra någonting mer. Det händer inget speciellt som jag vet och jag har väl lite kontakt med stabsplatsen och jag får information om att Brännström (brigadchefen) har kallat till en ordergivning vid 21 uppe på Camp Viktoria som behandlar nästa steg, egentligen dagen efter här. Han har ju fortsatt att fundera på vad som ska hända i nästa steg och jag bryr mig egentligen inte om det, utan det får stabsplatsen ta hand om.

Fråga: De här lugna perioderna som blir här, vad gör du då och vad tänker du då?

Ja, jag funderar ju väldigt mycket. Man funderar ju

för det första på hur länge ska det här pågå? Hur länge orkar vi? I det här läget var det soldater som började falla ur av utmattning. Det kom soldater tillbaka till den platsen där jag hade min bil som bara svimmade.

Sjukbiten upplevde jag att den fungerade väldigt väldigt fint. Vi fick ju, vi vågade bara använda pansrade ambulanser ... Vi fick ju understöd av amerikanska och tyska helikoptrar som – trots att det sköts i byn, då brukar helikoptrar aldrig vilja flyga där – de gick ju ner i byn och sedan lastade de ombord skadade och flög till de amerikanska och tyska fältsjukhusen. Sedan hade vi ju svenska, norska, finska, irländska, tjeckiska, slovakiska och så småningom amerikanska sjukvårdare och de jobbade ihop som om de aldrig hade gjort annat.

Han uttrycker en frustration över att han inte hade kontroll över den viktiga sjukvårdskedjan:

Jag var naturligtvis jätteglad, men det kändes väldigt frustrerande för den fungerade utan att jag hade en aning om varför eller hur. Normalt är man som chef van att ha ett visst mått av kontroll och inom underhållstjänsten så har man ju någon del som sköter underhållstjänsten åt en men som rapporterar till en. Nu fungerade underhållstjänsten i form av sjukvård. Jag hade inte den blekaste aning om hur, vem som ledde den eller vem som såg till att ambulanserna och helikoptrarna ... jag har faktiskt en väldigt luddig uppfattning än idag vem som hanterade och hur det gick till.

Lastbilen

Plötsligt dyker en lastbil upp på väg rätt mot kravallinjen:

Så står jag på den sidan och ser att det kommer en stor lastbil körande genom folkmassan så här. Vart fan ska den? Så kom den mot vänstra sidan då. Då började jag springa runt, jag var den enda som har pistol bland oss svenskar då. Och när jag svänger runt Sisun då hör jag att det smäller som fan. Det är en norrmän då som skjuter. Det var norska gruppcheferna också som hade pistol också. Det är en norsk gruppchef som skjuter lastbilschauffören. Sedan är det ju bara ren tur att när han dör så faller han så här, så då tar han med sig ratten åt vänster så hela bilen kör ner i diket och det är bara ren tur. Den kunde lika gärna fortsätta rakt fram. Men det gick väldigt sakta också. Han kör inte över sina egna. Så

att det kunde inte bli en direkt smäll så men han hade ju kanske kört över någon i och med att det är kaos där och man hinner inte få bort allt folk.

Händelsen gör att striden vid kravallinjen stannar upp:

Ja, det blir ungefär lite stillestånd, alla bara tittade. Folk flyttade på sig och bara stod och tittade och lastbilen bara 'krasch', och de bara, 'jaha, då fortsätter vi slåss'. Och så gick dom fram igen och så började de boxas. Så hela situationen stannade upp där kan man säga. (Jonas Pärssinen, plutonchef)

Fredrik Gertsson är nära bilen och skickar fram sina soldater för att kontrollera föraren och hamnar sedan i en konflikt mellan sin egen bedömning och den order som kom:

Jag ger order till två soldater att kolla föraren då. Då skriker de att han är ihjälskjuten. Då kommer det också albanska sjukvårdare och springer med en bår. Om det är Marko eller vem det är som skriker: "Nej, de ska inte hämta den där killen!" Och då vet jag, jag och så Hansén också, en annan plutonchef som står jämte mig, vad fan, nu kommer de att bli skitförbannade. Släng ut den, ta bort problemet från oss liksom. Den døde. Så jag skrek: "Lov, släpp in dem, låt dem hämta honom!"

Fråga: Där går du emot Marko då?

Ja, om det nu var Marko, jag tror det. Det var någon som skrek där uppe på Hawk i alla fall att: "Ingen jävel släpper in dem här".

Fråga: Hur svårt var det, eller var det bara en instink?

Ja det blev det tror jag. Jag tycker att ...

Fråga: Hann du tänka att 'nu bryter jag order'?

Nej.

Fråga: Du gjorde det du uppfattade som förnuftigt i situationen?

Ja precis. Det måste jag ha gjort.

Han blir fundersam kring vad som ska hända när albanerna ser den förare man släpat ut ur bilen:

De plockade ut kroppen och då vet jag att jag tänkte: "Helvete, nu kanske de ser att han är död". Eller det gör

de ju. Ja gjort är gjort. Det kanske inte var så bra det här kom jag på. Jag tänkte då att ja, vilket som hade varit sämst eller bäst att göra, jag vet inte. Nu fick vi bort liket i alla fall. Jag tänkte så också att, visst mina soldater sade att han var ihjälskjuten i huvudet då men fan, tänk om han lever. Tänk om han lever. Så det var nog något mänskligt liksom att låt dem ge honom till läkarna. Om man sitter i rullstol resten av livet är det alltid något.

Fråga: Men din tanke med om de upptäcker att han är död, att det skulle verka provocerande?

Ja, att vi har skjutit ihjäl någon.

Fråga: Då skulle ni få skit tillbaka?

Ja. Att det kanske skulle bli ännu värre.

Fråga: Det blev aldrig någon sådan koppling som ni kan se?

Nej. Men väldigt stort hat. Otroligt. Man ser ju ansiktsuttryck på albanerna där framför och de som viftar med vapen och UÇK-flaggor och ...

Hans Håkansson är inte medveten om händelsen medan den pågår:

Det har jag ju ingen påverkan på eller någonting, utan det får jag ju bara rapport om att det har hänt.

Sisun

En Sisu med två svenska soldater blir fast i folkmassan när linjen flyttas tillbaka. Den blir helt omringad av uppretade människor.

... blir det bara värre hela tiden. Efter det, lastbilen och det, vi har pratat mycket med det norska kompaniet här för vi har båda soldater här framme. Vi måste dra tillbaka baslinjen för hela tiden blir vi utsatta för kastning från sidan. Sedan träffar jag på Nicklas och säger att: "Vi kommer att dra tillbaka baslinjen till ..." Så vi drar tillbaka baslinjen hit istället, vilket gör att då får vi inte de här flankstenarna som vi får här. Så vi drar tillbaka baslinjen och när vi gör det så blir en Sisu kvar här och vi har radiokontakt. (Marko Tillaeus, kompanichef)

Ja det är någonting som har hänt där. Motorn startar

inte helt enkelt. Startmotorn går inte igång helt enkelt så den blir kvar där. Ja då har vi då en där och det är väl en ... vad kan det vara ... 50 meter fram till den. 40-50 meter är det nog, med två soldater i. De fortsätter att rapportera därifrån och där emellan kan det vara en 1 000 pers säkert. Vägen är full. Det är mycket folk där.

Jonas Pärssinen instruerar soldaterna i bilen:

Sedan de i vagnen, de får order om att låsa dörrar och så, bakdörrar och så, de som fortfarande är öppna. Så sitter de där inne och försvarar vagnen. En sitter i bakutrymmet med, han lade fram en massa handgranater, sedan automatkarbiner och en sitter fram med en automatkarbin så här, en mot varje dörr. De börjar ju mangla på den här bilen ordentligt då, eller på Sisun. De hackar på rutorna och de går igenom rutorna, slår ju sönder rutorna till slut efter mycket om och men. De får arbeta ganska ordentligt. Det är inte lätt att slå igenom en sådan där tjock pansarglasruta.

Han bedömer läget som mycket allvarligt:

Om vi så ska skjuta folk så måste vi få ut dem för att man ser ju vagnen bara gungar, alla står och gungar och det var folk på taket och alla stod och slog på den där. En riktig sådan här masspsykos i folkmassan som slår på en metallbil. Jag vet inte riktigt om de vet om det är folk i den. Troligen så vet de det men jag vet inte om de är säkra på det.

Situationen blir alltmer desperat:

Den norske plutonchefen känner jag lite innan, det är alltså en joint patrull. Så jag står och snackar med honom här och hur fan ska vi göra, vi måste ju fram dit igen. Han bara, ja, vi står handfallna vad vi ska göra för att vi är så få, vi är ungefär 60 man som vi har kontroll över, han och jag, och så den här folkmassan som är på flera tusen personer. Så springer jag förbi och letar efter Tillaeus och han försvinner där bak någonstans, bland alla lednings- ... i den där långa utdragna ledningskedjan som är där bak. Så ser jag att de börjar elda på vagnen när den står där framme. De gungar och eldar på den och slår som fan. Nej, nu måste vi göra någonting så då pratar jag med den här norske plutonchefen: "Hur ska vi göra nu, vi måste göra någonting!" Ja, så snackar

vi lite och diskuterar och så kommer vi fram till i alla fall att vi använder den Sisu som vi har kvar, vi kör bara rakt fram med den och tutar och brölar och så springer vi andra vid sidan om och så kör vi upp i höjd med den här vagnen och står där med den Sisun och så bildar vi liksom en pil in igen då, en kil och så tar vi ut dem som är i vagnen och så backar vi bakåt, vi överger den här framme, vagnen. Först tänkte vi att vi skulle bärga tillbaka den, det här fredsmässiga övningstänkandet kommer in att vi måste, materielen är det viktigaste vi har. Det sitter fortfarande i det här att materielen är det viktigaste vi har, den ska vårdas och putsas och det är det fredsmässiga tänkandet. Det sitter kvar, det är väldigt djupt rotat måste jag säga.

Planen och genomförandet:

Vi ser nu att vi måste slå in en kil fram till bilen, fram till Sisun. Därefter hämta ut dem och sedan dra in den så fort som möjligt, den här kilen. Så att det inte blir något påhitt där. Det hela slutar med att det blir ett väldigt pådrag för då står vi beredda, vi får ut rätt så många, alla soldater då som står i leden och vi får föraren att förstå att han ska bara köra: "Skit i om du kör på folk. Vi tar allt ansvar för det här, utan nu bara kör du rakt fram" ... Men vi måste fram här. "Sedan sätter vi igång ..." ja nu kör vi. Bara kör och så är det full tuta på Sisun. Vi kör nu rakt in i folkmassan. Då blir de ställda, för då gör vi någonting som vi inte har gjort under hela striden. Helt plötsligt är det irrationellt agerande. De fattar inte, de blir helt ställda och samtidigt trycker vi på med alla soldater, de springer och skriker och slår på sköldarna, som ett gammalt vikingaanfall ungefär. Man springer och skriker, runt omkring en springer soldater och skriker och slår på sköldarna. Det var en sådan där riktig tjur-rusning. Så de springer fram och får upp den här kilen jättesmidigt. Albanerna bara viker sig direkt. Vi hinner knappt slå på dem med batongerna för de är så snabba därifrån. De fattar inte vad som händer, det tror jag inte, utan de är bara helt handfallna.

Verkligen överraskning. Det funkade oerhört bra med det irrationella momentet. Vi hade gjort någonting som de absolut inte hade kunnat tänka sig. Så att, ja då kom vi fram då och sedan ska vi, för sedan är nästa problem

att få ut de här soldaterna ur Sisun då. För jag står och dunkar på bakdörren och skriker: "KFOR! Det är jag! Jag är från KFOR, öppna!" Men de öppnar inte. Till slut öppnar de en liten skottglugg och tittar och så ser de att det är jag. Då är det så att albanerna har stått och skrikit: "KFOR, KFOR är här, öppna nu!" Men de öppnar inte först, som tur är. Men i alla fall så då kom de ut då och då ska vi jobba med att montera ner alla vapen då, för de måste ju med. Men det är ju en bra tanke. Så vi höll på då och nu är ju kilen etablerad så här. Då har albanerna fattat att: "Ok, nu har de stannat". Då är de ju på igen och slåss, då springer de ju tillbaka och så börjar de trycka och den här kilen är ju bara en man tjock. Vi står ju axel mot axel. Så vi tål ju ingenting. Det blir ett oerhört tryck då så den börjar ju vika in sidorna så här, sakta men säkert. Medan vi försöker leta vapen då i det där mörkret. Det är ju beckmörkt nu. Vi ska leta vapen och så får vi ut alla vapen, den tunga kulsprutan och alla handgranater och all den där skiten. Så ska vi hitta hänglåset för att kunna låsa dörrarna utifrån. Ja, det är så jävla många smågrejor som blir sådana stora moment. Man ser verkligen hur den här kilen bara pressas in...

Fråga: Fattar du att ni höll på att vika i de bakre leden?

Ja, jag såg bara och han norske plutonchefen bara stod och skrek, bara: "Skynda, skynda, skynda!" Jag är ansvarig för hämtningen ur bilen och han är ansvarig för kilen då.

På fyra minuter är händelsen över:

... så lastade vi över vapnen från den Sisun som står framme in i den hela då som vi har tagit med oss fram. Vi lastade överallt i den. Sedan till slut tog vi hänglåset från den Sisun som var hel då. Vi lyckades låsa vagnen. Sedan bara rusade vi tillbaka då, Sisun backade och ut. Så kom vi i alla fall tillbaka då, hela den här operationen kanske tog 3-4 minuter.

Fråga: Det gick så snabbt?

Det gick väldigt fort. Fram och så bara ut med allting och så tillbaka igen. På fem minuter var allting över.

Folkmassan antänder sedan Sisun:

Bara några minuter senare så brinner ju vår vagn upp.

Då har de lyckats få upp en lucka på taket och kastat in molotovcocktails i vagnen.

Fråga: Det var därför det var viktigt att försöka stänga vagnen då med det här hänglåset, att de inte skulle komma in?

Ja. För vi var ju inte säkra på om vi fick ut all ammunition och sådant. Handgranater och sådant har ju folk i sina strids-, alltså i stridsvästarna och dem hade de tagit av sig, de ligger på plats i vagnen så de hann inte samla in allihop. Så vi var ju inte säkra på att vi fick med allt. Vi glömde en Ak bland annat. Den såg vi efteråt då, den låg där men den hade vi inte hittat. Som tur var satte de ju eld på vagnen istället för att leta igenom den. Så det var ju bra av dem. Så då kunde de ju inte ta någonting som låg inne i alla fall. Det brann upp istället.

En lyckad operation med mycket improvisation:

För sedan när vi kom tillbaka då vet jag, då sade Tillaeus, då kom han springande och skulle sätta igång något stort anfall då och då sprang Andersson och Barnekow, de som var fast i vagnen, och han bara: "Vad gör ni här?" "Nej, vi har blivit uthämtade ungefär".

Fråga: Vad sade han till er sedan – Marko?

Sedan efteråt? Ja han var ju jättenöjd med det. Det var jättebra gjort. För att det var ju oerhört svårt. Han hade ju också, inte pratat med honom, men de hade ju också oerhört svårt att samordna någonting där. Det var ju så spritt med allting. Det var ju inga snygga militärklossar som man ... som man kan flytta utan allting var ju ett myllor av ...

Han reflekterar över sitt handlande:

... ändå så rationellt om man säger så. Det var inte det här, panikbeslut, utan det var ändå att 'nu måste vi göra någonting och hur ska vi göra det här'. Det gick ändå att följa ett visst resonemang. Som när jag pratade med den här norske plutonchefen. Resonerade, 'hur gör vi nu'?

Fråga: Hade du någon känsla för hur länge du pratade med norrmannen?

Innan där, vi pratade nog kanske 5–7 minuter. Jag kommer ihåg att vi klättrade upp också på en vagn så

mycket det gick med sköldarna och tittade hur ser det ut där, framför oss. Han sköt något lys också tror jag, äkta lys bara för att se, vi skulle planera lite då vad vi skulle göra. Annars var det, det blev en hastig men inte snygg lösning men funkade. Det var en chansning vi gjorde. Det får bära eller brista.

Samma sekvens ur kompanichefen Marko Tillaeus perspektiv:

... och då pratade jag med Myhre så liksom, det började bli mörkt också. Jag sade: "Jag har två soldater där framme, jag har minst två soldater, vi måste fram, vi måste hämta upp dem". Vi har ju precis backat tillbaka och försökt göra någon liten anfallsrörelse innan också och han sade: "Jag har inte anfallskraft, vi har inget tryck nu då. Så går jag tillbaka till, den dåliga budbäraren, till bataljonschefen då". Där har jag gett eldtillstånd också, i vagnen, att skjuta om det är någon som tar sig in. Går tillbaka hit och orienterar då, det här klassiska dåliga budskapet då, att jag har två man instängda. Jag tror det har kommit på radio också. Jag pratar med Hasse (Hans Håkansson, ställföreträdande bataljonschef) då liksom och jag vet inte hur länge jag är borta, jag kan ha varit borta en 15–20 minuter. Det går ju inte så snabbt att gå utanpå vägen fram, så träffar man ju liksom massor av människor, skadade, folk, poliser som står med skyddsmasker som de inte får ihop, det har ju kastats jätte-mycket tårgas här också, chockgranater och hela den här faderullan då. Sedan så orienterar jag honom om det och sedan ska jag tillbaka och när jag kommer tillbaka då möter jag de här två.

Ja jag kramade faktiskt mina soldater där. Det var ju ågren på de där två alltså och då såg jag framför mig bara – nej.

Händelsen från Hans Håkanssons horisont:

Sedan var det ju det här med de två i Sisun som blev instängda i folkmassan när kravallinjen blev tillbakatryckt och där blev jag ju, när man upptäckte den här situationen blev jag ju orienterad om det här men det var ju ingenting jag kunde göra åt det här. Hade jag haft någon form av taktisk reserv så hade jag nog säkert försökt göra något åt det här men nu löstes ju det här från lägsta nivå som jag uppfattade det, från ett initiativ från en

fänrik som lyckades skrapa ihop någon motanfallsstyrka och befria de här i den där bilen.

Han beskriver sin frustration över att inte kunna göra något:

Det är det som jag tycker var egentligen mest frustrerande under hela händelseförloppet. Det var att man inte kunde manövrera. Att jag uppfostrad som pansarchef, det är ju manöver, reserver, kringgångar, eld och rörelse, manövrera. Här hamnar man i någonting som är som medeltida strid. Två härar som ställer upp och sedan slåss man tills den siste står. Det var så frustrerande att inte kunna göra någonting. Det är det jag hade önskat mig allra helst av allting, ett kompani i reserv, manöverenheter som man hade kunnat sätta in och klippa till

någonstans och dra ur, in och förstärkt, klippt till någon annanstans. Det fanns egentligen inte det.

Hans mötte soldaterna när de räddats och fick en bild av vad de varit med om:

De satt ju med mantlade osäkrade vapen, beredda att skjuta om någon skulle lyckas få upp dörren. Men det som var det farliga egentligen det var ju brandbombarna. De lyckades ju precis, i samma veva som de fick ut de där så fick ju folkmassan in en brandbomb och över-tände bilen. Hade de fått in och fått ett sådant stort hål i ett sådant där fönster så att de hade kunnat pilla in en brandbomb då hade det nog varit kört. Nej det var en fruktansvärd situation att ha dem instängda där.

De som stannade hemma missade allt...

Anders Karlsson

Då och då hör man talas om att före detta FN-soldater mår si och mår så. Det mumlas luddigt om att vissa mår "dåligt" och det talas aldrig om dem som mår bra. Media är emellanåt inne och skrapar lite på toppen av isberget men förutom att en del veteraner från Kongo inte hade det helt lätt efter sin hemkomst, har ingen ännu dragit några drastiska slutsatser.

Under missionerna talar vi soldater om livslångt kamratskap och att man ska hålla kontakten resten av livet ... Väl tillbaka i civilisationen börjar man dock oundvikligen att glida ifrån varandra. Dels på grund av geografiska skäl men också på grund av skillnader i personligheter och att man inte är lika beroende av varandra längre. Allt detta tillåts komma fram utanför den stränga militära ram som tidigare har likriktat all verksamhet. Detta är en naturlig och självklar utveckling för att livet ska kunna gå vidare och behöver inte bara vara negativ. Det är dock lätt att initialt känna sig isolerad och övergiven och många saknar den speciella gemenskapen, som inte riktigt går att återskapa i det civila livet. Alla unga, oavsett tid, har eller har haft problem med fotfästet i verkligheten och det är självklart att en utlandstjänstgöring kan skruva till verkligheten och göra att man känner sig mer utanför och har ännu svårare att ta beslut om vad man ska göra i framtiden. Att då åka på fler missioner som en enkel utväg ur detta dilemma, kan väl anses vara en mindre bra lösning, man skjuter bara upp beslutet. Ju fler missioner desto längre avstånd till det vanliga och "normala" samhället. Sedan kan man ju i och för sig också diskutera om det "normala" samhället verkligen är normalt och automatiskt därför det bästa för oss alla. Många tycker kanske inte heller att de har någon speciell utbildning eller anställning som förankrar dem socialt på något sätt.

En sak som man genomgående lägger märke till är att alla FN-soldater, oavsett generation, söker någon slags bekräftelse på vad de har gått igenom.

Ganska vanligt är också ett visst missnöje mot Swedint, myndigheten, och kanske också ibland mot samhället, som inte visar något intresse eller förståelse för synpunkter. Bristfällig uppföljning av erfarenheter leder ofta till upprepning av redan gjorda misstag. Det är också om man inte tänker sig för samtidigt farligt lätt att falla in i och gömma sig bakom de självuppfyllande profetior och myter som finns i vår, FN-soldaternas, alldeles egen subkultur. Det måste poängteras att det aldrig är för sent att ta i tu med känslorna, besvikelserna och glädjeämnen. Jag tror att det är mycket viktigt att se positivt på det hela och inte dramatisera saker och ting.

Att ha framtidstro och att våga är viktigt. Vi är alla olika och det är farligt att generalisera alltför mycket om hur vi är och hur vi mår. Vi var förhoppningsvis mogna människor som tog ett eget frivilligt beslut och vi har ofta haft en hel del udda upplevelser som skapas i väpnade konflikter. Det är naturligtvis bra om medvetenheten och förståelsen för detta ökar ytterligare, både hos oss själva och samhället, men framför allt inom organisationen som sänder iväg truppen. Ett bra samarbete gynnar alla parter också på längre sikt. Det är absolut inte synd om oss FN-veteraner, vi hade ju tur som fick förmånen att åka ut i världen och uppleva alla dessa parallella verkligheter. De som stannade kvar hemma missade ju faktiskt allt. Det är vi som har fått nya erfarenheter och det skall vi vara glada och nöjda över.

* Texten är ett utdrag ur boken: Karlsson, Lars A (2004) *Alfa Sierra: BA or – Nordbat 2 i Bosnien-Hercegovina*. Lettland: AK-Ronym.

Utanför Sveriges gränser

Detta kapitel beskriver främst de insatser som tas upp i denna bok. Svenska soldater och officerare finns även vid andra insatser runt om i världen. För en mer detaljerad beskrivning, se Försvarsmaktens hemsida: www.mil.se eller boken *Utlandsstyrkan i fredens tjänst – Försvarsmaktens internationella insatser* (Försvarsmakten, 2006). Uppgifterna i kapitlet är till stor del hämtade från dessa två källor.

Före detta Jugoslavien

Efter president Titos död 1980 började Jugoslavien på allvar att falla sönder 1991. Statsbildningen Jugoslavien löstes upp när Slovenien, Kroatien och Bosnien Hercegovina förklarade sig som självständiga stater. Omfattande oroligheter mynnade ut i inbördeskrig. FN upprättade **United Nations Protection Force (UNPROFOR)**. I april 1992 sanktionerade FN en skyddsstyrka till Kroatien för att upprätta luftbroar och övervaka överenskommelsen om eld upphör. UNPROFOR utvidgades till att omfatta även Bosnien Hercegovina och Makedonien. Trots omfattande medlingsförsök fortsatte striderna mellan muslimer och kroater på den ena sidan och serber på den andra. I mars 1993 beslutade FN att upprätta fredade områden i fem bosniska städer för att förbättra den humanitära situationen. Samtidigt beslutades att öka den internationella närvaron för att möjliggöra övervakning av dessa områden.

Sverige bidrog inledningsvis med bland annat ett stabskompani som betjänade UNPROFOR:s högkvarter i Bosniens huvudstad Sarajevo. När strider utbröt i Sarajevo omgrupperades förbandet till Kroatens huvudstad Zagreb. Efter förfrågan från FN beslöt den svenska regeringen i juni 1993 att ställa en bataljon till FN:s förfogande. En månad senare anlände förtruppen ur bataljon BAor till sitt område i Tuzla.

I denna mekaniserade bataljon ingick tre pansarskyt-

tekompanier utrustade med svenska pansarbandvagn 302 och finska pansarterrängbil Sisu. Den svenska bataljonen förstärktes av ett danskt stridsvagnskompani med stridsvagn Leopard I. Denna tyngre utrustning var ett trendbrott i FN:s fredsbevarande insatser. Den svensk-danska bataljonen blev Nordbat 2. (Nordbat 1 fanns sedan januari 1993 i Makedonien.) Detta var ett led i FN:s nya policy att gruppera förband i förebyggande syfte.

FN-förbanden hade en svår uppgift att verka mitt i ett inbördeskrig. Under hösten 1993 bestod de svenska internationella insatserna i före detta Jugoslavien av ett högkvartersskompani i Kroatien, en bataljon i Bosnien samt delar av en bataljon i Makedonien.

Hösten 1995 förhandlades ett fredsavtal, Daytonavtalet, fram. I detta ingick upprättande av en separationszon mellan de stridande parterna Bosnien-Hercegovina, Kroatien och federativa republiken Jugoslavien. NATO fick FN:s godkännande att implementera fredsavtalet i Bosnien med en multinationell markstyrka – **Implementation Force (IFOR)**. IFOR bestod av tre multinationella divisioner. Den nordisk-polska brigaden organiserades av USA och bestod av mekaniserade bataljoner från Sverige, Norge, Danmark, Finland och Polen. Detta var första gången som Sverige officiellt agerade inom NATO. Det svenska förband som ingick i UNPROFOR, övergick till IFOR.

I december 1995 avlöstes IFOR av **Stabilization Force (SFOR)**.

I Daytonavtalet, som satte punkt för kriget i Bosnien-Hercegovina, fanns inga bestämmelser om provinsen Kosovo. 1999 bröt strider ut mellan serbiska styrkor och Kosovos befrielsearmé, UÇK. Flera försök att nå fred misslyckades och den 24 mars 1999 inledde NATO en flygoffensiv mot förbundsrepubliken Jugoslavien för att hejda serbernas fördrivning av Kosovoalbaner. Efter 78 dagars flygbekämpning tvingades serberna dra sig tillbaka. Efter överenskommelsen om eldupphör satte NATO in en markstyrka, **Kosovo Force (KFOR)**, för att upprätthålla ordning och fred. I denna styrka ingick inledningsvis en svensk mekaniserad bataljon, vilken 2004 minskades till ett förstärkt kompani.

2004 avlöstes NATO:s förband i Bosnien av EU som grupperade **European Union Force (EUFOR)**, vilken fortsätter stabiliseringsprocessen. Sverige deltar här med samverkans- och stabspersonal samt med en driftenhet på Tuzlas flygplats.

De fredsfrämjande insatserna har förändrats. FN:s renodlade operationer, där Sverige bidrog med hela bataljonsförband, ersätts idag allt oftare av NATO och EU. Sverige bidrar ofta med flera olika, men mindre förband.

UNPROFOR (före detta Jugoslavien)

Etablerad februari 1992–december 1995. Försvarmaktens styrka bestod i Bosnien av mekaniserad skyttebataljon i Tuzlaområdet, stabspersonal i högre staber, militära observatörer.

Beteckning:

- JK01–JK08 (Jugoslavien-Kroatien)
- BA01–BA05 (Bosnien).

IFOR och SFOR (Bosnien)

IFOR etablerades i december 1995 och avslutades december 1996 (formellt dock i december 2005). SFOR etablerades i december 1996 och avslutades i december 2004.

Försvarmaktens utlandsstyrka bestod av mekaniserad bataljon, stabspersonal i brigadstab och samverkan med IFOR:s stab, med underhållsenhet i Pécs, Ungern.

Vanligtvis svarar de enskilda deltagarländerna i en NATO-operation för eget underhåll, men här bildades en gemensam underhållsfunktion Nordic Support Group (NSG). På samma plats placerade samtliga länder sitt National Support Element (NSE). Sverige etablerade en egen

underrättelse- och signalspaningsfunktion för att öka säkerheten för den svenska truppen.

Efter ett år ändrade NATO:s operation namn från IFOR till SFOR. Den svenska bataljonen avvecklades i slutet av 1999 och ersattes av en mindre enhet för främst civil samverkan. Under knappt ett år från april 1999 verkade i Doboj ett svenskt sjukvårdskompani med god kapacitet till omedelbart omhändertagande och transport till det amerikanska sjukhuset på flygfältet i Tuzla, Tuzla Air Base (TAB).

Beteckning:

- BA05–BA12, BA99 (Bosnien): dec 1995–dec 1999.
- DB02–DB18 (personal i Doboj och Sarajevo): dec 1995–mars 2003.
- SM11 och SM13 (sjukvårdskompani i Doboj): april 1999–januari 2000.
- PE02–PE09 (logistikenhet i Pécs, Ungern): februari 1996–augusti 2000.

KFOR (Kosovo)

Etablerad 1999 och pågår idag.

Försvarmaktens utlandsstyrka har bemannats i mekaniserad skyttebataljon, staber och logistikenhet. Fr.o.m. 2004 är bataljonen reducerad till kompani ingående i en finsk/svensk/irländsk bataljon. Vidare ingår militärpolis, transportfunktion och en särskild underrättelse- och signalspaningsenhet. Sverige stödde KFOR med en särskild enhet för minmedvetande (Mine Awareness Team, MATT) till december 2001.

Beteckning:

- KSo1 – pågår
- KMo5–KMo6: administrativ beteckning 2001–2002 på högkvarterspersonal och personal i National Support Element i Makedonien.

EUFOR, operation Athea

Etablerad april 2004 och pågår idag.

EU avlöste NATO i Bosnien för att fortsätta genomförande av fredsavtalet för Bosnien. Huvuduppgifterna är att upprätthålla avskräckning och därmed bidra till en trygg och säker omgivning i Bosnien. Försvarmaktens utlandsstyrka består av stabspersonal, driftenhet på flygbas Tuzla och samverkanspersonal.

Beteckning: EBo1 – pågår

Liberia

United Nations Mission in Liberia (UNMIL)

etablerades i september 2003. Den svenska Försvarsmaktens utlandsstyrka etablerades våren 2004 och deltagandet avslutades i november 2006. Kvar i dag finns tre stabsofficerare.

Mellan åren 1989 till 1997 pågick ett inbördeskrig i Liberia. 1997 valdes Charles Taylor till president, men regering och opposition hade svårt att komma överens. Landet vanstyrdes under Taylors ledning med systematiska övergrepp mot mänskliga rättigheter och diskriminering. Oroligheter bröt ut 1999 mellan regeringen och rebellgrupper. Under 2003 trappades striderna upp. Ett fredsavtal undertecknades i augusti 2003, efter hårda påtryckningar från det internationella samfundet samt efter att Taylor tvingats avgå.

Genom FN:s säkerhetsråds resolution grupperades en FN-styrka i området för att stödja eldupphörprocessen, skydda civilbefolkningen och FN-personal, bygga upp den nationella säkerheten och genomföra en avväpningsprocess. Inom loppet av en vecka var en del av staben från Stand-by High Readiness Brigade (SHIRBRIG) på plats i Liberia med bland annat svensk personal för att stödja insatsen med planering.

I februari 2004 beslöt den svenska regeringen att sända en fredsbevarande styrka till Liberia. Försvarsmaktens utlandsstyrka bestod av ett mekaniserat skyttekompani utrustat med stridsfordon 90, en logistikenhet samt stabsofficerare vid UNMIL:s högkvarter. Det svenska kompaniet ingick i en irländsk bataljon som är FN:s snabbinsatsstyrka i Liberia samt Free-town i Sierra Leone. I uppgifterna ingick att kompaniet, med sina stridsfordon, genomförde omfattande patrullsvep för att visa "massiv militär närvaro". Syftet var att bidra till att bibehålla lugnet under processen, dels att avväpna rebell-er, dels få dem att återgå till ett normalt liv.

Beteckning: LA01–LA06

Afghanistan

International Security Assistance Force (ISAF) etablerades 2001 och pågår idag.

När Sovjetunionen efter tio års krig mot Mujahedin-gerillan började dra sig tillbaka ur Afghanistan 1988 övervakades detta av FN. Sverige bidrog med nio observatörer. Det sovjetiska tillbakadragandet avslutades i februari 1989. Efter den 11 september 2001, bidrog den USA-ledda koalitionsinsatser i landet till förändrade maktstrukturer, vilket fick FN att arrangera en konferens om Afghanistans framtid. I december 2001 beslutade FN:s säkerhetsråd att auktorisera en multinationell säkerhetsstyrka – International Security Assistance Force (ISAF) – för att hjälpa den afghanska regeringen att upprätthålla stabilitet och säkerhet, framför allt i Kabul med omnejd. Sverige bidrog med en underrättelsepluton som underställdes britterna och skulle, genom övervakning och patrullering, ”bidra till en högre säkerhet”. I Afghanistan fanns det omfattande problem att ta hand om, bland annat att avvärja milisförband och hantera landets stora narkotikaproblem. Säkerhetsläget försämrades och ISAF utökade sitt engagemang samt etablerade mindre regionala enheter för säkerhet och återuppbyggnad, PRT (Provincial Reconstruction Teams).

Sverige utökade 2005–2006 sitt engagemang i Afghanistan, vilket innebar att den svenska styrkan växte till att omfatta stabs-, säkerhets- och samverkanspersonal samt viss personal ur specialförbandet SSG (Särskilda

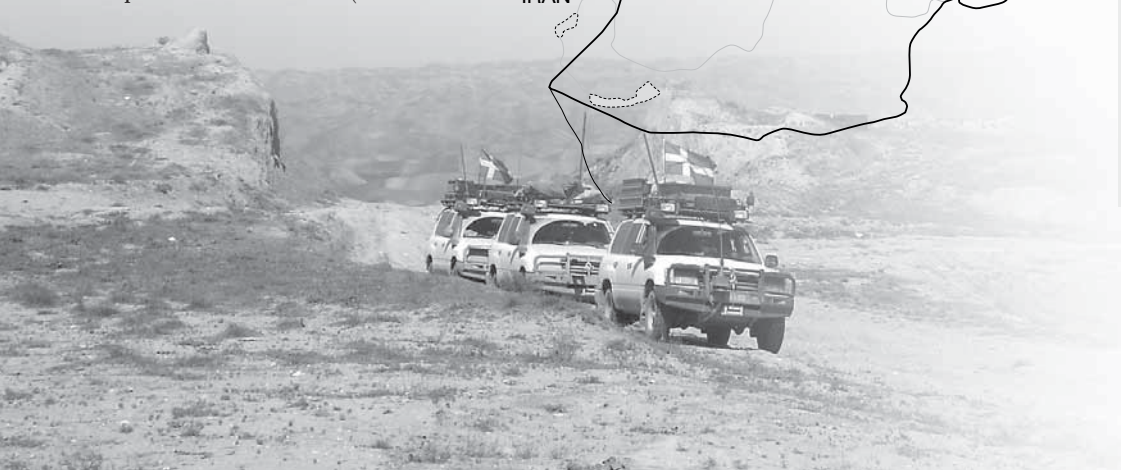
skyddsgruppen). Dessutom bidrog Sverige med ett flygtransportförband baserat i Termez i Uzbekistan.

Den 15 mars 2006 tog Sverige över ansvaret för ISAF:s PRT i den norra delen av Afghanistan.

Perioder av lugn följs av tider av hot om kidnappningar, självmordsbombare och andra attacker. Försvarsmaktens utlandsstyrka har varierat över tiden och omfattat stabspersonal, samverkanspersonal samt säkerhetspersonal i Afghanistan

Beteckning:

- FSor – pågår
- FU01–FU02 transportflygförbandet i Termez, Uzbekistan, under del av 2004 respektive del av 2005.

Angola

United Nations Angolan Verification Mission (UNAVEM) etablerades i december 1988.

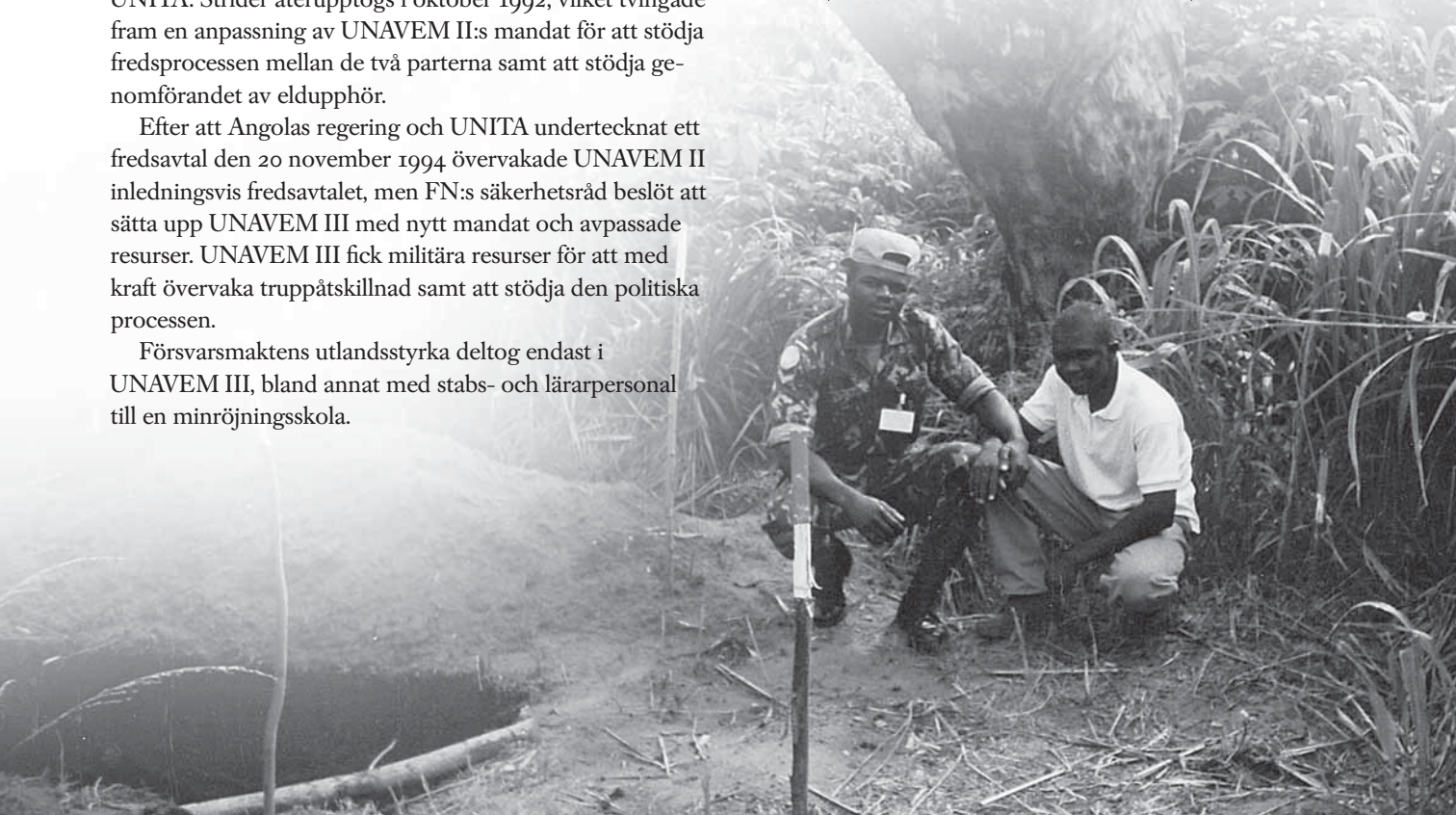
UNAVEM II etablerades i juni 1991 och avvecklades i februari 1995, medan UNAVEM III etablerades i februari 1995 och avvecklades i juni 1997.

Angola blev självständigt 1975 efter nära 15 års väpnad kamp mot kolonialmakten Portugal. Kampen fördes av tre motståndsrörelser, som efter självständigheten inte kunde enas om Angolas framtid, utan fortsatte kriget genom att bekämpa varandra med utländskt stöd. 1988 undertecknade de inblandade – Sydafrika, Angola och Kuba – en överenskommelse syftande till fred i sydvästra Afrika.

UNAVEM II etablerades främst för att verifiera kubansk trupps uttåg, övervaka eldupphör samt att observera och verifiera val i landet i överensstämmelse med fredsavtalet undertecknat av Angolas regering och rebellrörelsen UNITA. Strider återupptogs i oktober 1992, vilket tvingade fram en anpassning av UNAVEM II:s mandat för att stödja fredsprocessen mellan de två parterna samt att stödja genomförandet av eldupphör.

Efter att Angolas regering och UNITA undertecknat ett fredsavtal den 20 november 1994 övervakade UNAVEM II inledningsvis fredsavtalet, men FN:s säkerhetsråd beslöt att sätta upp UNAVEM III med nytt mandat och avpassade resurser. UNAVEM III fick militära resurser för att med kraft övervaka truppåtskillnad samt att stödja den politiska processen.

Försvarsmaktens utlandsstyrka deltog endast i UNAVEM III, bland annat med stabs- och lärarpersonal till en minröjningsskola.

Kongo

När Kongo blev fritt från kolonialmakten Belgien 1960 utbröt oroligheter. Kongo begärde en fredsfrämjande insats från FN, varvid **Opération des Nations Unies au Congo (ONUC)** etablerades 15 juli 1960. I Kongo eskalerade FN:s fredsbevarande insats efterhand till att bli fredsframtvingande, med uppgift att bland annat förhindra inbördeskrig, fram till avvecklingen den 30 juni 1964.

Den svenska FN-bataljonen i Gaza (Gaza 8), som påbörjat sin tjänstgöring i Gaza i maj 1960, omgrupperade till Kongo i juli. I maj 1961 tillfördes förstärkningar i form av pansarbilar (KP-bilar) och två kompanier ur Gazabataljon 11. I oktober 1961 tillfördes det tillfälligt uppsatta flygförbandet F22, bland annat utrustat med nio SAAB J29 "Flygande tunnan". Förbandet verkade under två år och genomförde bland annat jakt-, attack- och spaningsuppgifter. Flygförare och flygteknisk personal ingick i den transportflygflottilj som tidvis omfattade fem flygdivisioner. En teknisk enhet, med mycket breda yrkeskompetenser, verkade över stora delar av Kongo från september 1960 fram till december 1963. Bland annat återställdes infrastruktur och enheten bidrog till att återuppbygga ett antal förstörda broar.

Beteckning:

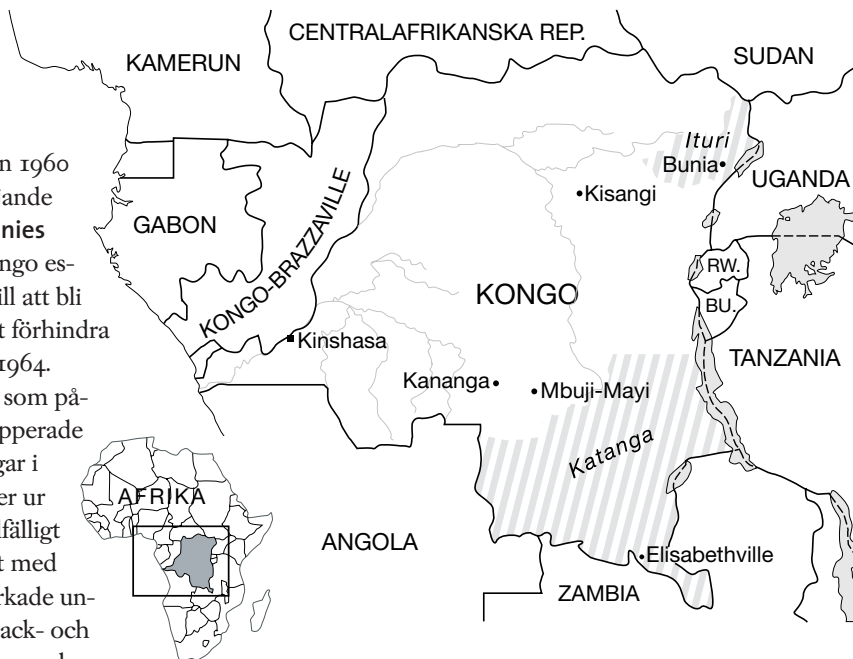
8K-22K jämna nummer.

Flygförbandet behöll beteckningen F22.

Flygtransportenheten och den tekniska enheten tilldelades aldrig särskild förbandsbenämning.

Mission de l'Organisation des Nations Unies en République démocratique du Congo (MONUC) etablerades i september 1999 och pågår fortfarande.

1997 störtade en rebellrörelse, under ledning av Laurent Kabila, regerande presidenten Mobuto. 1998 utbröt nya rebellrörelser som försökte besegra regeringstrupperna. Efter ett eldupphöravtal mellan parterna i september 1999, grupperades samverkansofficerare från FN och några från Organisation for African Unity (OAU). Under 2000 drog OAU tillbaka sina observatörer och FN har successivt ökat truppinsatsen. Sedan juni 2003 finns en övergångsregering med bland annat representation av alla de nationella grupperingar som deltog i kriget.

Försvarsmaktens utlandsstyrka bidrog under maj 2003 – maj 2004 även med ett flygbaskompani på ett flygfält i Kindu i östra delen av Kongo.

Beteckning: FK01-FK02

Operation Artemis – European Union Interim Emergency Multinational Force (nordöstra Kongo) etablerades i juli 2003 och avvecklades i september 2003.

Ugandiska styrkor ockuperade distriktet Ituri redan under kriget 1997 och stannade kvar i området. Uganda skulle, enligt ett avtal om eldupphör från 1999, dra sig tillbaka. Men detta skedde inte och situationen förvärrades när ugandiska styrkor intog staden Bunia under 2003. Säkerhetssituationen i området var mycket svår med många konkurrerande milisgrupperingar. Ett avtal om eldupphör ledde till att FN auktoriserade en tidsbegränsad multinationell snabbinsatsstyrka för att stabilisera läget. På FN:s begäran åtog sig EU att genomföra Operation Artemis med Frankrike som sammanhållande. Under september 2003 avlöstes EU-styrkan av en FN-brigad förstärkt med attackhelikoptrar.

Försvarsmaktens utlandsstyrka bestod av personal ur bland annat Särskilda Skyddsgruppen och stabspersonal. Del av stabspersonalen fanns vid Artemis högkvarter i Paris.

Dialogseminariemetodik – bakgrund och manual

av Bo Göranzon och Maria Hammarén

Dialogseminariemetoden har använts i försvarets ledarskapsutbildning sedan 1999 för att bland annat synliggöra och utveckla kunskaper på ledarskapsområdet. Med hjälp av metoden har det handlat om att försöka sätta ord på de erfarenhetsgrundade och många gånger tysta kunskaper som finns bland officerare och soldater om militär praktik. Under 2006 har Försvarshögskolan på uppdrag av Försvarsmakten genomfört en dialogseminarieserie med temat "Erfarenheter Internationella Insatser". Syftet har varit tudelat. Det har handlat om att både ta fram konkreta militära exempel som ska kunna användas i olika sammanhang för att stärka ledarskapet i utlandsmissioner, men också om att utveckla en metod för erfarenhetsutbyte.

Bakgrund

År 1995 inrättades forskarutbildningsämnet *Yrkeskunnande och teknologi* på Kungliga Tekniska Högskolan (KTH). Ämnet hade vuxit fram ur långsiktiga fallstudier kring yrkeskunnande från slutet av 1970-talet och har under åren profilerat sig genom ett grundforskningsarbete kring den praktiska kunskapens epistemologi. Redan från början var trädning (överföring) av kunskap en av nyckelfrågorna. En springande punkt tycktes vara reflektion. Boken *Skriva – en metod för reflektion* (Hammarén, Utbildningsförlaget, 1995) blev impulsen till att, såväl i forskningsprojekt som i forskarutbildning, föra in ett moment av självprovning genom skrivande. Skrivandet styrdes mot erinringen av avgörande händelser och exempel som varit med och format erfarenhetens uttryck: uppfattningar och värderingar.

Dialogseminariet

Ämnets kärna är idag perspektiv på *lärande och idéutveckling från en kunskapsteoretisk horisont*. Dialogseminariemetoden vidgar perspektivet på kunskapsbegreppet genom att även omfatta den *praktiska kunskapens* natur. Inom ämnet ryms också Dialogseminariet, en seminarieverksamhet i samarbete med Kungliga Dramatiska teatern i Stockholm. Dialogseminariet har i det akademiska ämnet en unik position: ett samarbete med Sveriges nationalscen och alla de pro-

fessioner som ryms inom en teater. Här kan idéer prövas i enkel gestaltning och i kraft av teaterns traditioner. Här kan de möta en publik. Och hit kan människor bjudas till förberedda samtal som stundtals har dramatikkens intensitet. Inom forskningsområdet är utbytet mellan konstnärliga och vetenskapliga kunskapsformer centralt. Dialogseminariet och *tidskriften Dialoger* ingår som en del av forskningsområdet med syfte att fördjupa diskussionen om arbete, språk, kultur och kunskap.

Internationell och nationell status

Dialogseminariet har under de senaste åren, i nära samarbete med European Humanities Research Centre vid Universitetet i Oxford, arbetat för att återuppväcka intresset för den filosofiska dialogen.

Forskningsområdet Yrkeskunnande och teknologi har en unik karaktär såväl nationellt som internationellt (se Adrian Ratkic *Dialogseminariets forskningsmiljö* som kan laddas ner från www.dialoger.se).

Internationell förankring har under femton år utvecklats genom nära samarbete med utländska forskare: Malcolm Bowie, Christ College, Cambridge UK; Richard Ennals, Kingston University, London; Allan Janik, Brenner Archive, Innsbruck, och Kjell S. Johannessen, Filosofisk institutt, Universitetet i Bergen.

På det nationella planet har det nyinrättade Vetenskapsrådet anslagit medel till ett kollegium där Dialogseminariet på Dramaten blir värd för en utvidgad verksamhet kring mötet mellan konst och vetenskap i samarbete med Kungliga Musikhögskolan.

Dialogseminariemetoden

Dialogseminariet har påverkat den metodutveckling som skett under senare år för lärande i arbetslivet. I Dialogseminariemetoden har skrivandet kompletterats med läsning och gestaltande inslag. Att göra internaliserade föreställningar och uppfattningar – resultat av erfarenhet – tillgängliga för reflektion är en mödosam process som påminner om vad som sker i teaterrummet: ett skapande spel mellan individ och kollektiv.

Följande doktorsavhandlingar har särskild relevans för utvecklingen av metoden:

- Bo Göransson: *Det praktiska intellektet*, Carlssons (1990).
- Maja-Lisa Perby: *Konsten att bemästra en process. Om att förvalta yrkeskunnande*, Gidlunds (1995).
- Maria Hammarén: *Ledtråd i förvandling. Om att skapa en reflekterande praxis*, Dialoger (1999).

Boken *Det praktiska intellektet* (1990) karakteriserade olika perspektiv på att utforska yrkeskunnandet. Boken *Spelregler – om gränsöverskridande* (2001) av Bo Göransson, går vidare med ett forsknings- och utvecklingsarbete som innehåller följande sektioner:

- (i) Att utforska yrkeskunnande.
- (ii) Yrkeskunnande och filosofi.
- (iii) Yrkeskunnande och konst.
- (iv) Yrkeskunnande och metod.

En introduktion till metoden och metodens kunskapsteoretiska grund återfinns i Maria Hammarén, *Yrkeskunnande, berättelser och språk*, Dialoger 61/2002.

Under perioden 1996 till 1999 utvecklades ett samarbete med företaget Combitech Systems, ett företag inom Saab Aerospace AB, i syfte att utveckla ”snabbare erfarenhetsöverföring”. Projektet genomfördes av Bo Göransson och Maria Hammarén. Arbetet byggde på en kombination av de perspektiv på kunskap som utvecklats inom forskningsområdet och insikter om skrivandets betydelse för

reflektion. Det var också under denna tid som insikten om läsandets betydelse växte fram och dialogseminariemetoden började utvecklas. I sin avhandling (se ovan) formulerar Maria Hammarén några förutsättningar och slutsatser kring dialogseminariemetoden:

- Dialogseminarier skapar en möteplats där språket arbetas upp mellan människor för en mer träffande kommunikation.
- Modellen förutsätter att arbetet är kollektivt och pågår över tid.
- Språket arbetas upp med hjälp av exempel, egna och andras, i kombination med reflektion.
- Reflektion förutsätter yttre impulser från såväl teori som från konstnärlig gestaltning.

Arbetet på Combitech Systems ledde fram till att företaget inrättade ett ”learning lab” med dialogseminariemetoden som grundpelare för sin lärande organisation.

Erfarenheterna från Combitech Systems har Bo Göransson och Maria Hammarén utvecklat vidare genom skapandet av *KTH Advanced Programme in Reflective Practice*, en utbildning på forskarutbildningsnivå för yrkesverksamma civilingenjörer och ekonomer med flera. Forsknings- och utvecklingsarbetet är dokumenterat i följande fem arbetsrapporter hitills.

KTH Advanced Programme in Reflective Practice:

- (i) Managing Reflective Practice (våren 2000).
- (ii) Kreativa miljöer och ledarskap (hösten 2000).
- (iii) Entrepreneurship and Ideas (våren 2001).
- (iv) Vetenskapsfilosofi, yrkeskunnande och metod I (hösten 2001).
- (v) Kunskapsutveckling inom konstnärlig praxis (våren 2002).

Kunskapsteoretisk idé

Ofta förväxlas språklig medvetenhet med förmågan att kritisera på enskilda punkter, medan förståelsens begreppsbyggingsförlopp är åsidosatt. (Se vidare kapitlet ”Praxis och begreppsbyggnad” i Kjell S. Johannessen, *Praxis och tyst kunskapsbyggnad*, Dialoger, 2000.)

Det är förståelsens begreppsbyggingsförlopp som är huvudpunkten i dialogseminariemetoden. Metoden utgår från dialogen i sitt perspektiv på kunskapsuppbyggnad. I Platons framställning av Sokrates dialog är dialogen ett in-

strument för insikt. Men insikten är av speciell karaktär och blir aldrig en syntes. Den vilar på ett sanningsbegrepp som aldrig kan fångas eller låsas fast.

Det som står oss till buds är mångfalden av olika perspektiv och förmågan att låta dem påverka oss genom dialog. I den meningen kan den insiktsskapande dialogen också sägas vara en förtätning av det begreppsbyggande förloppet i allmänhet: den äger rum mellan människor, pågår över tid och frilägger komplexitet och mångfald.

Dialogseminariemetoden bygger på att låta deltagarna själva medverka i en sådan insiktsskapande dialog över tid där samtalet har brutits ned i delar, förstärkts och betonats genom en överdriven iscensättning av lyssnandet: ett lyssnande lässätt som ger impulser till svar (skriftligt), ett framförande av det skrivna i form av högläsning där deltagaren samtidigt som han/hon läser hör hur textens olika delar tas emot i gruppen, var och en förväntas sedan ge en kommentar till det framförda. Talandet blir ett risktagande.

Seminarieledare

Som ledare av Dialogseminariemetoden krävs en förtrogenhet med den litteratur som har utvecklats inom Dialogseminariets verksamhet sedan 1985 dokumenterad i tidskriften *Dialoger* och i böcker som ger perspektiv på den kunskapsteoretiska idén (se www.dialoger.se).

Ett urval av impulstexter och bakgrundstexter, hämtade från denna referenslitteratur, har sammanställts i antologin av Peter Tillberg (red.): *Dialoger – om yrkeskunskande och teknologi*, Dialoger, 2002.

Protokoll

I Dialogseminariemetodens genomförande spelar idéprotokollen en viktig roll för att hålla fast gruppens kollektiva reflektion. Det betyder att protokollen så långt möjligt blir samtaluppteckningar som följer kursens utveckling. I rollen att skriva idéprotokoll poängteras funktionen att lyssna – såväl till enskilda formuleringar som till den mening den talande vill uttrycka. Protokollen skickas ut inför varje nytt kurstillfälle och kommenteras som första punkt.

De bidrar till kontinuerlig utvärdering av seminariet, de håller fast vad som formulerats i samtal och som annars lätt förflyktigas, de bidrar till att relevanta teman, frågor och perspektiv kan fördjupas av seminarieledaren.

Spelplats

Tidskriften *Spelplats* som utgivningsidé bygger på att presentera textexempel från deltagarna som kommit fram under Dialogseminarier.

Hittills har dessa texter hämtats från Combitech Systems (tre nummer); Konstfack (två nummer); Försvarshögskolan (två nummer); SIF (ett nummer) och Förenings-sparbanken (ett nummer). Texterna i *Spelplats* utgör i sig stimulerande tankebidrag och är samtidigt tänkta att åskådliggöra reflektionens karaktär när den på detta sätt knyts till medskapande läsning och strukturerad dialog.

Pilotprojektet till det som kom att utvecklas mot tidskriften *Spelplats* är boken Christer Hoberg (red.): *Precision och improvisation. Om systemutvecklarens yrkeskunskande*, Dialoger, 1998. Det är en redigerad version av deltagarnas texter i den första genomförda tillämpningen av Dialogseminariemetoden inom Combitech Systems AB.

Tillämpningar

Inom forskarskolan KTH Advanced Program in Reflective Practice, som finansieras av Vetenskapsrådets Utbildningsvetenskapliga kommitté, använder industridoktorander dialogseminariemetoden i sitt avhandlingsarbete. Följande organisationer har dokumenterade tillämpningar av dialogseminariemetoden: SAAB Aerospace/Combitech Systems AB; Försvarshögskolan; Växjö Kommun; KTH Learning Lab; Södra Skogsägarna; Nordisk Mediaanalys; SIF; Kungliga Musikhögskolan; Konstfack i Stockholm.

Dialogseminariemetodik – manual

Dialogseminariemetoden är ett arbetssätt för att:

- (i) skapa en reflekterande praxis.
- (ii) formulera problem ur dilemman.
- (iii) arbeta upp ett gemensamt språk.
- (iv) uppöva förmågan att lyssna.

Dessa aspekter innehåller ett lärande att skifta perspektiv, som innebär att bli förtrogen med konstnärliga uttryck för att se kunskapens paradoxala karaktär. Dialogseminariemetoden avser att ge deltagarna en möjlighet att uppöva förmågan till analogiskt tänkande vilket innebär att uppfinna förbindelser mellan kunskapsutveckling inom den egna verksamheten och andra yrkesgrupper samt konstnärlig praxis.

Följande förutsättningar bör finnas:

- För pilotprojekt krävs "casting" av de deltagare som ska medverka i seminariet som en förstudie innan introduktionen.
- Gruppstorlek sju–nio personer.
- Frivilligt deltagande.
- Bindande åtagande för samtliga fem seminarier.
- Deltagarna informerade om arbetssätt.

Introduktion

Arbetet startar med en introduktion till yrkeskunnandets epistemologiska särdrag samt relationen till filosofi, språk, konst och metod. (Litteratur: Bo Göranson, *Spelregler – om gränsöverskridande*. Dialoger, 2002.)

Vidare introduceras ett skapande skrivsätt som svarar på impulser istället för att efterbilda. (Litteratur: Maria Hammarén, *Skriva – en metod för Reflektion*. Santérus, 2005)

Deltagarna informeras om att de under en bestämd period bildar en skrivgrupp där delarna; läsa – skriva enskilt – läsa högt för gruppen – lyssna – tala tillsammans utgör den kollektiva reflektion där ny, gemensam begreppsbildning sker.

Introduktionen sker i närvaro av författarna eller lämplig ersättare enligt överenskommelse. Vid introduktionen förmedlas de första läs- och skrivuppgifterna. Exempel på deltagartext presenteras.

Läs- och skrivuppgift

Två typer av texter förekommer under seminarieseriens gång:

- Bakgrundstexter förmedlar tankar och perspektiv av mer teoretisk karaktär.
- Impulstexter stimulerar fantasin och ger näring åt skrivandet.

Samtliga texter hämtas ur Dialogers bok- och tidskriftsutgivning som under drygt tjugo år publicerat en genreöverskridande litteratur med relevans för yrkeskunnandeperspektivet.

Skrivuppgiften startar i läsningen av en impulstext där deltagarna ombeds att anteckna tankar och associationer under läsningens gång. Texten kan läsas många gånger, och anteckningarna får flöda fritt. Det arbete som samlas i anteckningarna utgör råmaterial för en ny text, där deltagaren ombeds utveckla någon av sina tankar med förbindelse

till personliga exempel/erfarenheter.

Seminarier

Varje seminarium följer samma ordning. Genomgång av idéprotokoll från och med seminarium nummer två. Ledning, se nedan.

- 1) Varje deltagare har med sig sin text i det antal exemplar som krävs. Vid högläsningen distribueras exemplaren till övriga.
- 2) Genomgång av protokoll. Ledaren pekar ut några nyckelteman från gången innan samt förmedlar nya läsimpulser utifrån dessa.
- 3) Skrivseminarium. Varje deltagare läser sin text högt. Texten ska läsas tillräckligt långsamt för att gruppen ska hinna uppfatta innehållet och göra anteckningar i den egna kopian. Ordet får sedan vandra runt bordet i tur och ordning, bara korta mellandialoger accepteras innan var och en har fått förmedla sin tanke/sina reaktioner utifrån gjorda anteckningar. Det är en väsentlig poäng att alla har sin avdelade tid att tala, vilket underlättar lyssnandet på andra. Deltagarna är informerade om att negativ kritik av texterna är förbjudet. Istället är det personliga reaktioner på textens innehåll som skapar stommen i samtalet – nya förbindelser, egna exempel, analogier.

Ledning

Ledningen omfattar två roller.

Seminarieledarens uppgift är dels att styra gruppens arbetsätt till ett koncentrerat lyssnande på varandra. Vidare att skapa ett disciplinerat arbete med lämningstider och kopiering i förväg, respekt för förberedelse och fördelningen av tid över seminariet. Vidare måste ledaren visa hur kommentarer kan lyfta och utveckla en text. För varje text har ledaren den särskilda uppgiften att höja temperaturen på tanken genom analogier och exempel ur idéhistorien, litteraturen eller arbetslivet som fördjupar gruppens insikter och vidgar horisonten för ett praktiskt filosofiskt perspektiv på kunskap och handling.

Protokollskrivaren följer samtalet under skrivseminariet med noggranna anteckningar och arbetar i efterhand fram ett idéprotokoll.

Förmågan att lyssna är central. Idéprotokollet håller fast deltagarnas dialog, preciserar och utforskar samtalet så att tyngdpunktsförskjutningar kan ske i efterhand. Protokollet är gruppens resultat och ett viktigt underlag för formuleringen av ny läs- och skrivuppgift. Protokollet ska varje gång prövas mot gruppen. Var och en av deltagarna har rätt att ändra sina utsagor i efterhand.

Tidsåtgång

Fem dialogseminarier är en lämplig serie. För åtta deltagare krävs fem timmars seminarium.

Licensavtal och certifiering

Licensavtal och certifiering av Dialogseminariemetoden utvecklades under augusti/september 2003 med stöd av innovationsrådgivare Kenneth Billquist, KTH Innovationskontakt.

Varumärket Dialogseminariet är patentskyddat sedan 1995.

Don Quijote och Dialogseminarier

av Peter Tillberg

Ett rum, någonstans i Sevilla 1598

Natt. Staden vilar i mörker och tystnad. Ljuset från månen söker sig in genom det stora fönstret som vetter mot gatan. Skuggorna från fönstret och de fladdrande gardinerna skapar ett mönster på väggen som sätter fantasin i rörelse. På bordet ligger några pappersark förströvt vid sidan av bläckhornet och pennan. Bokstäverna på bladen omfamnar varandra drömskt och ser ut i mörkret. Stillheten och tystnaden bryts av två figurer som klumpigt rör sig fram längs gatan. Den ene lång och gänglig med en lans i handen, den andre kort och satt dragandes på en liten vagn. Deras ihärdiga prat verkar varken ha början eller slut. Ett ögonblick senare försvinner gestalterna in i en gränd. Det blir åter tyst och stilla. Författarens tankar söker sig tillbaka till berättelsen om den vandrande riddaren och dennes trogne vapendragare. Cervantes sätter sig vid skrivbordet, tar några av arken i sin hand och håller dem i oljelampans lågmälda sken. Han läser tyst för sig själv vad han skrivit under dagen.

” – Ser du dammolnet som drar fram där borta, Sancho? Det är orsakat av en väldig här av främmande och oräkneliga folk som marscherar vägen fram.

– I så fall är det två stycken härar, sade Sancho, för från andra hållet kommer det ett likadant dammoln.

Don Quijote tittade efter och såg att det var riktigt och tänkte genast upplivat att det måste vara två härar som var på väg att drabba samman och mötas i strid på den stora slätten. Han hade ständigt och jämt sitt huvud

fullt av fantasier om strider och förtrollningar, om galna händelser och kärlekshistorier och tvekamper som hans riddarromaner var fulla av, och allt han sade eller tänkte eller gjorde handlade om sådana saker. Dammolnet som han hade fått syn på kom sig av två stora fårhjordar som drevs mot varandra från två håll, helt omöjliga att se på grund av dammet, tills de var helt nära. Men Don Quijote envisades ihärdigt med att det var härar så att Sancho till sist trodde honom och frågade:

– Hur ska vi göra nu då, ers nåd?

– Vadfalls? sade Don Quijote. Stötta och bistå de behövande och försvarslösa! Du ska veta Sancho, att hären som kommer här rakt emot oss anföras av storkejsaren Skrävlaren Ali, herre över öriket Trapobana, och hären som kommer här bakom lyder under hans fiende, garmanternas konung Pentapolin med Den Blottande Svärdsarmen, som kallas så för att han alltid har högra handen fri och rörlig i strid. Kom så drar vi oss tillbaka till den lilla kullen där borta, därifrån borde man kunna se bägge härarna lite bättre.

De gjorde så och gick upp på kullen där man mycket riktigt skulle ha haft god uppsikt över de båda fårhjordarna som Don Quijote tog för härar, om inte dammolnen som de virvlade upp hade skymt och hindrat sikten. Don Quijote såg hur som helst inget annat än sina egna fantasier och började för Sancho räkna upp en stor mängd av riddarna i bägge härarna som han såg framför sig, och beskrev allas rustningar och färger och emblem och motton, som han bottenlösa galenskap försåg honom med. När det var klart fortsatte han i ett

rasande tempo och med exakta beskrivningar att rada upp vilka provinser och nationer och länder som de kom ifrån. Allt hämtat ifrån vad han läst i sina lögnaktiga böcker!

Sancho Panza stod tyst och hörde noga på, och då såg han sig omkring ifall han skulle se de där riddarna och jättarna som hans husbonde räknade upp, men när han ingenting såg sade han:

– Far och flyg med alla män och jättar och riddare som ers nåd säger att vi har framför oss. Jag ser dom i alla fall inte. Det är kanske trolldom alltihop.

– Hur kan du säga det? svarade Don Quijote. Hör du inte hästarna gnägga och trumpeterna smattra och trummorna mullra?

– Jag hör ingenting annat än en hop bråkande får, sade Sancho.

Vilket var sant, för nu hade fårhjordarna kommit riktigt nära.

– Skräcken, Sancho, sade Don Quijote, gör att du varken ser eller hör som du ska, skräcken yttrar sig just så att den avtrubbar sinnena och gör att saker och ting inte tycks vara som de faktiskt är. Om du är rädd, så gå undan ett stycke och lämna mig här, för jag kan ensam skänka segern åt den sida jag väljer att bistå.

Med de orden sporrade han Rosinante och red som en blixtnär för höjden med lansens i full beredskap. Sancho ropade efter honom:

– Kom tillbaka, ers nåd Don Quijote, jag svär på att det bara är baggar och tackor ni anfaller. Kom tillbaka! Herre min skapare, vad är det här för galenskap? Titta, här finns inte en enda jätte eller riddare. Vad tar husbond sig till? Jag arme syndare!

Men ingenting av detta fick Don Quijote att vända om, istället skrek han ännu högre:

– Framåt riddare som kämpar under den tappre kejsars Pentapolin Med Den Blottade Svärdsarméns banér, följ mig alla! Och se hur lätt jag tar hämnd på hans fiende Skrävlaren Ali av Trapobana.

Med de orden red han rakt in i fårhjorden och började anfalla dem med lansens med lika stor tapperhet och oförskräckthet som om det verkligen hade rört sig om en lansstrid med dödliga fiender. Herdarna och boskapsdrivarna som ledde hjordarna skrek att han skulle låta bli det där, men när de såg att ingenting hjälpte

vecklade de ut sina slungor och ville övertala honom med hjälp av stenar stora som knytnävar. Don Quijote brydde sig inte om stenarna, utan såg sig omkring åt alla håll och sade:

– Var håller du hus, Ali din skrävlare? Kom an bara, en ensam riddare är jag, som i strid man mot man ska döda dig, som straff för vad du gjort mot den tappre gärdanden Pentapolin.

Just då kom en kiselsten farande och träffade honom i sidan och knäckte ett par revben. I nästa ögonblick kom nästa sten flygande igenom luften och tog i förbifarten med sig tre, fyra tänder ur munnen på Don Quijote. Båda skotten var så hårda att den stackars riddaren inte kunde annat än falla av hästen. Herdarna gick fram och såg efter och trodde att de hade dödat honom och motade snabbt ihop boskapen och lastade på sig de döda djuren – som var sju stycken – och utan att göra något ytterligare gav de sig av.

Under tiden hade Sancho stått uppe i backen och beskådat sin herres galenskaper och slitit sitt skägg och förbannat den dag och den stund som hade låtit dem mötas. När han såg riddaren ligga stupad och att herdarna hade gett sig av kom han ner från kullen och gick fram till honom och fann honom i ett bedrövt skick, trots att han fortfarande var vid medvetande. Sancho sade:

– Sa jag inte, herr Don Quijote, att ers nåd skulle låta bli det där, att dom som ers nåd ville anfalla inte var krigshävar utan fårhjordar?

– Just så kan den trollkunnige skurken som är min fiende förvända och vränga saker och ting. Du ska veta, Sancho, att det är en lätt sak för sådana där att luras, och skurken, som förföljer mig, avundsjuk på äran som han insåg att jag skulle få av den här striden, förvandlade fiendens kompanier till fårhjordar. Om du inte tror mig, Sancho, så gör en sak, det ber jag dig, så att du ser sanningen och låter fjällen falla från dina ögon: sitt upp på din åsna och följ försiktigt efter dem, så ska du se att när de har hunnit en bit bort blir de som de var förut, alltså inte längre får, utan riktiga människor, just som jag beskrev dem för dig tidigare. Men stanna först lite, jag behöver din hjälp och ditt stöd, kom hit och se efter hur många tänder som fattas mig, det känns som om jag inte har en enda kvar i munnen. ”

Citerad text är hämtad ur: Miguel de Cervantes Sauvedra, (2002) *Den snillrike riddaren Don Quijote av La Mancha*. Brutus Östlings Bokförlag Symposion 2001, Stockholm. Svensk översättning av Jens Nordenhök.

Efter det att Cervantes har läst klart lägger han omsorgsfullt tillbaka pappersarken på bordet. Ställer sig upp, ler lite förnöjt och säger för sig själv att han nog fått med det mesta av vad han haft i åtanke. Allt är inte direkt fångat i orden som där nu står skrivna men läser man mellan raderna skall man nog förstå att berättelsen handlar om saker som: livserfarenhet och verklighet, vad som kan anses vara sant och falskt, vänskapsband mellan människor. Cervantes erinrar oss genom århundradena om vilken betydelse litteraturen, språket och samtalet har för vår världsuppfattning. Han åskådliggör gång på gång humorns, skrattets och lögnens position. Det är en gestaltning om vikten av det personliga ställningstagandet, omdömet och den eviga kampen för goda värden.

Innan han går till sängs formulerar Cervantes några minnesanteckningar på ett av de tomma bladen som stöd inför morgondagens arbete. Där går att läsa: Låt berättelsen vara enkel men schablonisera varken karaktärer eller teman. Det fortsatta arbetet bör genomsyras av paradoxer, en dualism där ingen människa är endast förnuftig eller galen. Närvaron av de bägge egenskaperna måste finnas i samma person och stund. Den enes tapperhet, övertygelse, idealism och framåtskridande ärvs av den andres feghet, skepticism, realism och konservatism – och vice versa. Ordspråk och tänkesätt är sprungna ur erfarenheter, använd dem fortlöpande men med omsorg. Kort sagt, visa att vår tillvaro i världen ständigt går i takt och mottakt.

Han lägger ifrån sig pennan på bordet och släcker därefter oljelampan. Med nattsärken och mössan på plats somnar han genast in och drömmer om sina vänner; den snillrike riddaren Don Quijote av la Mancha och dennes ständigt pålitlige följeslagare Sancho Pancho.

De texter som man arbetar med under ett dialogseminarium kan delas in i två kategorier. Den första kategorin används inför de skrivuppgifter som ingår i varje seminarium. Denna typ av texter ska framförallt ge impulser till reflektion över egna erfarenheter och vara ett stöd inför att skriva en egen text. Under dialogseminarieserien Erfarenheter Internationella Insatser har konsekvent olika avsnitt ur Don Quijote av Miguel de Cervantes använts som impuls för att deltagarna ska kunna göra förbindelser mellan det man läser och de egna erfarenheterna från internationella uppdrag. Inför varje möte har deltagarna läst det utvalda avsnittet ur Don Quijote långsamt och med ”pennan i hand”, d.v.s. man har under läsningen antecknat de associationer, exempel

och reaktioner etc. som dykt upp på ett papper vid sidan om. Här har det handlat om att låta fantasin få spelrum och göra förbindelser mellan det som man läser och de egna erfarenheterna. Nästa steg har varit att skriva en egen text. Den andra kategorin av texter användes som ett slags bakgrunds- eller fördjupningstexter och är mer teoretiska och akademiska till sin karaktär. (se t.ex. antologin *Dialoger om yrkeskunskande och teknologi*, red. Tillberg 2003). Denna typ av texter har ofta sin utgångspunkt i kunskapsteori, filosofi och idéhistoria. Här finner man modeller och teorier som beskriver och förklarar de fenomen som man under dialogseminarierna behöver utveckla fördjupade kunskaper om.

Utdrag ur protokoll från dialogseminarieserien 2006

Protokollet är gruppens resultat och ett viktigt underlag för formuleringen av en ny läs- och skrivuppgift. Under dialogseminarieserien: Erfarenheter av internationella insatser 2006 fördes protokollen av Inger Stjernqvist.

Protokollen har olika funktioner. De ska hålla fast gruppens samtal och fungera som ett slags ”kitt” eller ”röd tråd”. Deltagare som av någon anledning inte har haft möjlighet att vara med vid ett tillfälle ska också ha stöd av protokollet så att man lättare kan komma in i samtalet igen när man återkommer. Det är viktigt att alla som har varit med under ett seminarium känner igen sig i protokollet. Inte så att det är en exakt återgivning av dialogen, utan snarare en utveckling och fördjupning av de samtal som förts och som man kan ställa sig bakom. Det är protokollförarens uppgift att försöka skriva så att man kan se att en utveckling har skett från ett seminarium till ett annat, d.v.s. när man läser alla protokoll efter varandra ska man kunna se en successiv utveckling i de samtal som förs under seminarierna. Detta innebär att protokollen bör innehålla ett inslag av förändring. Nya begrepp och kategorier kan dyka upp som inte fanns där tidigare. Det är med hjälp av dessa som man ska kunna tränga djupare in i det egna yrkeskunnandet och kanske till och med börja sätta ord på det som man tidigare inte haft ett språk för.

Protokollet skickas alltid ut i god tid innan nästkommande seminarium så att man kan vara väl förberedd vid genomgången.

Protokollet ska varje gång prövas mot gruppen. Var och en av deltagarna har rätt att ändra sina utsagor i efterhand.

Nedan följer några utdrag, lösryckta ur sitt sammanhang, ur de protokoll som totalt sett omfattar över 100 A4-sidor vilka skrevs i samband med dialogseminarieserien under 2006.

Ur protokoll 1–5

Impulstext till det första seminariet: Don Quijote (Berättelsen om striden mot väderkvarnarna)

* * *

Seminariet inleds med att de närvarande presenterar sig samt några ord från projektgruppen om dagens övning. Därefter läser Johan Liljegren sin text: Ett utslitet hjärta och ett kliande finger. Genast utbryter en livlig diskussion. Protokollföraren måste strax invända. Av två skäl:

För det första är det omöjligt att följa och dokumentera en intensiv och snabb diskussion mellan hittills okända personer, som dessutom använder en mängd främmande facktermer.

För det andra bygger ett dialogseminarium på en ordning med turtagning laget runt, för reflektioner i anslutning till de upplästa texterna. Var och en måste få möjlighet att tänka efter och tala till punkt.

* * *

När jag (Johan Liljegren) läste kapitel 8 ur Miguel de Cervantes Don Quijote dök det upp en mängd exempel på situationer som jag kan härleda till. Det första var hur man kan skapa en bild, förväntning, i sitt huvud. Det andra som dök upp var historier, rykten. Det tredje var hur klimatet inom utlandsstyrkan är. Att alla ska ha ett hårt yttre, men vad är det som döljer sig innanför varje person, vid skarpa och otäcka händelser, situationer. Det fjärde var hur reli-

gion och kultur påverkar oss. Jag tänkte belysa hur soldater, officerare skapar oss en bild om läget i missionsområdet och hur det påverkar oss.

Till inryckningen till LA02 på Livgardet kom jag med massor av förhoppningar men även farhågor. Hur är det i Liberia? Går alla runt med vapen? Kommer vi att bli utsatta för våld?

Jag antog att det skulle klaras ut innan vi kom att rotera ner. Helt fel.

Det enda det pratades och berättades om var läget på Balkan och det var av litet intresse för mig och mina soldater.

Istället började vi själva leta information. En soldat hittade en dokumentär om kriget i Liberia, jag bokade en lektionssal och tryckte in alla soldater för att studera hur läget verkligen var där nere.

Det var en hemsk dokumentär. Vi fick se hur folk blev dödade med knivar och eldhandvapen och hur de skar ut hjärtat ur sina motståndare för att få kraft. Efter denna film och den information vi fick ryktesvägen skapade jag mig en bild om helvetet på jorden. Var det dit vi skulle åka?

Med lätt nervositet och något slags entusiasm klev jag på och, åtta timmar senare, av planet. Jag var riktigt sugen på att få veta hur läget verkligen var. Väl på campen, där jag träffade min företrädare, fick jag klart för mig att den bild jag skapat mig var överdriven.

Är det här ett problem?

Jag kunde nog snabbt anpassa mig till den nya och faktiska bilden av läget. Däremot märktes det tydligt att det var ett problem för en del soldater.

Jag fick känslan att ett antal av dem hade bildat sig uppfattningen att de skulle ner till Liberia och skjuta människor, åtminstone få använda sitt vapen. Att det skulle bli en ny BA01. Många blev påtagligt besvikna.

Jag har funderat mycket på detta. Hur kan det bli så här? Det kan ju inte vara så att alla soldater har ett begär efter att döda människor. Bilden som vi skapar oss blir så stark att vissa människor förändras, jag kan inte tolka det på något annat sätt.

Johans text väcker starkt gensvar.

Stefan Svenssons ord fångar anledningen till att det direkt blev en så livlig diskussion: "Bra tankar, utan filter. Intressant frågeställning. Detta skulle kunna vara inledningen till en spännande bok."

Johan Liljegren: "Vad hade vi för erfarenheter från Afrika tidigare? Kongo. Det var länge sedan. I Liberia pågick ett rätt krig."

På Per Beckmans fråga om soldaterna hade olika bilder svarar Johan att det fanns stora skillnader. Några tyckte att Liberia var den värsta tiden i deras liv, medan andra tycktes gilla att ha en tuff mission att pricka av. Vissa av soldaterna blev besvikna om de inte hade fått vara med om att skjuta. Då hade de ju inget att berätta om för kompisarna.

Här utbröt en kort diskussion om olikheter mellan olika missioner. De kan vara lugna eller oroliga, tidiga eller sena. Därmed bär de med sig helt olika problem och olika krav på ledarskap. Christer relaterar två missioner. På den oroliga ville ingen av soldaterna skjuta, på den lugna var alla besvikna över händelselösheten. Claes kommer längre fram att knyta an till det här med händelselöshet, som ju aldrig övas inför en mission, men som mycket väl kan vara en väsentlig del av missionens innehåll.

Tidiga missioner innebär större utmaningar. Det är Per som använder ordet utmaning i samband med att han, från att ha varit på en sen/lugn mission i Bosnien kom till en 01:a, d.v.s. som första svenska enhet på plats. Per menar att sätten att få större och större utmaningar är att söka en ny, oftast högre, befattning på samma område eller att söka sig till allt tidigare missioner.

Johan Nyström: "Jag känner igen mycket av resonemangen i den här texten. De som utbildar hemma tar inte vara på erfarenheter från dem som varit ute och för informationen vidare. På lägre nivåer släpps allt vind för våg."

Christer Bohlin: "Jag har ett lysande exempel på bra kunskapsöverföring. Inför EB 03 skickade man en man från varje pluton för att utbilda hemma. Soldaterna blev väl förberedda. Det är enda gången jag har varit riktigt positiv till utbildning och information."

Stewe Simson kontrar direkt med en annorlunda erfarenhet, där det skickades folk från BA 01 till de nya som skulle ner till BA 02. Men istället för information blev det närmast en slags egen debriefing för dem som kom från BA 01.

Per Beckman: "Det händer så mycket nytt hela tiden i missionsområdet. Kunskaperna måste vara dagsfärska."

Claes Annsberg: "Vi vet inte alltid vad vi gör, utnyttjar inte vad som hänt och hur det ser ut, utan utgår från värsta scenariet – och då blir just den bilden sann och bekräftad. Vad vi gör, när och varför är frågor som måste ställas."

Stewe Simson: "Johan, du har fyra viktiga frågor i din text. Får man ingen information skapar man den. Du kallar din bild av Liberia för "helvetet på jorden". Varför åkte du ner dit?"

Johan Liljegren (svarar efter en stunds tystnad): "Jag vet inte riktigt varför. Hade redan skrivit kontrakt innan jag såg dokumentärfilmen. Och så var det en utmaning. Jobbet där är för övrigt det bästa jag gjort rent arbetsmässigt."

Stewe Simson: "Hur djupt tänkte du som chef?"

Joakim Svartheden: "Övervägde du aldrig att låta bli att åka?"

Stewe fångar Joakims fråga: "I Mostar visste vi att alla inte skulle komma hem. Ändå åkte vi. Det finns ett väldigt driv i det spännande. Men frågan är: Varför åker man?"

Peter Tillberg drar sig till minnes en gång när han utbildade en beredskapspluton. Det var på den tiden mycket rörigt i media om Sovjetunionens ubåtsverksamhet i Östersjön och upplösning- en av Warszawapakten. Mängder av rykten var i svang, inte minst i kvällspressen. Det fanns till och med de som menade att Europa var på väg mot ett storkrig.

Den där turbulensen använde befälslaget för att skapa en realistisk övning. Vid ett tillfälle, när soldaterna övade under en längre period ute i fält, selekterades information ifrån media. De bilder som växte fram hos soldaterna kom, ju längre övningen pågick, allt mer att handla om en konflikt mellan Öst- och Väst- tyskland.

Soldaterna skulle beredas att ge sig ut i krig. De fick skriva brev till sina närmaste och ladda sina vapen med skarp ammunition. Herkulesplan stod redo att transportera dem. Soldaterna blev enskilt tillfrågade om de ville ställa upp – allt skulle bygga på frivillighet. Till befälslagets förväning stod det klart att alla soldater ville följa med. Stämningen var mycket förväntansfull och på topp.

Stewe Simson: "Johan, när du skriver om bilder – är det en officersegenskap att snabbare kunna ändra sin bild? I så fall skulle jag kunna känna mig trygg."

Johan Liljegren: "Jag tror att det snarare är en personlig egenskap."

Christer Bohlin: "Vi har större förutsättningar som militärer att kunna ändra våra bilder."

Claes Annsberg: "Det behöver inte handla om skillnader mellan militärer och civila. Förmågan att snabbt avläsa verkligheten måste till exempel även en yrkesgrupp som säljare ha."

Stewe Simson: "Vill man eller vill man inte förändra sin inre bild? Där en del har en bild av att de ska ner till Libyen och skjuta på afrikanska rebeller, har andra en bild av att de ska hjälpa civila."

Per Beckman: "Vi tränar alltid worst case och bygger upp vår bild på det."

Stewe Simson: "Ja och sedan bygger man på den bilden. Då stämmer meningen i slutet av texten, att bilden vi skapar oss blir så stark att vissa människor förändras."

Stefan Svensson återvänder till frågan om varför man söker sig till utlandstjänst. Det finns många frågeställningar i sammanhanget. Bra övningar? Bra officerare? Självförtroende?

Peter Tillberg: "Jag tror att förtroendet för ledningen betyder mycket, men också det egna självförtroendet. Hur förberedd man känner sig och vilken tilltro man sätter till sina egna förmågor. Jag funderade själv mycket över detta när jag fick förfrågan om att åka med på BA 01. Efter mycket vända kände jag mig osäker. Var jag tillräckligt tränad? Under just denna period var jag med om en svår trafikolycka. Jag märkte att jag mårde fysiskt illa av att konfronteras med blodet och de svåra skador som jag mötte på olycksplatsen. Jag var visserligen rätt duktig på att hjälpa dem som var mest skadade, det vill säga jag hade det tekniska kunnandet i att lägga förband, ge konstgjord andning, kontakta ambulans med mera. Det var sådant som var intränat. Det jag aldrig hade övat var det känslomässiga mötet med allt blod, paniken i de skadades ögon och deras skrik. Jag blev osäker på mig själv och bestämde mig för att inte åka med på BA 01."

Stefan Svensson: "Risken att mista soldater marknadsförs inte – men spänningen förs gärna fram. Men ett föredrag som jag hörde av en tidigare bataljonschef i utlandsstyrkan levandegjorde faktiskt kunskapskraven på soldaterna."

Christer Bohlin: "De soldater och plutonchefer som var med hade en helt annan bild än han själv."

Peter Tillberg: "Jag tror att det finns en viktig poäng att hämta här. Vill man lära sig mer om vad som krävs av soldater och officerare i kritiska situationer måste olika perspektiv vara representerade. Vi behöver lyssna på vad högre chefer har för erfarenheter, men det är lika viktigt att

soldater och officerare på kompaninivå får ge sin bild av situationerna. Det är inte säkert att det man upplever som svårt eller nödvändigt att kunna på en nivå är samma för alla andra i förbandet.”

Claes Annsberg: ”Man måste träna på verkligheten. Vi stängde faktiskt gränsen i Bosnien under tre dygn just av den anledningen. Soldaterna fick träna rätt agerande – rätt för egen del, men också rätt för dem som ska komma efter.

Jag minns en gång när jag stod på en höjd i en Toyota utan splitterskydd och plötsligt blev beskjuten. Men det gick inte att tjafsas där och då om splitterskydd. Situationen var farlig och sambandet viktigt. (Se *Fara å färde*, kap 2.) Träningen hemma handlar mycket om rätt, fel och att göra si och så. Men hur utvecklar man de utbildades sinne för situationer? Att öva worst case är bra för bataljonsstaben – men då kanske soldaterna skjuter på första bästa.”

Här berättar Christer Bohlin om en högriggad pluton under träning. Plötsligt mötte de kvinnor och barn på vägen, som ville ha mat och vägrade att flytta på sig. Soldaterna bara slängde undan dem – och fick bedömningen ”bra jobbat” av chefen.

Claes Annsberg: ”Finns soldaterna för min skull – eller jag för deras? Det är viktigt vilket perspektiv vi väljer när vi informerar.”

Joakim Svartheden: ”Att verkligheten stämmer med bilden verkar viktigare än vice versa. Hur många gånger utbildas inte folk utifrån bilden i stället för verkligheten? Den nya *Pedagogiska grunder* (Försvarsmakten, 2006) – bilden – bygger på att dagens insatsförsvaret har ett mycket högre tempo än det gamla invasionsförsvaret.

Verkligheten däremot är, att på den tiden skulle hela Sverige kunna mobiliseras på bara en vecka – medan de som går på post ett halvår i KS 14 knappast upplever något tempo.”

Joakim fortsätter att kommentera Johans bild av Liberia: ”Hur kan man se en dokumentärfilm där de skär ut hjärtan på folk och sedan säga till sin flickvän – älskling jag åker ner?”

Johan Liljegen: ”Det är skilda världar. Jag insåg inte skillnaden. Men jag märkte den tydligt en gång när jag hade berättat något som inträffat för min flickvän. Hon började storgråta och ville att jag skulle komma hem direkt.”

Det är skilda bilder av verkligheten. Skilda världar mellan det personliga och yrket som officer i internationella insatsstyrkor. Officerare och soldater som frivilligt reser ut, trots att de är

medvetna om att inte alla ska komma hem igen. Hur hanterar man detta? Hur möts det personliga och yrkesrollen? Kan det här vara en ledtråd att hålla fast vid när gruppen kommit varandra närmare?

* * *

Per Beckman läser sin text: *Teamkänsla på gott och ont* (se kap 2).

Min erfarenhet är att dagens militära chefer är väl byxade att klara de situationer de kommer att möta i en internationell miljö. Inte minst när det gäller *worst case scenarios*. Cheferna som åker utomlands är dugliga, erfarna och karismatiska och har god förmåga att skapa teamkänsla inom eget kompani eller pluton.

Men ofta har jag upplevt att det byggs upp en rivaliserande stämning mellan plutoner och kompanier. Ännu oftare förekommer det oförståelse mellan kompanier och bataljonsledning. För att inte tala om mellan utlandsstyrkan och stödfunktionerna hemma i Sverige.

Pers text utlöser en flod av kommentarer på temat ’vi och dom’: Relationer mellan mission och hemmastab, stridande kompanier och staber/stödfunktioner på plats, utbildning och verklighet, teori och praktik, ledda och ledare, ledarskap och brist därpå. Och behovet att öka förståelsen för olika roller. Frågan kvarstår: Resultatet som ska åstadkommas av bataljonens samverkande kompanier – kan det motverkas av den teamkänsla som krävs för att varje kompani i sig ska kunna göra sitt bästa?

Mycket av vi-och-dom-syndromet är generellt i all mänsklig verksamhet, såväl militär som civil. Vi har fördomar mot dom, oavsett vilken sida som är vi och dom. Vi förstår inte dom – och dom förstår inte oss. Vi är bättre än dom – fast dom tror att det är tvärtom. Vi ska visa dom deras plats – dom ska inte komma och sätta sig på höga hästar. Vi sliter som djur – men dom bara latar sig.

Johan Liljegen: ”Vad gör de på staberna? De har mycket att göra, men vi ser dem inte. Man måste ha förståelse för olika roller.”

Peter Tillberg: ”Själva tycker de att de har fullt upp och är mycket engagerade i sitt uppdrag. Men ofta hör jag dem säga att de är missförstådda, saknar befogenheter och känner att de inte har mandat.”

Stewe Simson: ”Är det så här, att när vi går från att vara

soldat, gruppchef eller kompanichef till att bli stabsmemmar, så har vi inte rätt utbildning för uppgiften? Vi ser inte att det krävs utbildning och kunskaper för att jobba i staben. Det tar ett år för en löjtnant att bli kompanichef – men bara fyra timmar att utbilda en bataljonsadjutant.”

Christer Bohlin: ”Hur man kan öka förståelsen mellan olika kompanier och skapa en förbandskänsla är en intressant frågeställning som vi inte har något svar på.”

Claes Annsberg: ”Vi måste i så fall besluta vilket system som ska fungera. Om min pluton alltid ska vara bäst kan inte kompaniet funka. Och alla kompanier kan inte alltid vara bäst. Är det plutonen, kompaniet eller bataljonen som ska vara bäst? Mitt kompani ska ha det och det – en driven ledare som funkade på kompaninivå, kanske utarmar bataljonen?”

Jan Almgård: ”Det där med flaggan på taket påminner mig om en situation som jag var med om i Bosnien. Det var skymning i november, halt, snö. Vi skulle framrycka längs en väg som hade ett antal farliga och utsatta passager. Jag blev rekommenderad att släcka lampan vid flaggan på pbv:n av den bosniske förbindelseofficeren som följde med i min vagn. Jag valde dock att följa reglementet och släckte inte lampan. Vi upptäcktes i mörkret på grund av lampan. Resultatet blev att vi blev beskjutna från den bosnienserbiska sidan. Vi blev beskjutna rakt framifrån, troligtvis av en stridsvagnskanon eller liknande. Jag stirrade verkligen rätt in i en mynningsflamma, rakt framför mig på ca. 800 m avstånd. Vi hade tur, den missade oss precis.”

Ronnie Johansson: ”Vi svenskar är naiva och visar rätt flagg, utan att inse att man bara markerar ett mål.”

Johan Nyström: ”Vi har sett fullt krig i Bosnien, Afrika och Afghanistan – i många olika miljöer och kulturer i världen. Hur förbereda NBG? Soldaten måste vara trygg i rollen som soldat. Men många situationer kan inte förberedas/övas annat än på plats. Flaggan kan rädda livet – eller kosta livet.”

Joakim Svartheden: ”När jag låg i lumpen var det mest stressande av allt att stå på post. Man var allt ifrån förbandets

ansikte utåt till stabens livförsäkring. Vem stod ofta på post – den som kunde minst av alla!”

Stewe Simson: ”Denna mikrosekund när soldaten måste göra sin analys – som juristerna sedan har flera månader på sig att göra.”

Per Beckman: ”Ett minne som lever kvar hos mig är när en av de lokalanställdas dotter skulle gifta sig. Vi var några som blev bjudna – de gillade oss – och vi fick sitta vid honnörsbordet. Trots att familjen var fattig bjöds vi generöst på mat och dryck. Vi fick vin, men många andra gäster fick nöja sig med vatten. Efter middagen blev vi visade in i ett särskilt rum, där alla bröllopsgäster kom och hälsade på oss. Det var en obeskrivlig känsla; lite som Gudfadern. Eftersom det var förbjudet att ge presenter gav vi brudparet pengar istället. Säkert ett regelbrott det också.”

Stewe Simson: ”Jag tror inte att den där familjen skulle skjuta på svenskar efter bröllopet. Inte deras vänner heller.

Mats Hillerström: ”Vid ett av överfallen på vårt väl igenbommade hus vaknade jag. Tyckte – fan vad de skuter. Vi tittade ut, men såg inget. Jag la in ett skott i pistolen för säkerhets skull och somnade sedan om.”

Johan Liljegren: ”Vi måste också tänka på soldaternas första intryck av en mission. Våra soldater kunde till exempel bara välja mellan stövelstorlek 45 och 46 och det första som mötte dem när de skulle äta var en jättelång matkö. Vad ger det för intryck av professionalism? Hur prioriterad och viktig känner man sig när detta händer?”

Joakim Svartheden: ”Vi måste lära oss att vi inte rekryterar officerare till utlandstjänstgöring, utan deras familjer. Of-

ficerarna rekryteras i samma stund som de söker sig till officersyrket. Det är familjen och familjesituationen som sedan avgör om de kan åka. Vi måste se till att det finns stöd för familjen att släppa iväg familjefadern eller familjemodern.”

* * *

Jan Almgård: ”Många reagerar med att åka ut igen, igen och igen. På sätt och vis är det kanske ett enkelt liv att vara soldat. Jag har själv stått i Bosnien och funderat på om det skulle bli Bosnien för resten av livet eller ej. Istället reste jag mycket, bland annat i före detta Sovjet. Det var mitt sätt att uppehålla en stressövning – att föra en helt annan typ av liv.”

Johan Liljegren: ”Man kan se folk som hamnar i detta med att vara hemma och gästspela och hela tiden leta nya missioner. Jag vet en löjtnant som varit ute på 17 missioner, det är inte enbart soldater som fastnar i detta. Min erfarenhet är att det tar nästan lika lång tid att komma hem som att vara ute. Vad folk hemma frågar om är saker som: Var det varmt i Afrika? Fanns det mycket ormar? Tjänade du mycket pengar?”

Joakim Svartheden: ”Jag har nästan aldrig frågat Stewe om hans missioner, trots att vi har känt varandra länge och är riktigt nära vänner. ’Det där vill alla höra om och då ska inte jag också tjata på honom; vill Stewe berätta så gör han det och då kan jag lyssna hur länge som helst.’ Så har jag tänkt. Helt fel resonerat inser jag nu. Jag tror också att det är skillnad om det är många från samma förband eller enstaka som ger sig ut. Är man flera pratar man av sig med varandra i det dagliga efter hemkomst. Om man är ensam har man ingen hemma som man kan sätta ord på sina erfarenheter med.

Johan Nyström: ”På det ’civila’ kompaniet får man fem minuter av deras intresse och då handlar det mest om saker

som billig sprit och fin, ny klocka. Jag höll regelbunden kontakt med en av kompisarna från missionen. Vi ringde varandra. Som familjefar kommer man tillbaka till något påtagligt – barnens dagis, skola, kompisar, garaget som ska målas om etc. – men vad gör den som sitter ensam i en lägenhet?”

Anders Karlsson: ”Jag har kamrater som tänker på vår mission varje dag. Det sitter djupt. Ansvar, betydelsen av att vara i världshändelsernas centrum ger många kickar. Är vi dåliga på att berätta? Eller förstår inte samhället att lyssna? Skäms vi över att ha varit rädda? Ska hemkomna användas direkt i utbildningen? Kanske bra att få återvända och avdramatisera på det sättet?”

Jan Almgård: ”Jag tänkte på att åka tillbaka så fort det blev fred. Det kändes viktigt. Jag såg många bra saker, bland annat en skola som var döpt efter vår bataljon, Nordbat 2. Första gången jag var där – ett halvår efter krigsslutet – gick männen fortfarande i uniform. Ett par år senare hade livet i stort sett återgått till det normala.”

* * *

I det sammanhanget frågade Inger Stjernqvist varför alla runt bordet hade ställt upp på Peter Tillbergs dialogseminarieprojekt. Hon har egen erfarenhet av hur svårt det är att få kompetenta och upptagna människor att ställa upp, även om de tycker att idén som sådan är intressant och inser att de har mycket att ge. De som svarar på frågan säger att de fått en direkt fråga – och kanske lite smicker. Men frågan väcker inget större intresse. Det verkar självklart för alla i gruppen att ställa upp; det är inget som behöver kläs i ord. Ni är erfarna och engagerade – och vill förändra och förbättra. Ni vill inte slåss med väderkvarnar – och vill inte heller att andra som kommer efter er ska behöva göra det.

BILAGA IV

Begrepp och förkortningar

AGS	<i>Avtomatischeskyi Granatmyot Stankovyi</i>	Granatmaskingevär, granatspruta. Understödsvapen som är ett slags kombination av maskin-gevär och granatkastare.
Ak	<i>Automatkarbin</i>	Automatvapen av gevärstyp. Kända modeller är bl a svenska Ak4 och Ak5, amerikanska M16 och ryska Ak47 ”Kalasjnikov”.
ATK	<i>Arméns Taktiska Kommando</i>	Numera Arméns taktiska stab (ATS); se <i>OPE</i> .
BA 01 o.s.v.		Se Före detta Jugoslavien i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
	Bleke	Stiltje, ”blankt hav”.
CA	<i>Chefen för Armén</i>	Tidigare leddes de tre försvarsgrenarna av Chefen för Armén (CA), Chefen för Marinen (CM) respektive Chefen för Flygvapnet (C FV) med egna staber. Under de senare årens successiva inriktning av Försvarsmakten mot en enda myndighet med en gemensam högsta ledning, har dessa funktioner tagit plats i Högkvarteret. Idag ingår en armé-, en marin- och en flygvapeninspektör (jämfte ett antal andra generalinspektörer) med taktisk stab i Högkvarterets Operativa enhet (se <i>OPE</i>).
	Camp	Militärförläggning av någorlunda permanent slag. Här avses i allmänhet förläggningar under utlandsmission.
Canbat	<i>Canadian Battalion</i>	Här avses den bosnienstationerade kanadensiska bataljon som Nordbat 2/BA01 kom i kontakt med.
Carabinieri	<i>Arma dei Carabinieri</i>	Karabinjärer, en av Italiens paramilitära poliskårer.
CP	<i>Check point</i>	Här avses vägspärr som upprättas av part i syfte att kontrollera passering, genomsöka fordon o.s.v.
	<i>Dress code</i>	Anger i militära sammanhang vilken beväpning och skyddsutrustning som individen får/ska bära i ett visst område, i en viss situation o.s.v.
EW	<i>Electronic Warfare</i>	Telekrig, d.v.s. pejling, avlyssning, identifiering, störning med mera av telekommunikation.
(F)HQ	<i>Force Head Quarter</i>	Se <i>HKV/HQ</i> .
FINOPS	<i>Finnish Operations Centre</i>	
FM	<i>Försvarsmakten</i>	
FM Log	<i>Försvarsmaktens Logistik</i>	Enheten för underhåll och stöd till Försvarsmaktens förband, staber och skolor.
FMV	<i>Försvarets Materielverk</i>	Den civila myndighet som, under Försvarsdepartementet, har till uppgift att förse Försvarsmakten med materiel, system och metoder.

FC Z	<i>Football Club Z</i>	Namnet på ett fotbollslag (och en TV-serie), som ZTV satte ihop av personer som saknade bollsinne och framförallt erfarenhet av bollsport.
FS 01 o.s.v.		Se Afghanistan i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
G3, G6		Sektionen för insatser/operationer resp sektionen för samband/ledningssystem i en militär stab. "G" anger att staben tillhör ett markförband ("Ground", ursprungl. "General"), marina förband har prefixet M (Maritime), flygförband A (Air) och försvarsgrensgemensamma J (Joint). Inom lägre förband används prefixet S (Section).
GW	<i>Geländerwagen</i>	Terrängbil tillverkad av Mercedes-Benz och Steyr-Daimler-Puch, använd militärt och polisiärt i flera länder.
GU	<i>Grundutbildning</i>	Den grundläggande värnpliktsutbildningen, "lumpen", till skillnad från exempelvis insatsutbildning eller repetitionsutbildning, "repövning".
HKV HQ	<i>Högkvarteret Head Quarter</i>	Här avses i allmänhet den högsta svenska militärledningen. Med (F)HQ = Force Head Quarter avses här ledningen för Nordic Battle Group, i sin tur underordnad NBG (O)HQ = Operational Head Quarter (se även förordet).
IED	<i>Improvised Explosive Devices</i>	"Hemmagjorda bomber".
IFOR	<i>Implementation Force</i>	Se Före detta Jugoslavien i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
ISAF	<i>International Security Assistance Force</i>	Se Afghanistan i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
JSS	<i>Joint Supply Service</i>	Den avdelning inom FM Log som har till uppgift att stödja utlandsstyrkan. I JSS ingår bl.a. MovCon som ansvarar för planering och beställning av transporter till och från utlandsstyrkan.
KFOR	<i>Kosovo Force</i>	Se Före detta Jugoslavien i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
Kvm	<i>Kvartermästare</i>	Befäl ansvarigt för logistik-/tross-/underhållsfunktionen inom förbandet. Kompanikvartermästaren är i allmänhet tillika chef Stab- och trosspluton.
	Konvoj	Ursprungligen handelsfartyg framförda under skydd av örlogsfartyg. Här avses fordonstransport med skydd/eskort av militära fordon.
KS 01 o.s.v.		Se Före detta Jugoslavien i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
Ksp	<i>Kulspruta</i>	Förekommande svenska modeller är ksp 58 och ksp 90.
LA 01 o.s.v.		Se Liberia i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
	Klusterbomb	Bombkapsel som öppnar sig i luften och sprider ut en mängd mindre bomber, substridsdelar, över en större yta. Bomberna detonerar i kontakt med hårda föremål och de som inte briserar när de når mark blir då liggande som explosiva "blindgångare".
	Leave	Ledighet, "semester", från utlandsstyrkan under mission.
LedS	<i>Ledningsskolan</i>	Försvarsmaktens funktionsskola för funktionerna ledning, samband och verkan på informationsarenan. Ingår i Ledningsregementet (tidigare Upplands regemente, S1), Enköping.
	Main gate	Huvudinfarten, "post-in", till en stabsplats.
MOT	<i>Military Observation Team</i>	Här avses de i ISAF ingående rörliga teamen med uppgift att över ytan samverka med hjälporganisationer och civilt samhälle i missionsområdet. Se Afghanistan i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
MovCon	<i>Movement Control</i>	Se JSS.
MP5	<i>Machinenpistole 5</i>	Tysktillverkad k-pist (kulsprutepistol).
NIC	<i>National Intelligence Cell</i>	Nationell underrättelseresurs vid internationella insatser. En NIC kan samverka med annan nations staber och förband men lyder inte under dessa. Konceptet har tillkommit som en lösning på problemet att vid internationella insatser etablera gemensam underrättelsetjänst, som av naturen ju är omgärdad av starka nationella säkerhetsintressen.
NBG	<i>Nordic Battle Group</i>	Se Förord .

NGO	<i>Non Governmental Organisation</i>	Enskild organisation, EO; icke statlig, i allmänhet icke vinstdrivande, organisation.
NPA	<i>Norwegian Peoples Aid</i>	Norsk Folkehjelp.
OPE	<i>Operativa Enheten (tidigare Operativa insatsledningen, OPIL)</i>	Den avdelning inom svenska Högkvarteret som leder alla militära operationer, inom och utom riket. Här ingår bl.a. Arméns taktiska stab (ATS), Flygtaktiska staben (FTS) och Marinens taktiska stab (MTS), tidigare benämnda Arméns taktiska kommando (ATK) o.s.v.
PD9	<i>Police District Nine</i>	Ett av de i Kabul förekommande polisdistrikten, i vilka ISAF patrullerar.
	Pedagogiska grunder	Försvarsmaktens huvudbok i Pedagogik.
Pi	<i>Pionjär</i>	Kombination av ingenjör- och skyttesoldat, med förbindelse- och förstörelsearbeten i stridszon som huvudtjänst.
PRT	<i>Provincial Rescue Team</i>	Se Afghanistan i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
PX	<i>Post Exchange</i>	Ursprungligen post- och växlingskontor, i allmänhet även kiosk, affär motsvarande, på camp.
	Relästation	Här avses rörlig radioenhet, som sätts in för att skapa sambandsmöjligheter mellan enheter som inte når direktkontakt med ordinarie sambandsmedel.
Reppluton	<i>Reparationspluton</i>	
RoE	<i>Rules of Engagement</i>	Här avses fastslagna handlingsregler för personal i utlandsstyrkan.
SFOR	<i>Stabilisation Force</i>	Se Före detta Jugoslavien i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
Sisu	<i>Oy Sisu Auto Ab</i>	Finsk fordonstillverkare. Med ”Sisuvagn” eller enbart ”Sisu” avses här uteslutande deras bepansrade, treaxlade hjulfordon. (Företagets militära gren ingår numera i den finska försvarskoncernen Patria Vehicles Oy.)
”Slivo”	<i>Slivovits</i>	Plommonbrännvin, nationaldryck i Serbien och de flesta övriga Balkanländer med slavisk befolkning.
SR 01-02		De två snabbinsatsbataljoner som utbildades och sattes i beredskap inom konceptet <i>Swedish Rapid Reaction Force</i> (SWERAP). SRO1 kom aldrig att sättas in medan SRO2 till del kom att utgöra KSO1.
SSG	<i>Särskilda skyddsgruppen</i>	Ett av Försvarsmaktens specialförband, direkt underställt ÖB och med varierande uppgifter.
Swedint	<i>Sveriges internationella centrum/kommando</i>	Tidigare den ansvariga enheten för utbildning och (en tid även) ledning av utlandsstyrkorna. Idag sker utbildningsverksamheten vid Livgardets internationella utbildningsenhet och ledningen från OPE.
Stf	<i>Ställföreträdande/ställföreträdare</i>	
Säkl	<i>Säkerhetsinstruktioner</i>	Instruktionssamling som reglerar (främst) utbildnings- och övningssäkerheten inom Försvarsmakten.
UÇK	<i>Ushtria Çlirimtare e Kosovës och Ushtria Çlirimtare Kombëtare</i>	”Kosovos Frihetsarmé” respektive ”Nationella Frihetsarmén”, opererade i Kosovo 1995–1999 respektive i Makedonien 2000–2001. Här, liksom i allmänhet, avses den Kosovobaserade organisationen.
UNMO	<i>United Nations Military Observer</i>	
UNPROFOR	<i>United Nations Protection Force</i>	Se Före detta Jugoslavien i kapitlet Utanför Sveriges gränser .
UPK	<i>Utgångspunkt på karta</i>	På förhand fastslagna referenspunkter på karta/i terräng, att kunna ange positioner utifrån utan att behöva nämna dem i klartext.
US	<i>Utlandsstyrkan</i>	
VB	<i>Vakthavande befäl</i>	Här avses befäl med ansvar för stab(senhet)s arbete vid ordinarie chefs frånvaro.
VCP	<i>Vehicle Check Point</i>	Se CP.
	”Yxa”	Benämning på lokalbefolkning under mission och även på person med erfarenhet av utlandstjänstgöring. Kan uppfattas nedsättande.

Vem är vem i skrivandets stund?

Medverkande soldater och officerare

Jan Almgård (född 1965), kapten med bakgrund i pansartrupperna, där han huvudsakligen sysslat med pansarskytte, skyddstjänst, pionjärtjänst, pansarvärnsrobotjänst och granatkastartjänst. Han var pansarskytteplutonchef under BA01 1993/1994 och har även tjänstgjort som militär rådgivare och instruktör i Baltikum samt som gränsövervakare för OSSE i Georgien.

Claes Annsberg (född 1968), kapten med bakgrund i signaltrupperna, där han varit vid samtliga typplutoner och sedermera kommit att specialisera sig på å ena sidan signalskyddstjänst och å andra sidan ledarskap och pedagogik. Claes var sambandsgruppchef under BA01 1993/1994.

Per Beckman (född 1972), kapten med bakgrund i signaltrupperna, där han främst sysslat med sambandstjänst. Per var ställförträdande Stab- och trossplutonchef under BA06 1996 och APF-gruppchef under KSo1 1999/2000.

Christian Bertilsson (född 1976), kapten i flygvapnet. Tjänstgör vid F17 där han huvudsakligen sysslat med flygunderhållstjänst, värnpliktsutbildning och logistik. Under 2005 tillhörde han NSE i Kabul där han tjänstgjorde som transportofficer i FSo9.

Fredrik Gertsson är kapten och har en bakgrund i pansartrupperna. Han är pansarskytteutbildad och har tjänstgjort på P 18 mellan 1994 och 2001. Fredrik har arbetat på Flygbasjägarskolan, F7, mellan 2001 och 2005. Han var plutonchef pansarskytte på KS 09.

Mats Hillerström (född 1962), kapten med bakgrund i infanteriet och pansartrupperna, där han främst sysslat med spaning, skytte, pansarvärn och pionjärtjänst. Mats var *Field supervisor demining* vid Norsk Folkehjelps minröjningsprogram i Angola 1995/1996 och i Kosovo 1999/2000.

Hans Håkansson är överstelöjtnant och har en bakgrund i pansartrupperna. Han har bland annat tjänstgjort som kompanichef och krigsbataljonschef vid P18. Hans var stabschef på KS 09 2004 och chef implementering i Kosovo 2006.

Ronnie Johansson (född 1978), löjtnant i signaltrupperna där han huvudsakligen sysslat med sambandstjänst och värnpliktsutbildning. Ronnie tjänstgjorde som sambandsofficer i Kabul under FSo8 och FSo9. 2006 deltog Ronnie i uppbyggnaden och utvecklingen av ledningssystemet vid det svenska PRT under del av FS11.

Anders Karlsson (född 1965), översättare och konsult. Anders var som värnpliktig furir pansarskyttegruppchef under BA01 1993/1994 om vilket han under namnet Lars A. Karlsson skrivit boken *Alfa Sierra – BA01 Nordbat 2 i Bosnien och Hercegovina*. Han har upparbetat ett kontaktnät i Försvarmakten och bland värnpliktiga som varit i utlandstjänst och hävdar soldatperspektivet.

Johan Liljegren (född 1976), löjtnant med bakgrund i signaltrupperna, där han sedan officersexamen sysslat med värnpliktsutbildning i logistikjänst. Johan var Stab- och trossplutonchef under LA02 2004/2005.

Johan Nyström (född 1973), kapten och armétekniker, tidigare med inriktning samband och numera telekrig. Johan var EW-troppchef under KS12.

Jonas Pärssinen är kapten och började sin militära bana på P2 som KB pansarskytte. Efter officershögskola och reservofficersexamen blev han reservofficer på P7. Jonas har tjänstgjort som gruppchef på pansarskyttepluton KS 03 och plutonchef pansarskytte på KS 09.

Stewie Simson (född 1963), seminarieledare, major med bakgrund i infanteriet och signaltrupperna. Den tidigare karriä-

ren ägnades främst åt stridsfordon samt strid och spaning i subarktisk miljö, medan de senare åren kommit att ägnas åt ledarskap- och pedagogikutveckling i värnplikts- och officersutbildning. Stewe har bl.a. intresserat sig för problematiken kring utbildning inför våldsanvändning och dödande. Stewe var pansarskytteplutonchef under BA01 1993/1994 och kompanikvartermästare under BA05 1995/1996.

Gunnar Sjödin (född 1961), major med bakgrund i signaltrupperna, där han till en början arbetade med utbildning och utveckling inom ledningssystemfunktionen. Gunnar har därefter huvudsakligen arbetat med utbildning och utveckling inom såväl ledarskaps- som pedagogikområdet.

Kathrine Strandberg (född 1972), kapten i Flygvapnet, chef för luftbevakningspluton och har tidigare arbetat med personalfrågor på F16. Kathrine har medverkat under en serie dialogseminarier på Försvarshögskolan 2002.

Stefan Svensson (född 1970), major i artilleriet, där han på senare tid främst arbetat med batteritjänst och ledarskapsutbildning samt utvecklingsarbete inom Artilleridemonstrationsprojektet. Stefan är idag Haubitskompani- chef vid Artilleriregementet och förbereder sig för att åka som chef för Stab- och trosskompaniet under FS14.

Marko Tillaeus är major och har en bakgrund i pansartrupperna. Marko har tjänstgjort som kompanichef vid KS 09. Han har arbetat som lärare i taktik vid MSS och jobbar för närvarande som mentor åt P4 och Livgardets insatsbataljoner.

Niclas Wetterling är major och har en bakgrund i pansartrupperna där han utbildat både pansarskytte- och stridsvagnsplutoner. Niclas har varit skytteplutonchef på BA09 och tjänstgjort som kompanichef vid KS 09.

Övriga medverkande

Ebbe Blomgren (född 1946), forskare och lärare på FHS/ILM. Ebbe har arbetat med beteende-/samhällsvetenskaplig forskning inom försvaret sedan 1976 (FOA, MHS). Han publicerade 2004 tillsammans med Eva Johansson rapporten "Hemma övas man – borta provas man". I denna

intervjuas 17 svenska bataljonschefer om sina erfarenheter i Bosnien/Kosovo (1993–2002). Ebbe är även författare till rapporten "Caglavica 17 mars 2004 – sex militära chefer berättar om ett upplopp i Kosovo". (Försvarshögskolan, 2007)

Inger Stjernqvist (född 1946), protokollförare, tekn. dr. (Kungliga Tekniska Högskolan, Medieteknik) och frilansskribent. Inger är vetenskapsjournalist och copy-writer, väl förtrogen med att arbeta med dialogseminariemetoden och att skriva protokoll. Tidigare verksam som informationskonsult på Tieto Enator och affärsutvecklare på Telia.

Lotta Victor Tillberg (född 1971), fil. dr. i Yrkeskunnande och teknologi, Kungliga Tekniska Högskolan och är verksam i Dialogseminariets forskningsmiljö (www.dialoger.se). Lotta har medverkat i ett flertal forskningsprojekt om militärt yrkeskunnande.

Redaktörer

Danuta Janina Engstedt (född 1964), redaktör, numera verksam vid Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek (SMB). Danuta har sedan 1989 arbetat i uppdrag för Försvarsmakten som projektledare, redaktör samt författare. Bland annat som författare av *Svensk Soldat 2005* (Försvarsmakten) samt *Försvarsmaktens reform – det nätverksbaserade försvarets roll i utvecklingen* (Försvarshögskolan 2006).

Joakim Svartheden (född 1967), projektsekreterare, löjtnant tidigare i aktiv tjänst och numera i reserven vid Ledningsregementet i Enköping, där större delen av såväl den militära som civila karriären ägnats åt ledarskapsutbildning, personalfrågor och pedagogikutveckling rörande värnpliktiga och officerare. Joakim var redaktör för antologin *Exempel om militärt yrkeskunnande*.

Peter Tillberg (född 1965), projektledare, tidigare kapten i pansartrupperna, numera forskare och lärare vid Institutionen för ledarskap och management vid Försvarshögskolan. De senaste femton åren har han framförallt arbetat med utbildning och forskning som berör ledarskap och organisation i relation till militär praktik. Peter doktorerar inom forskningsämnet Yrkeskunnande och teknologi vid Kungliga Tekniska Högskolan.

Bildförteckning

Fotografier

Flertalet av fotografierna i denna bok är fotograferade av de deltagande i dialogseminarierna under deras utlands-tjänstgöring. Fotograferna är: Jan Almgård, Claes Annsberg, Therese Carlsson, Mats Hillerström, Ronnie Johansson, Anders Karlsson, Johan Liljegren

Följande fotografier är hämtade från Försvarets bildbyrå/FBB: sid. 10 Andreas Karlsson, sid. 20 Rick Forsling, sid. 25 Andreas Karlsson (MOT Juliet), sid. 32 Mikael Andersson (nedersta bilden), sid. 33 Håkan Nyström, sid. 35 Andreas Karlsson, sid. 36 Tobias Larsson, sid. 48 Gösta Bolander (nedre bilden), sid. 49 FBB (övre bilden), sid. 52 Steffanie Muller, sid. 64 Gustaf Nilsson, sid. 84 Lennart Andersson, sid. 91 Mikael Andersson, sid. 102 Sven-Åke Haglund.

Fotografierna på sid. 29, 31, 32, 46, 47, 49, 50, 61 och 100 är hämtade ur Lars A Karlsson (2004) *Alfa Sierra, BA01 – Nordbat 2 i Bosnien-Hercegovina*, Lettland: AK-ronym. De är tagna av följande fotografer: Mats Alderberg, Anders Karlsson, Henrik Lindqvist, Anders Petersson, Per-Erik Prytz och Carl Ronander.

Fotografierna på sid. 17 är hämtade ur Kamstedt, Inge (1980) *FN-soldat i Kongo*. Göteborg: Bokförlaget Dokumentär.

Fotografiet på sid. 57 är taget av Jihad El-Hassan.

Fotografiet på sid. 60 är taget av Jan Waernberg, Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek.

Fotografierna på sid. 86, 88, 93 är tagna vid upploppet i Caglavica den 17 mars 2004, se FHS rapport "Caglavica 17 mars 2004 – sex militära chefer berättar om ett upplopp i Kosovo" (Försvvarshögskolan, 2007).

Artiklar

De tidningsurklipp som finns i boken har samlats av soldaterna själva eller deras familjer under pågående utlands-tjänstgöring.

sid. 11; *Svenska Dagbladet* 1993.11.14/sid. 21, "Uppdrag Bosnien" *Svenska Dagbladet* 1993.05.30/sid. 23, "Patienter fryser ihjäl" *Svenska Dagbladet* 1993.11.14; "Kriget är viktigare än hjälpen" *Uppsala Nya Tidning* 1993.11.20; "Hjälpen når mentalsjukhus i Bosnien" *Svenska Dagbladet* 1993.11.20/sid. 40, "Svenskar i bombdåd" *Aftonbladet* 2005.05.31, "Nära dödas av bilbomb" 2005.06.20/sid. 42, *Svenska Dagbladet* 1993.09.30/sid. 44, *Svenska Dagbladet* 1993.11.01/sid. 48, *Svenska Dagbladet* 1993.01.30/sid. 60, "Rätt in i krigets helvete" *Strängnäs Tidning* 1993.10.28, "Tre svenskar skadade i Vares" *Uppsala Nya Tidning* 1993.11.04/sid. 66, *Dagens Nyheter* 2006.06.07/sid. 69, *Uppsala Nya Tidning* 1993.10.28/sid. 70, *Expressen* 1993.11.08/sid. 70, *Uppsala Nya Tidning* 1993.08.20/sid. 72, *Uppsala Nya Tidning* 1993.08.20/sid. 77, Båda artiklarna är ur *Svenska Dagbladet* 1993.09.21/sid. 101, *Strängnäs Tidning* 1993.12.16.

Illustrationer

Kartorna är illustrerade av Samuel Svärd.

Illustrationerna på sid. 116 och 120: *Doré's illustrations for Don Quixote – a Selection of 190 illustrations by Gustave Doré* (1982) Dover Publications Inc New York.

Denna bok beskriver på ett föredömligt sätt den komplexitet och absurditet som människor ställs inför vid påfrestande insatser och uppdrag utomlands. Läsaren inser snabbt att verkligheten kan vara väsensskild det vi normalt upplever hemma i det ombonade Sverige.

Uppdrag Utland belyser ett flertal viktiga faktorer för framgångsrikt mänskligt handlande vid farliga och pressade situationer, som behovet av automatiskt handlande, kreativitet, avvägd risktagning och professionellt militärt yrkeskunnande. Boken beskriver också goda exempel på hur en väl fungerande team-känsla ökar förutsättningarna för att med ringa förluster kunna lösa farliga uppdrag.

Jag vill varmt rekommendera alla som på något sätt har knytningar till internationella insatser att läsa och reflektera kring bokens personligt färgade berättelser. Berättelserna kan dessutom utgöra grund för övningsexempel vid utbildning av soldater och befäl i praktiskt ledarskap.

Jag kan bara starkt rekommendera boken till läsning och tacka dem som bidragit med sina erfarenheter.

Mats Ström
Chef Institutionen för Ledarskap och
Management Försvarshögskolan

Mats Ström har varit stf stabschef i Nordbat 2, (Bosnien), bataljonschef för snabbinsatsstyrkan Swerap (Swedish Rapid Reaction Unit) och stf bataljonschef för KS01, (Kosovo). Mats har också tjänstgjort som stf brigadchef i Kosovo och som chef för operationsavdelning J3 vid EU Operational HQ i Potsdam, Tyskland.

Försvarshögskolan
Box 27805
115 93 Stockholm
www.fhs.se

ISBN: 978-91-85401-71-0